

BADANIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ POLAKÓW 2010 ze szczególnym uwzględnieniem energetyki przyjaznej środowisku

**PRZEPROWADZONE W RAMACH PROJEKTU „Z ENERGETYKĄ
PRZYJAZNĄ ŚRODOWISKU ZA PAN BRAT”**

RAPORT Z BADANIA

AUTORKI:

Alina Stanaszek

Magdalena Tędziągolska

Warszawa, styczeń 2011

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
WSTĘP	3
WYNIKI BADANIA	5
NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA CYWILIZACYJNE WEDŁUG POLAKÓW	6
POWODY, DLA KTÓRYCH WARTO CHRONIĆ ŚRODOWISKO	9
DZIAŁANIA WPŁYWAJĄCE NA POPRAWĘ STANU ŚRODOWISKA W POLSCE	12
DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA CZŁOWIEKA A STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	14
POLITYKA ENERGETYCZNA W ŚWIADOMOŚCI POLAKÓW	16
STOSUNEK DO ENERGETYKI JĄDROWEJ W POLSCE	18
STOSUNEK DO ENERGII ODNAWIALNEJ W POLSCE	19
DOTOWANIE ENERGETYKI Z BUDŻETU PAŃSTWA	21
ZGODA NA BUDOWĘ ELEKTROWNI W POBLIŻU MIEJSCA ZAMIESZKANIA	26
OPINIE POLAKÓW NA TEMAT ENERGII PRZYJAZNEJ ŚRODOWISKU	31
OSZCZĘDZANIE ENERGII	33
OPINIE POLAKÓW NA TEMAT MOŻLIWOŚCI OSZCZĘDZANIA ENERGII	33
OSZCZĘDZANIE ENERGII W GOSPODARSTWIE DOMOWYM	35
CZYNNIKI BRANE POD UWAGĘ PRZEZ RESPONDENTÓW PRZY ZAKUPIE SPRZĘTU AGD I RTV	39
POCZUCIE POINFORMOWANIA NA TEMAT MOŻLIWOŚCI OSZCZĘDZANIA ENERGII	42
ŚWIADECTWO CHARAKTERYSTYKI ENERGETYCZNEJ BUDYNKU	43
ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	47
SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z ODNAWIALNYMI ŹRÓDŁAMI ENERGII	47
POCZUCIE POINFORMOWANIA NA TEMAT ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII	49
GRUPY „PROEKOLOGICZNE” – PROFILE RESPONDENTÓW	56
ANEKS	65
Kwestionariusz ankiety	65

„Z ENERGETYKĄ PRZYJAZNĄ ŚRODOWISKU ZA PAN BRAT” – RAPORT KOŃCOWY

WSTĘP

Niniejszy raport przedstawia wyniki badania dotyczącego świadomości ekologicznej Polaków przeprowadzonego przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) na zlecenie Instytutu na rzecz Ekorozwoju.

Badanie zostało przeprowadzone w ramach projektu „**Z energetyką przyjazną środowisku za pan brat**” realizowanego przez Fundację Instytut na Rzecz Ekorozwoju (we współpracy z Krajową Agencją Poszanowania Energii i Instytutem Energii Odnawialnej), który jest współfinansowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW).

Prezentowany raport wpisuje się w sekwencję badań nad świadomością ekologiczną Polaków prowadzonych od kilkunastu lat przez Instytut na rzecz Ekorozwoju¹. Wszystkie wcześniejsze badania² zostały przeprowadzone przez CBOS, co gwarantuje ciągłość i umożliwia śledzenie dynamiki ewentualnych zmian, jak również pozwala na dokonywanie porównań niektórych pytań z tymi zadawanymi w poprzednich latach³.

Poniższy raport jest bezpośrednią kontynuacją badań zrealizowanych w 2008 r. („Polacy w zwierciadle ekologicznym”⁴) oraz badania przeprowadzonego w roku 2009 („Świadomość ekologiczna Polaków-zrównoważony rozwój”⁵).

¹ por. T. Burger, *Świadomość ekologiczna: Między lękiem a działaniem*, Raport 1/92, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 1992; T. Burger, A. Sadowski, *Świadomość społeczna: Niderlandy ekologiczne*, Raport 1/94, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 1994; T. Burger, *Optymizm i lokalność. Społeczna świadomość ekologiczna '97* [w:] W. Batur, T. Burger, A. Kassenberg, *Agenda niespełnionych nadziei. Społeczna ocena realizacji Agendy 21 w Polsce*, Raport 4/97, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 1997; T. Burger, *Świadomość ekologiczna społeczeństwa polskiego u progu XXI wieku*, Raport 1/2000, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2000, A. Bołtromiuk, T. Burger, *Polacy w zwierciadle ekologicznym. Raport z badań nad świadomością ekologiczną Polaków w 2008 r.*, InE, Warszawa 2008, A. Bołtromiuk, *Świadomość ekologiczna Polaków-zrównoważony rozwój*, Raport z badań 2009, InE, Warszawa 2009.

² z wyjątkiem badania z 2004 r.

³ O ile analogiczne lub bardzo zbliżone pytanie pojawiło się w badaniu z 2010 r. Kwestionariusz ankiety stosowany w badaniu świadomości ekologicznej Polaków zawierał stały zestaw pytań. W ostatnich latach został on nieco zmodyfikowany i uzupełniony o dodatkowe zagadnienia. Ankieta z 2008 r. zawierała 41 pytań, w 2009 r. pytań było 16, natomiast w roku 2010 ankieta zawierała 21 pytań. Kwestionariusz ankiety wykorzystany w niniejszym badaniu zamieszczono w Aneksie do raportu.

⁴ A. Bołtromiuk, T. Burger, *Polacy w zwierciadle ekologicznym*. Raport z badań nad świadomością ekologiczną Polaków w 2008 r., InE, Warszawa 2008 – dostępny na stronie: <http://www.ine-isd.org.pl/lang/pl/page/raporty/id/40/>.

⁵ A. Bołtromiuk, *Świadomość ekologiczna Polaków-zrównoważony rozwój*, Raport z badań 2009, InE, Warszawa 2009 – dostępny na stronie: <http://www.ine-isd.org.pl/lang/pl/page/raporty/id/40/>.

Badanie (typu Omnibus⁶) zostało przeprowadzone przez Centrum Badania Opinii Społecznej w dniach 4-11 listopada 2010 r. na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców Polski, co oznacza, że parametry próby odpowiadały podstawowym cechom struktury społeczno-demograficznej mieszkańców Polski. Próba została wylosowana z systemu PESEL.

Wywiady zrealizowano metodą *face-to-face* (wywiadu osobistego) przy zastosowaniu techniki CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing)⁷.

UWAGI DOTYCZĄCE OPISU WYNIKÓW

- W przypadku tych pytań, dla których możliwe było zestawienie danych z wynikami poprzednich badań świadomości ekologicznej Polaków, dokonano takich porównań⁸.
- Jeśli odpowiedź na dane pytanie różniła się w sposób istotny statystycznie w zależności od cech społeczno-demograficznych respondentów⁹ zamieszczono informacje na ten temat oraz dodatkowe zestawienia.

⁶ Badania typu Omnibus realizowane przez CBOS to wielotematyczne badania ankietowe realizowane każdego miesiąca na +/-1000-osobowej reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców Polski. Maksymalny błąd statystyczny dla takiej wielkości próby wyniósł 3,2%, a poziom ufności 95%.

⁷ CAPI (*Computer Assisted Personal Interviewing*) to technika badań ilościowych polegająca na przeprowadzaniu wywiadów z wykorzystaniem laptopa. Ankieter odczytuje wystandaryzowane pytania kwestionariuszowe wprost z ekranu komputerowego, a po uzyskaniu odpowiedzi rejestruje je bezpośrednio w pamięci urządzenia posiadającego oprogramowanie wspomagające realizację wywiadu. Oprogramowanie komputerowe pozwala na lepszą kontrolę jakości wywiadu, weryfikując poprawność wprowadzanych danych oraz kolejność poszczególnych pytań kwestionariusza.

⁸ Porównania obejmują w większości lata 2008 i 2009, a tam gdzie było to możliwe, porównano także wcześniejsze wyniki badań na ten temat.

⁹ Cechy te to: płeć, wiek, wykształcenie, grupa społeczno-zawodowa, sytuacja zawodowa (pracujący-niepracujący), sytuacja materialna, wielkość miejsca zamieszkania wg liczby ludności oraz region zamieszkania respondentów.

WYNIKI BADANIA

Niniejszy raport przedstawia opinie Polaków dotyczące ochrony środowiska oraz zagadnień klimatycznych i energetycznych w tym szczególności energetyki przyjaznej środowisku.

W szczególności obejmuje on takie zagadnienia jak:

postrzeżenie współczesnych zagrożeń cywilizacyjnych;

stosunek do ochrony przyrody;

opinie na temat czynników wpływających na stan środowiska w Polsce;

opinie na temat wpływu działalności człowieka na zmiany klimatu;

stosunek do wybranych rodzajów polityki energetycznej;

opinie na temat zgody na budowę określonych rodzajów elektrowni w pobliżu miejsca zamieszkania respondentów;

poglądy na temat energetyki przyjaznej środowisku;

kwestie dotyczące oszczędzania energii, zarówno w domu, jak i w miejscu pracy;

czynniki wpływające na zakup sprzętu AGD i RTV;

stopień poinformowania na temat świadectwa energetycznego budynków;

stosunek respondentów do odnawialnych źródeł energii.

NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA CYWILIZACYJNE WEDŁUG POLAKÓW

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie trzech, najważniejszych ich zdaniem, zagrożeń związanych z rozwojem cywilizacyjnym.

Wśród najczęściej wymienianych w 2010 r. zagrożeń pojawiły się takie kwestie jak:

Warto podkreślić, iż **zanieczyszczenie środowiska naturalnego** – jako zagrożenie – **postrzega jedynie 16% Polaków**. Jeszcze mniej osób (**7%**) wymieniło **wyczerpywanie się zasobów naturalnych** oraz **awarie elektrowni atomowych (5%)**. Jeśli chodzi o dwie ostatnie kategorie odpowiedzi to widać tu dwie, wyraźnie zarysowujące się tendencje. **Wyczerpywania się surowców najbardziej obawiają się osoby młode**, w wieku 18-24 lata – blisko co piąty ankietowany z tej grupy wiekowej (17%) wybrał to zjawisko jako ważne zagrożenie cywilizacyjne, natomiast w pozostałych grupach wiekowych odsetek wskazań był zdecydowanie mniejszy i wyniósł jedynie 3-8%. Generalnie widać, iż im młodsze grupy wiekowe, tym większe obawy z tym związane, co jest o tyle zrozumiałe, że dostrzegają one to niebezpieczeństwo i boją się skutków tego zjawiska mogących pojawić się jeszcze za ich życia. Z kolei, **awarii elektrowni atomowych boją się głównie osoby starsze** – w grupie wiekowej 55-64 lata zagrożenie to wskazało 9% respondentów, podczas gdy w grupie wiekowej 18-44 lata odsetek ten wyniósł jedynie 3%.

Identyczne pytanie dotyczące zagrożeń cywilizacyjnych zadano również w 2008 r. Porównanie tych wyników pokazuje pewne różnice w postrzeganiu istniejących zagrożeń. Dwa najczęściej wymieniane zagrożenia pozostają bez zmian, natomiast Polacy w 2010 r. bardziej niż dwa lata wcześniej boją się katastrof naturalnych takich jak powodzie, susze czy huragany – w stosunku do 2008 r. nastąpił wzrost o 12%. Obawy te mogą wynikać momentu przeprowadzenia badania (jesień 2010 r.), a więc już po powodziach, jakie dotknęły sporą część Polski w maju, czerwcu oraz w sierpniu. Respondenci, mając w pamięci te wydarzenia,

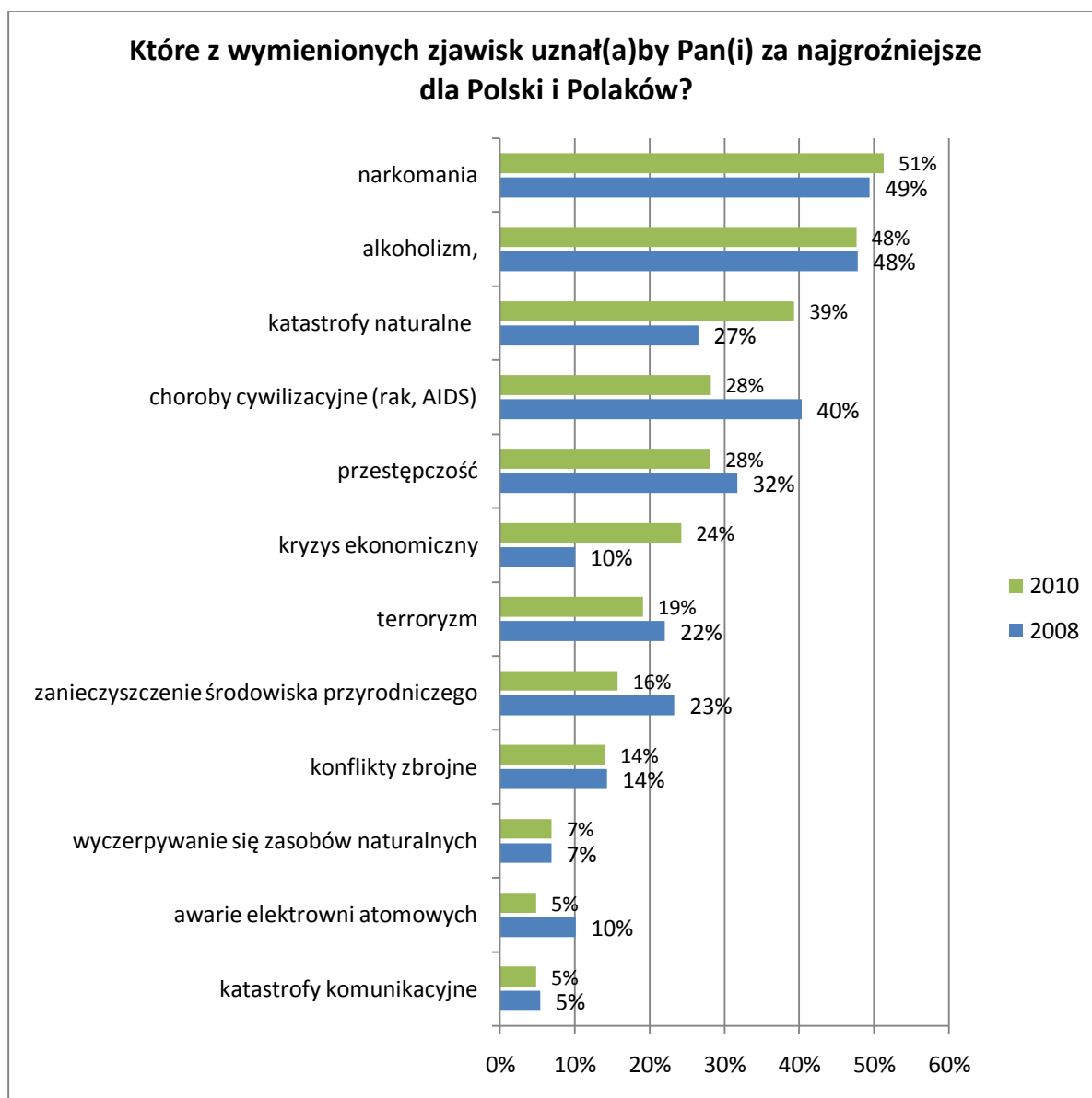
(które zresztą objęły swoim zasięgiem nie tylko tereny Polski, ale także sąsiednie kraje Europy Środkowo-Wschodniej) oraz docierające informacje o powodziach i huraganach w innych częściach świata (m.in. na Haiti) prawdopodobnie częściej skłonni byli postrzegać te zjawiska jako poważne, a przy tym realne zagrożenie, których skutki stają się coraz bardziej dotkliwe – nie tylko dla Polski, ale i świata.

Wyraźny wzrost (z 10% w 2008 r. do 24% w 2010 r.) związany jest również z lękiem przed kryzysem ekonomicznym. Może świadczyć to o tym, że Polacy nadal boją się skutków związanych z utratą pracy oraz podwyżką cen, co wpływa na odczuwaną przez nich niepewność. Przy czym, co warto podkreślić, większe obawy z tym związane mają raczej osoby znajdujące się w dobrej sytuacji materialnej – odsetek wskazań na kryzys ekonomiczny wynosił 28% wśród osób określających swoją sytuację materialną jako dobrą *versus* 17% osób będących w złej sytuacji finansowej. Spadło natomiast postrzeganie jako zagrożeń chorób cywilizacyjnych – z 40% w 2008 r. do 28% w roku 2010. Poza tym, o połowę zmniejszyły się lęki związane z awariami elektrowni atomowych – z 10% w 2008 r. do 5% w 2010 r.

Jednocześnie, mniej groźne wydało się respondentom w 2010 r. **zanieczyszczenie środowiska naturalnego, które wskazało 16% ankietowanych Polaków.** W przypadku tego pytania, widać też zależność związaną z **poziomem wykształcenia** respondentów oraz **miejszem ich zamieszkania**. Generalnie można stwierdzić, że, **im wyższe wykształcenie, tym zauważalna jest większa świadomość zagrożeń dotyczących zanieczyszczenia środowiska.** Tylko co dziesiąty respondent z wykształceniem podstawowym wskazał na to zagrożenie, wśród osób z wykształceniem zasadniczym i średnim odsetek ten wyniósł 15%, natomiast wśród respondentów z wykształceniem wyższym wyniósł on 26%.

Postrzeganie niebezpieczeństw związanych z zanieczyszczeniem środowiska zależy także od **wielkości miejsca zamieszkania** respondentów. **Im większe miasto, tym postrzeganie tego zagrożenia jest większe** (wskazało na nie 14% mieszkańców wsi, 20% mieszkańców miast 101-500 tys. oraz 23% mieszkańców miast powyżej 500 tys. mieszkańców). Wynika to prawdopodobnie z tego, iż zanieczyszczenie środowiska jest tam na co dzień bardziej odczuwalne, a jego skutki są bardziej dotkliwe dla mieszkańców.

Szczegółowe zestawienie wyników z 2008 i 2010 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1¹⁰ Współczesne zagrożenia cywilizacyjne w opinii Polaków, porównanie wyników badania z 2008 i 2010 roku. Pytanie brzmiało: *Które z wymienionych zjawisk uznał(a)by Pan(i) za najgroźniejsze dla Polski i Polaków? Proszę wskazać nie więcej niż trzy zagrożenia.*

¹⁰ Za każdym razem, jeżeli prezentowane na wykresie dane nie sumują się do 100%, oznacza to, że respondenci mogli wybrać kilka odpowiedzi na dane pytanie.

POWODY, DLA KTÓRYCH WARTO CHRONIĆ ŚRODOWISKO

Respondenci zostali również zapytani o to, dlaczego ich zdaniem warto chronić środowisko przyrodnicze.

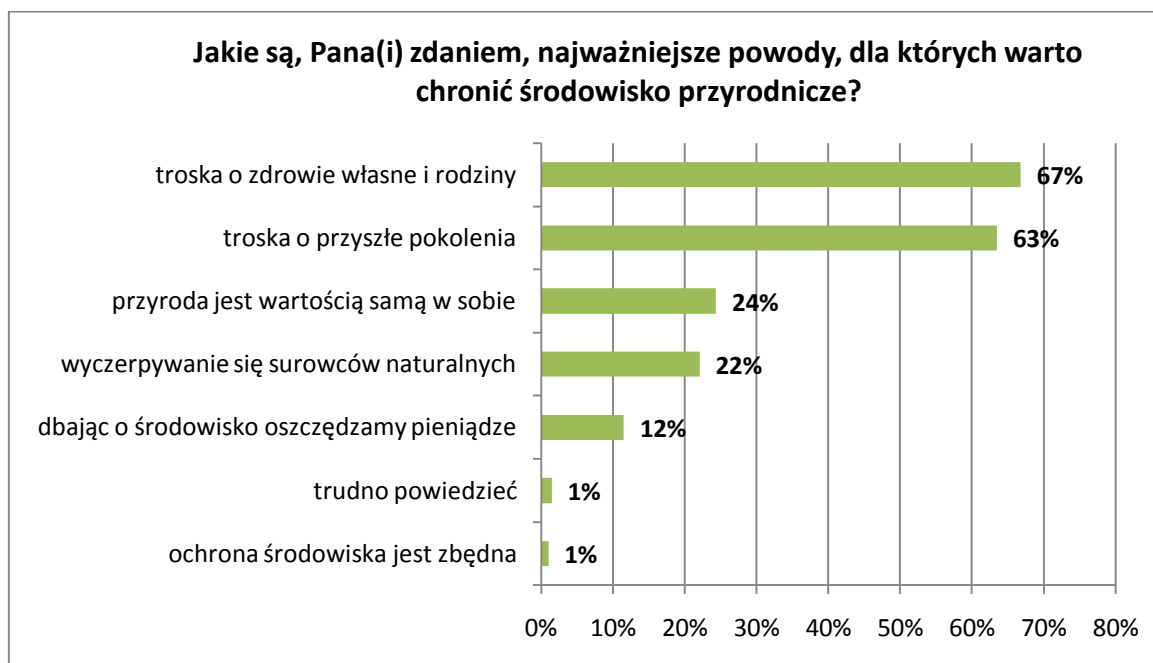
Wśród najczęściej wymienianych powodów na pierwszy plan wysuwają się wyraźnie dwie kwestie. Ponad $\frac{2}{3}$ ankietowanych uważa, iż najważniejszym powodem jest **troska o zdrowie własne i rodziny**. Ta kwestia okazuje się szczególnie ważna dla **gospodyń domowych (75%)**, **osób bezrobotnych (73%)**, **mieszkańców miast do 20 tys. (74%)** oraz **mieszkańców wsi (70%)**.

Niewiele mniej osób (63%) uważa, że należy chronić środowisko **w trosce o przyszłe pokolenia**. Na trzecim miejscu znalazła się odpowiedź, którą można uznać za przejaw **autotelicznego podejścia do przyrody** – **blisko $\frac{1}{4}$ Polaków wyraziła opinię, iż przyroda jest wartością samą w sobie** i tylko z tego względu zasługuje na szczególną ochronę.

Autoteliczny stosunek do przyrody zdecydowanie częściej prezentują:

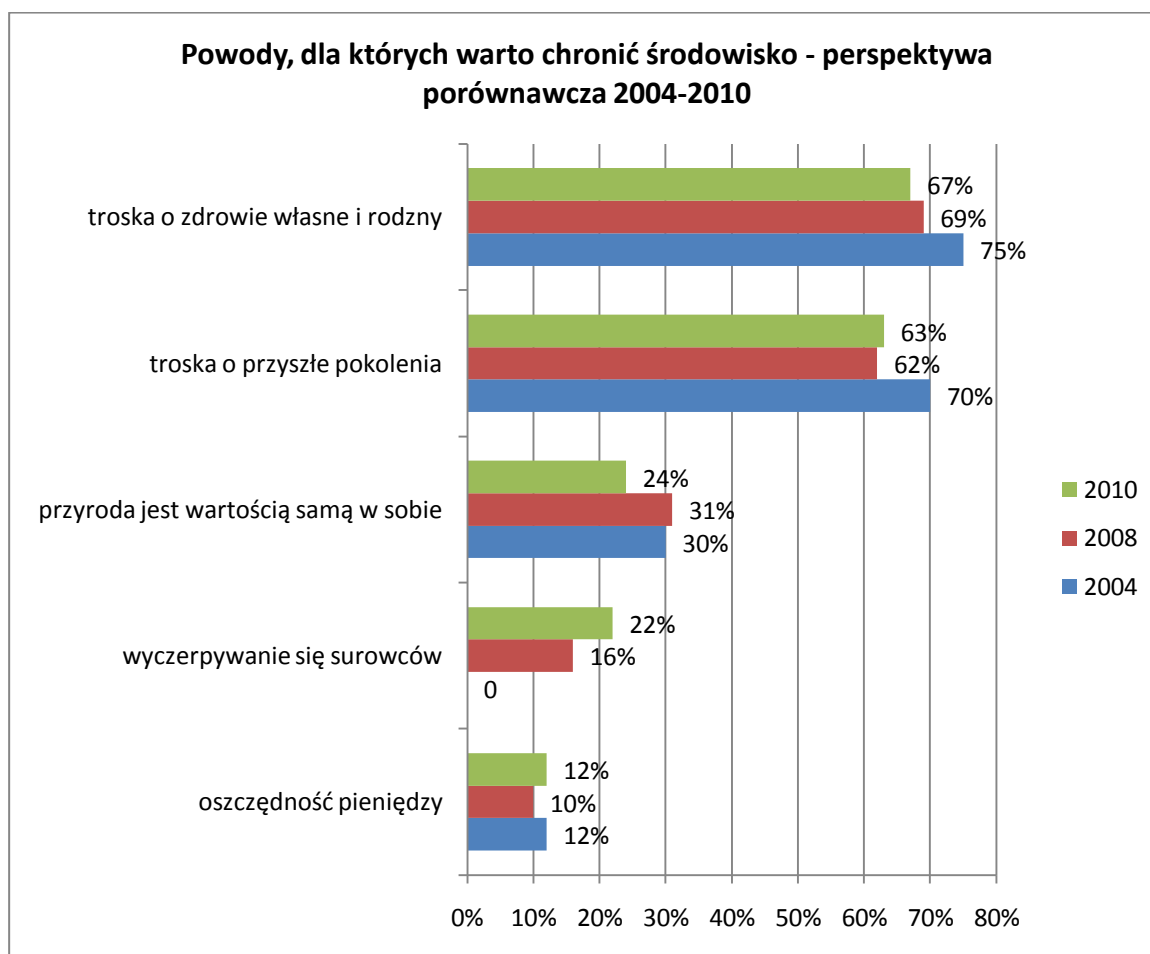
<p>mieszkańcy największych miast (42% wskazań <i>versus</i> 21% wśród mieszkańców wsi)</p>	<p>osoby z wyższym wykształceniem (32% wskazań <i>versus</i> 22% wśród osób z wykształceniem podstawowym)</p>	<p>studenci (30% wskazań <i>versus</i> 14% wskazań wśród gospodyń domowych)</p>
---	--	--

Dla co piątej badanej osoby ważnym powodem dbania o środowisko jest zagrożenie związane z **wyczerpywaniem się surowców naturalnych (22%)**, co łączy się pośrednio z dużym odsetkiem wskazań dla odpowiedzi, że warto chronić przyrodę (w tym także istniejące zasoby surowcowe) w trosce o następne pokolenia (63%). Część badanych postrzega natomiast ochronę środowiska w sposób nieco bardziej pragmatyczny, zauważając opłacalność tego typu zachowań – taką postawę prezentuje 12% ankietowanych.

Wykres 2 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Jakie są Pana(i) zdaniem najważniejsze powody, dla których warto chronić środowisko przyrodnicze? Proszę wskazać nie więcej niż dwa powody.*

Jeżeli porównamy wyniki z roku 2010 z wynikami wcześniejszych badań¹¹, widać pewne różnice w odpowiedzi na to pytanie, aczkolwiek nie są one zbyt duże. We wcześniejszych badaniach respondenci częściej wskazywali troskę o zdrowie własne i rodziny oraz o przyszłe pokolenia. Obecnie natomiast badani nieco częściej zwracają uwagę na wyczerpywanie się zasobów naturalnych. Warto odnotować także spadek odsetka respondentów, którzy uważają, że przyroda jest wartością samą w sobie. Szczegółowe zmiany w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 3 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Jakie są Pana(i) zdaniem najważniejsze powody, dla których warto chronić środowisko przyrodnicze? Proszę wskazać nie więcej niż dwa powody. Porównanie wyników badań z lat 2004, 2008 oraz 2010*¹².

¹¹ Porównanie dotyczy roku 2004, 2008 oraz 2010. W innych edycjach badań takie pytanie nie zostało zadane, dlatego możliwość porównania danych ogranicza się do trzech lat.

¹² W 2004 r. nie zadano pytania o wyczerpywanie się surowców naturalnych, stąd brak danych na wykresie.

DZIAŁANIA WPŁYWAJĄCE NA POPRAWĘ STANU ŚRODOWISKA W POLSCE

Zdaniem respondentów, największe znaczenie, jeśli chodzi o poprawę stanu środowiska w naszym kraju ma **większy nacisk polskiego rządu na sprawy ochrony środowiska**¹³ – taką odpowiedź wskazało ponad 2/3 ankietowanych (69%). Na drugim miejscu respondenci wymienili **zachowania zwykłych ludzi** (43%), co świadczy o tym, iż ankietowani mają świadomość indywidualnej odpowiedzialności za środowisko w kraju i wierzą, że ich codzienne zachowania mogą realnie wpływać na poprawę jego stanu, choć odsetek wskazań nie jest w tym przypadku zbyt wysoki¹⁴. Jeżeli przeanalizujemy tę odpowiedź z uwzględnieniem **regionu** kraju¹⁵, z jakiego pochodzili respondenci to widać wyraźnie, iż odpowiedź tę najczęściej wybierali mieszkańcy Centrum Polski (45%), najrzadziej zaś ankietowani mieszkający na Północy kraju (32%).

Jedynie co piąty badany (19%) uważa, że wpływ na poprawę stanu środowiska przyrodniczego ma **aktywność władz lokalnych w dziedzinie ochrony środowiska**. Z kolei blisko co piąty respondent uważa, iż **poprawa sytuacji finansowej państwa** przekłada się na poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

Szczegółowe odpowiedzi na to pytanie prezentuje poniższy wykres.

¹³ Do tej kategorii zostali zaliczeni respondenci, którzy wybrali co najmniej jedną z trzech kategorii odpowiedzi wskazujących, iż widzą rolę państwa w obszarze ochrony środowiska: „większy nacisk polskiego rządu na sprawy ochrony środowiska”, „zaostrenie przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska” oraz „skuteczniejsze egzekwowanie istniejącego prawa”.

¹⁴ Dane te warto zestawić z wynikami badania Eurobarometru z 2008 r., w których zdecydowana większość badanych Polaków (80%) zgodziła się ze stwierdzeniem, iż każdy obywatel ma wpływ na ochronę środowiska w swoim kraju (pytanie brzmiało: *As an individual, you can play a role in protecting the environment in Poland?*). Taki wynik może świadczyć o poczuciu dużej indywidualnej odpowiedzialności za stan środowiska w kraju. Attitudes of European citizens towards the environment, Flash Eurobarometer no. 295/Wave 68.2 – The Gallup Organization, 2008, s. 18.

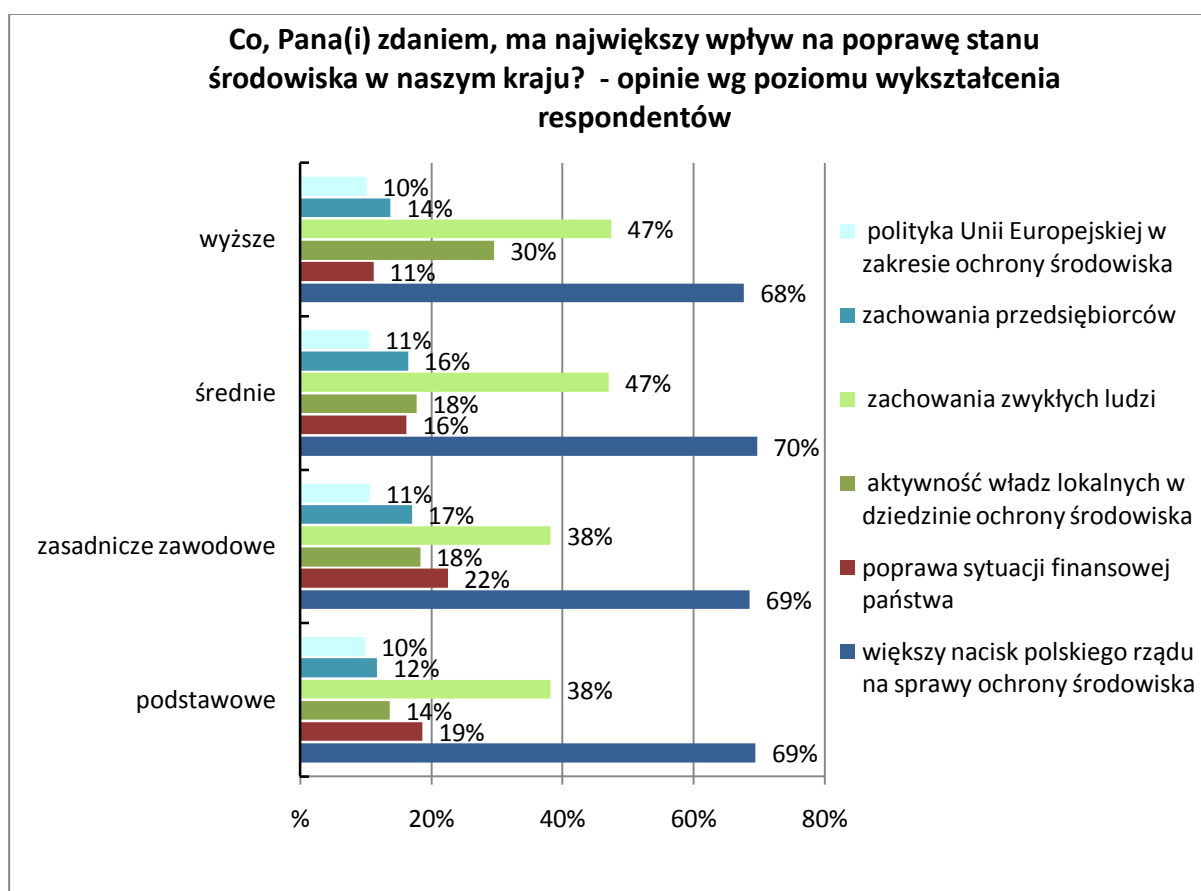
¹⁵ Kategoria „region” odnosi się do miejsca zamieszkania respondenta. W analizie danych wyodrębniono 4 regiony, które powstały w wyniku agregacji kilku województw. Podział ten przedstawia się następująco: **Północ** – województwa: podlaskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, zachodnio-pomorskie; **Centrum** – województwa: łódzkie, kujawsko-pomorskie, mazowieckie, wielkopolskie; **Południowy Zachód** – województwa: dolnośląskie, lubuskie, opolskie, śląskie; d) **Południowy Wschód** – województwa: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie.

Wykres 4 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Co, Pana(i) zdaniem, ma największy wpływ na poprawę stanu środowiska w naszym kraju? Proszę wybrać nie więcej niż dwa najważniejsze czynniki.*

Spore różnice w odpowiedziach na to pytanie widać, jeśli zestawimy je z **wykształceniem** respondentów. Okazuje się bowiem, że **osoby z wyższym poziomem wykształcenia** (wyższe i średnie) **dostrzegają większe znaczenie zachowań zwykłych ludzi** w tym zakresie (47%) niż osoby o niskim wykształceniu (38%), co pokazuje, iż bardziej wierzą one w moc sprawczą swoich działań i są przekonane, że wiele zależy od nich. Istotną różnicę widać również w stosunku do działań władz lokalnych w zakresie ochrony środowiska: **osoby z niskim wykształceniem w mniejszym stopniu dostrzegają rolę samorządu lokalnego** w tej kwestii (14% wskazań wśród osób z wykształceniem podstawowym), w przeciwieństwie do osób z wyższym wykształceniem, które dwa razy częściej wybierały tę odpowiedź (30%).

Szczegółowe odpowiedzi na to pytanie z podziałem na wykształcenie respondentów prezentuje poniższy wykres.

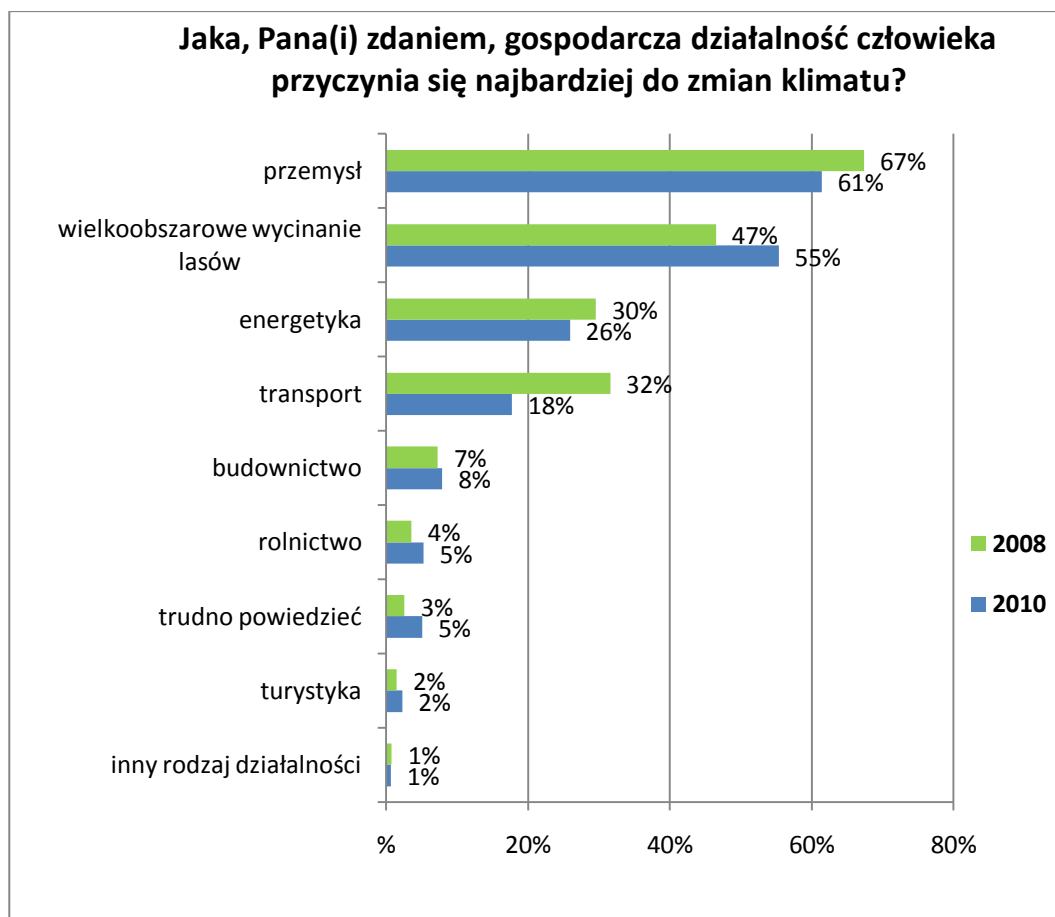
Wykres 5 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Co, Pana(i) zdaniem, ma największy wpływ na poprawę stanu środowiska w naszym kraju? Z uwzględnieniem wykształcenia respondentów. Można było wybrać nie więcej niż dwa najważniejsze czynniki.*

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA CZŁOWIEKA A ZMIANY KLIMATU

Na pytanie o to, jaka gospodarcza działalność człowieka najbardziej przyczynia się do zmian klimatu respondenci wskazywali przede wszystkim **przemysł** (61%) oraz **wielkoobszarowe wycinanie lasów** (55%). Na trzecim miejscu znalazła się **energetyka** (26%), a w dalszej kolejności **transport**, który wybrało 18% badanych.

Jeżeli porównamy te dane z wynikami z 2008 r. widać pewne różnice w odpowiedziach. Zmiany *in minus* w porównaniu z 2008 r. zaszły w kategoriach **transport, przemysł oraz energetyka**, zmiany *in plus* widać natomiast w odpowiedzi dotyczącej **wielkoobszarowego wycinania lasów**. Może to być efektem prowadzonych coraz częściej akcji i kampanii uświadamiających oraz innych informacji, jakie docierają do respondentów na temat np.

ograniczania zmian emisji gazów, stopniowego wprowadzania większej liczby tzw. zielonych technologii do przemysłu oraz promowanie zaawansowanych rozwiązań technologicznych w transporcie, co sprawia, że działalność ta – w opinii części respondentów – wydaje się coraz bardziej przyjazna dla środowiska.

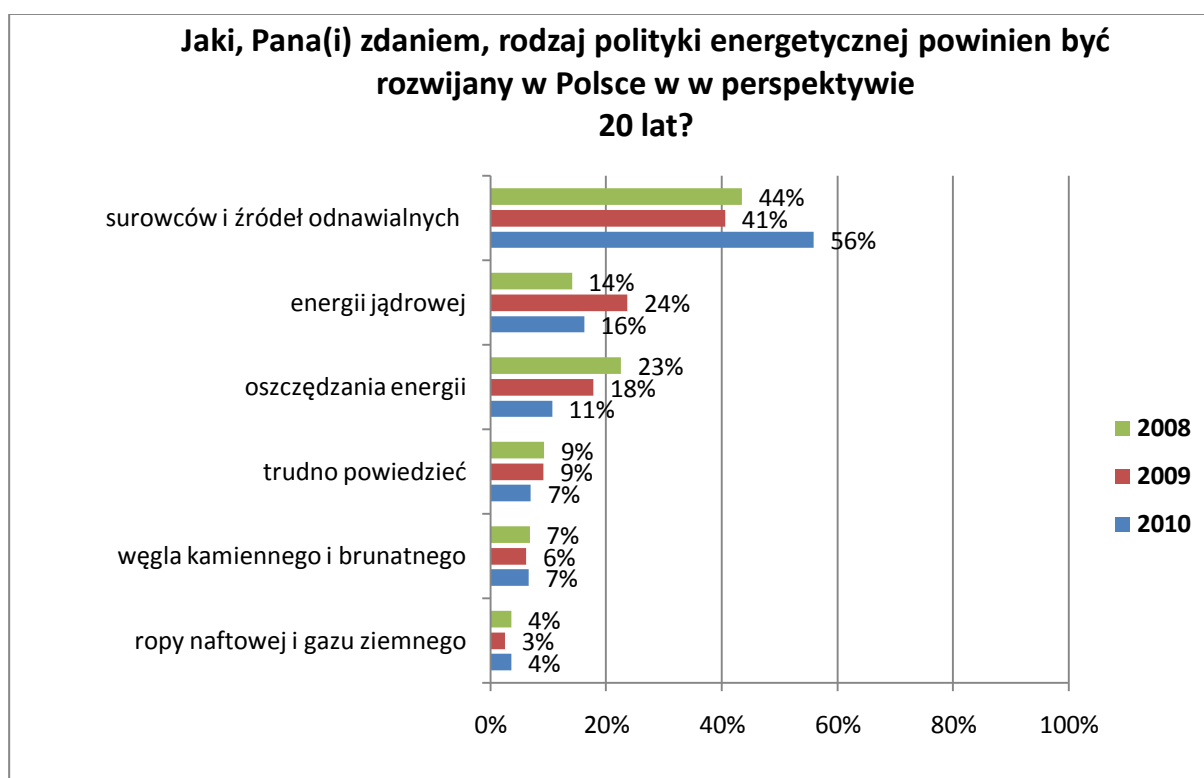
Wykres 6 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Jaka, Pana(i) zdaniem, gospodarcza działalność człowieka przyczynia się najbardziej do zmian klimatycznych?* Proszę wskazać nie więcej niż dwa rodzaje działalności. Porównanie danych z 2008 i 2010 r.

POLITYKA ENERGETYCZNA W ŚWIADOMOŚCI POLAKÓW

W ankiecie zapytano respondentów, jaki rodzaj polityki energetycznej powinien być, ich zdaniem, rozwijany w Polsce w perspektywie najbliższych 20 lat.

Ponad połowa badanych wskazała na **politykę popierającą wykorzystanie surowców i źródeł odnawialnych**, co pokazuje, iż Polacy opowiadają się za większym rozwojem energetyki przyjaznej środowisku. Na drugim miejscu znalazła się polityka oparta na **energii jądrowej**, jednakże wskazało ją już znacznie mniej ankietowanych (16%). Co dziesiąty badany wskazał natomiast na **oszczędzanie energii** jako na pewną strategię proekologicznej polityki energetycznej. Tradycyjne rodzaje polityki energetycznej, oparte na węglu oraz ropie naftowej i gazie ziemnym wybrała zdecydowana mniejszość respondentów.

Jeśli porównamy dane z 2010 r. z wynikami badań z dwóch poprzednich lat widać, że wyraźnie wzrasta poparcie dla polityki surowców i źródeł odnawialnych – w porównaniu z rokiem 2009 r. nastąpił 15%-owy wzrost poparcia dla tego rodzaju energetyki.

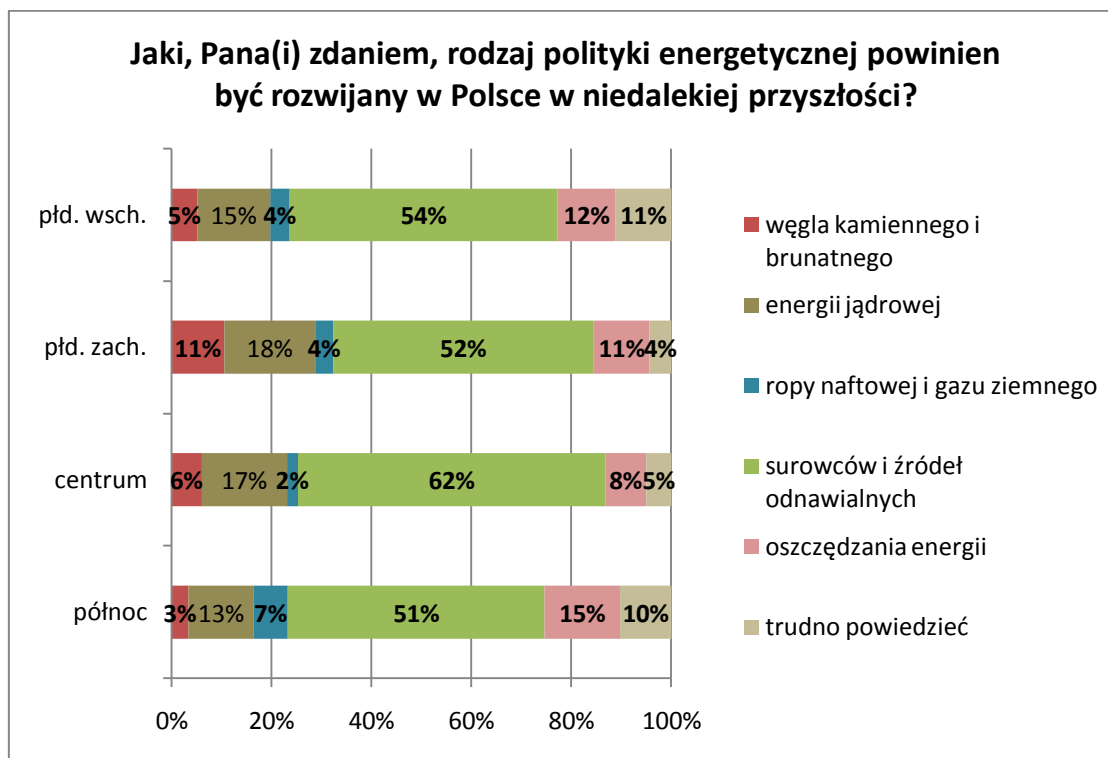
Wykres 7¹⁶ Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Jaki, Pana(i) zdaniem, rodzaj polityki energetycznej powinien być rozwijany w Polsce w niedalekiej przyszłości (w perspektywie 20 lat)? Można wybrać tylko 1 odpowiedź.*

Warto przyrzeć się temu, jak na powyższe pytanie odpowiadali mieszkańcy różnych **regionów** Polski¹⁷. Okazuje się, że występują pewne różnice w zależności od miejsca zamieszkania respondentów. **Największe poparcie dla polityki surowców i źródeł odnawialnych odnotowano wśród respondentów pochodzących z Centrum kraju (62%)**, z kolei, jeśli chodzi o **energetykę opartą na węglu kamiennym i brunatnym to za jej rozwojem zdecydowanie częściej opowiadają się mieszkańcy Południowego Zachodu** (w województwach: dolnośląskim, lubuskim, opolskim i śląskim), co związane jest z rozwiniętym przemysłem górniczym na tych terenach. Zróżnicowanie regionalne występuje też w przypadku **poparcia dla energetyki opartej na ropie naftowej i gazie ziemnym - jest ono większe na Północy kraju**. Nie ma z kolei większych różnic regionalnych w poparciu dla rozwoju energetyki jądrowej – jest ono minimalnie mniejsze na Północy Polski.

¹⁶ W przypadku pytań, gdzie respondent mógł wybrać tylko jedną odpowiedź w związku z zaokrągleniami suma odpowiedzi może nie zawsze sumować się dokładnie do 100% i wynosić 99% lub 101%.

¹⁷ por. przypis nr 15.

Szczegółowe zestawienia prezentuje poniższy wykres.

Wykres 8 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Jaki, Pana(i) zdaniem, rodzaj polityki energetycznej powinien być rozwijany w Polsce w niedalekiej przyszłości (w perspektywie 20 lat)?* Odpowiedzi z uwzględnieniem regionu.

STOSUNEK DO ENERGETYKI JĄDROWEJ W POLSCE

W przypadku polityki jądrowej zmienną różnicującą poparcie jest **płeć** respondentów. Rozwój tego typu energetyki w najbliższym czasie **popiera w Polsce 24% badanych mężczyzn i jedynie 9% kobiet**. Niechętnie jej rozwojowi są też osoby najstarsze – w **grupie wiekowej osób powyżej 65 lat poparcie to jest najniższe i wynosi 11%** (versus 20% w grupie 25-34 lata). Warto przypomnieć, że to właśnie osoby z tej grupy wiekowej wymieniały najczęściej awarie elektrowni atomowych jako zagrożenie cywilizacyjne, co znajduje potwierdzenie również w przypadku odpowiedzi na to pytanie.

Z kolei, jeżeli uwzględnimy **grupe społeczno-zawodową** to widać, że poparcie dla energetyki jądrowej jest największe w grupie **osób pracujących na własny rachunek (34%) oraz wśród kadry kierowniczej (31%)**. Wśród osób **niepracujących** poparcie dla energii atomowej jest **największe w grupie studentów**, gdzie popiera ją co piąty pytany. Z kolei **największe obawy**

w tym zakresie mają **gospodynie domowe** – za jej rozwojem opowiedziało się 8% ankietowanych z tej kategorii. Duże obawy związane z rozwojem energetyki jądrowej w naszym kraju mają również **mieszkańcy wsi** – za jej rozwojem opowiada się 9% mieszkańców terenów wiejskich, natomiast wśród mieszkańców większych miast poparcie to jest większe: w miastach od 101-500 tys. mieszkańców popiera ją 22% respondentów, a odsetek ten wzrasta do 30% wśród mieszkańców miast powyżej 501 tys.

Reasumując można powiedzieć, że:

Najwięksi zwolennicy rozwoju energii jądrowej w Polsce to:

- mężczyźni;
- osoby z wykształceniem wyższym;
- kadra kierownicza oraz osoby pracujące na własny rachunek;
- osoby w wieku 25-34 lata;
- uczniowie i studenci;
- mieszkańcy największych miast.

Najwięksi przeciwnicy rozwoju energii jądrowej w Polsce to:

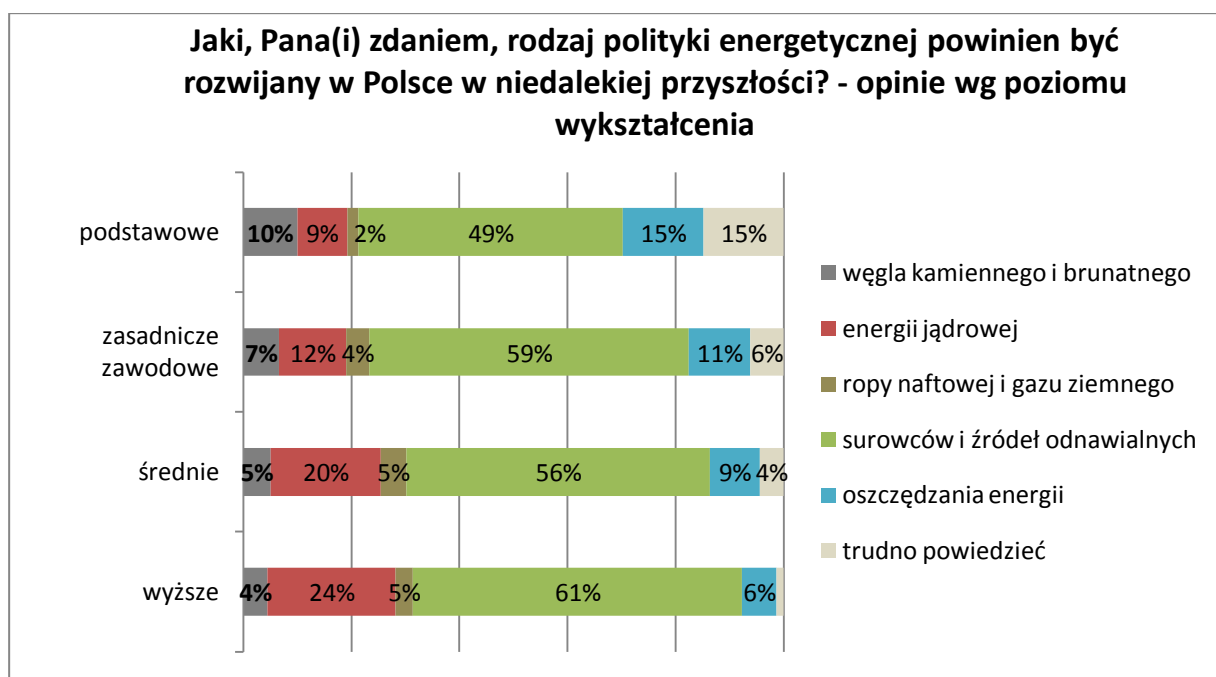
- kobiety;
- osoby z wykształceniem podstawowym;
- rolnicy;
- osoby powyżej 65 r. życia;
- gospodynie domowe;
- mieszkańcy wsi.

STOSUNEK DO ENERGII ODNAWIALNEJ W POLSCE

Poparcie dla rozwoju energii odnawialnej deklaruje najwięcej osób w **wieku 35-44 lata** – za jej rozwojem opowiada się $\frac{2}{3}$ ankietowanych z tej grupy wiekowej, natomiast popiera ją już tylko połowa osób powyżej 65 r. życia. Jeżeli przyjrzymy się poparciu dla wykorzystania surowców i źródeł odnawialnych wśród poszczególnych grup społeczno-zawodowych, to **najbardziej na „tak” są w tym przypadku robotnicy wykwalifikowani** – $\frac{2}{3}$ z nich opowiada się za jej rozwojem, **najbardziej sceptyczni są natomiast robotnicy niewykwalifikowani**, którzy zadeklarowali 40% poparcie w tej kwestii, opowiadając się z kolei najmocniej za rozwojem tradycyjnej energii opartej na węglu (17% versus np. 2% poparcie wśród kadry kierowniczej). Jednakowo mocno za energią odnawialną opowiada się **kadra kierownicza (54%)** oraz **rolnicy (55%)**, a wśród osób biernych zawodowo jej największymi

orędowniczkami są **gospodynie domowe** – $\frac{2}{3}$ z nich opowiedziało się w tym przypadku na „tak”, podczas gdy w grupie emerytów i rencistów jest ich najmniej (50% w każdej z wymienionych kategorii). Mocne poparcie deklarują także **mieszkańcy wsi (60%)**, a w miastach powyżej 501 tys. odsetek ten był najniższy i wynosił 49%.

Zmienną różnicującą w przypadku tego pytania jest również **wykształcenie**, widać bowiem, że **im jest ono wyższe, tym większe poparcie dla alternatywnych rodzajów energii i tym samym mniejsze poparcie dla energetyki konwencjonalnej**, chociaż należy podkreślić, że wysokie poparcie (niemalże identyczne jak wśród najlepiej wykształconych) zadeklarowały także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Wykres 9 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Jaki, Pana(i) zdaniem, rodzaj polityki energetycznej powinien być rozwijany w Polsce w niedalekiej przyszłości (w perspektywie 20 lat)?* Odpowiedzi według poziomu wykształcenia respondentów.

Reasumując można powiedzieć, że:

Najwięksi zwolennicy rozwoju energii odnawialnej w Polsce to:

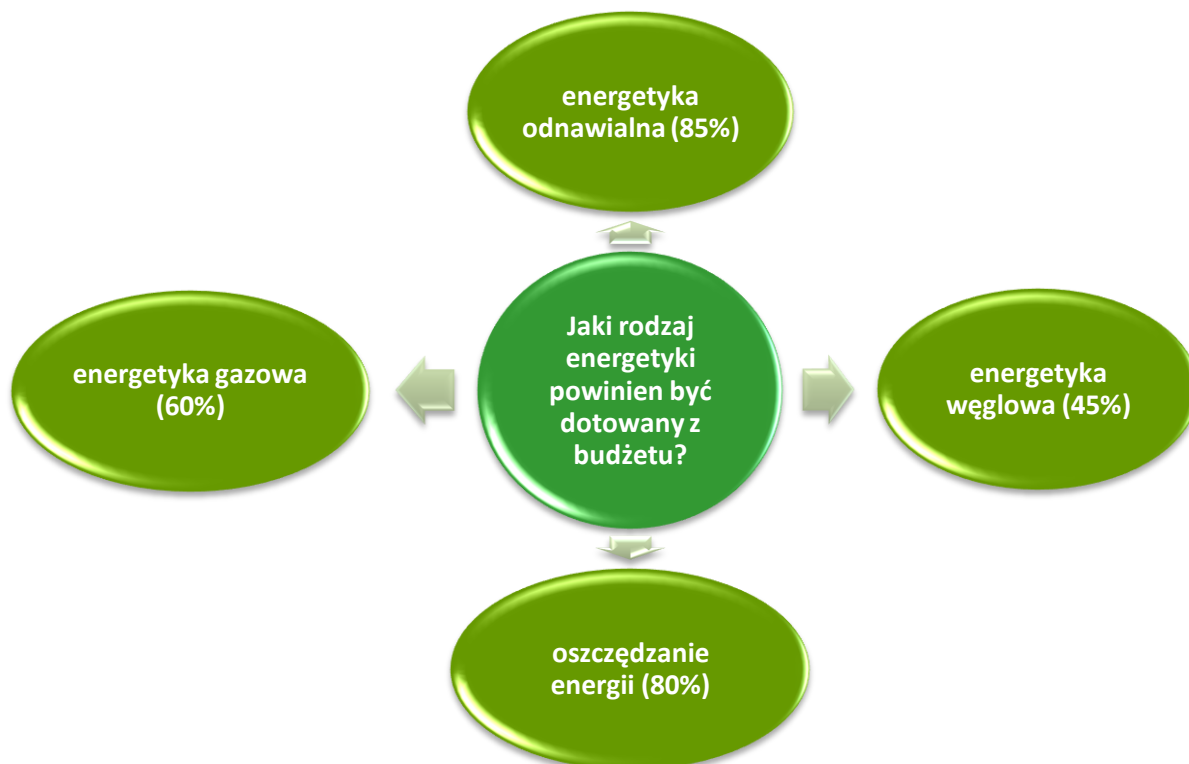
- osoby z wykształceniem wyższym;
- w średnim wieku (35-44 lata);
- gospodynie domowe;
- robotnicy wykwalifikowani;
- mieszkańcy wsi.

Najmniejsi zwolennicy rozwoju energii odnawialnej w Polsce to:

- osoby z wykształceniem podstawowym;
- osoby w wieku 55-64 lata i starsze;
- robotnicy niewykwalifikowani;
- mieszkańcy największych miast.

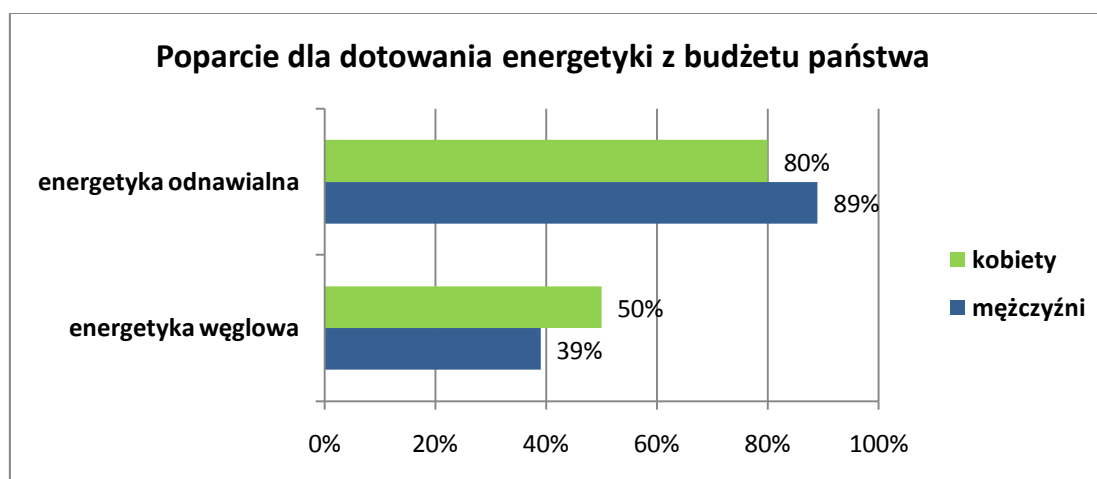
DOTOWANIE ENERGETYKI Z BUDŻETU PAŃSTWA

Odpowiedzi na kolejne pytanie potwierdzają bardzo pozytywne nastawienie Polaków do odnawialnych źródeł energii. Polacy zapytani o to, jaki rodzaj energetyki powinien być dotowany z budżetu wskazali przede wszystkim:

Warto zauważyć, iż mimo bardzo dużego poparcia dla energetyki odnawialnej oraz oszczędzania energii, **nadal spora część społeczeństwa uważa, iż polski rząd powinien wspierać tradycyjną energetykę**. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, iż duża część respondentów sprzeciwia się dotowaniu energetyki opartej na tradycyjnych surowcach – w przypadku energetyki węglowej nie zgadza się na takie rozwiązanie 43% badanych, a w przypadku energetyki gazowej swój sprzeciw wobec wpierania jej z publicznych środków zadeklarowało 28% badanych (versus 8% respondentów, którzy nie zgadzają się na dotowanie energetyki odnawialnej).

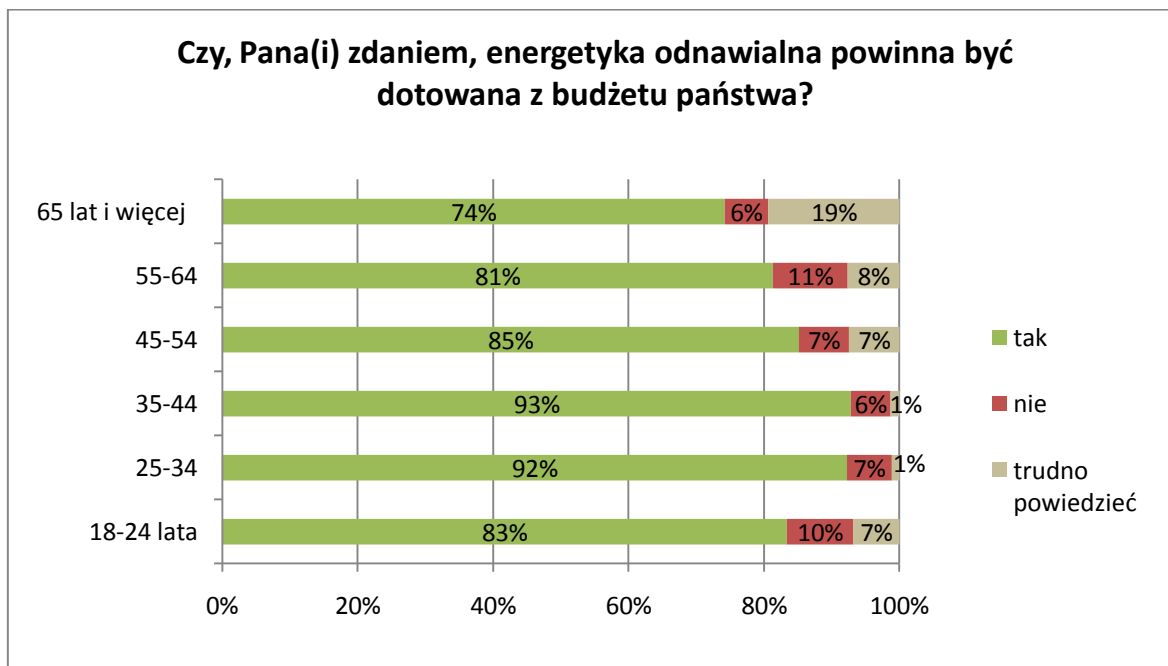
Analiza odpowiedzi na powyższe pytanie z podziałem respondentów według **płci** wskazuje, że **kobiety wyrażają większe poparcie za dotowaniem bardziej tradycyjnych rodzajów energetyki** – dotowanie energetyki węglowej popiera połowa kobiet i 39% mężczyzn. Jeśli chodzi o energetykę gazową, płeć nie odgrywa tu większej roli, natomiast nieco **więcej zwolenników dotowania energetyki odnawialnej jest wśród mężczyzn**, aczkolwiek różnice w tym przypadku nie są aż tak istotne, gdyż obie grupy mocno opowiadają się za jej wspieraniem z budżetu państwa.

Wykres 10 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy, Pan(i) zdaniem, energetyka odnawialna i węglowa powinny być dotowane z budżetu państwa. Odpowiedzi z uwzględnieniem płci respondentów.*

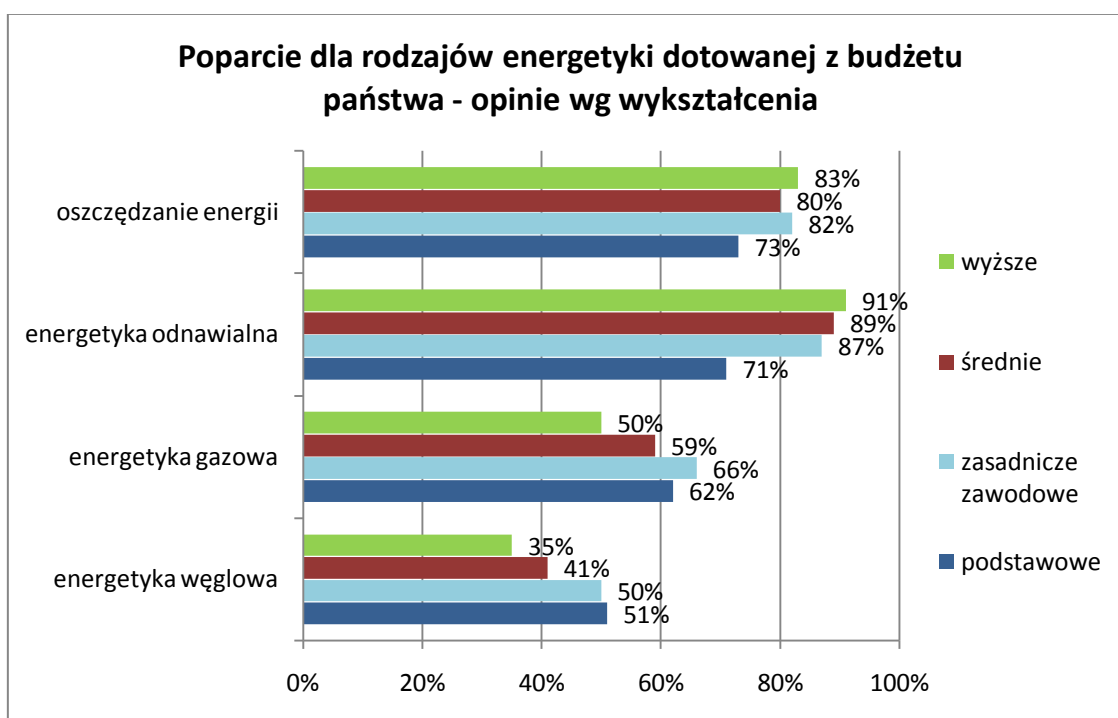
Jeśli uwzględnimy **wiek** respondentów odpowiadających na to pytanie, to widać, że **energetykę odnawialną popierają najbardziej osoby w wieku 25-44 lata** (93%), mniejsze poparcie, chociaż i tak bardzo wysokie, wyrażają natomiast osoby starsze (popiera ją $\frac{3}{4}$ osób

powyżej 65 roku życia), a ponadto co piąta osoba z tej kategorii wiekowej nie ma zdania na ten temat (*versus* 1% w grupie 25-44 lata, a więc wśród jej największych zwolenników).

Wykres 11 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy, Pan(i) zdaniem, energetyka odnawialna powinna być dotowana z budżetu państwa. Odpowiedzi z uwzględnieniem wieku respondentów.*

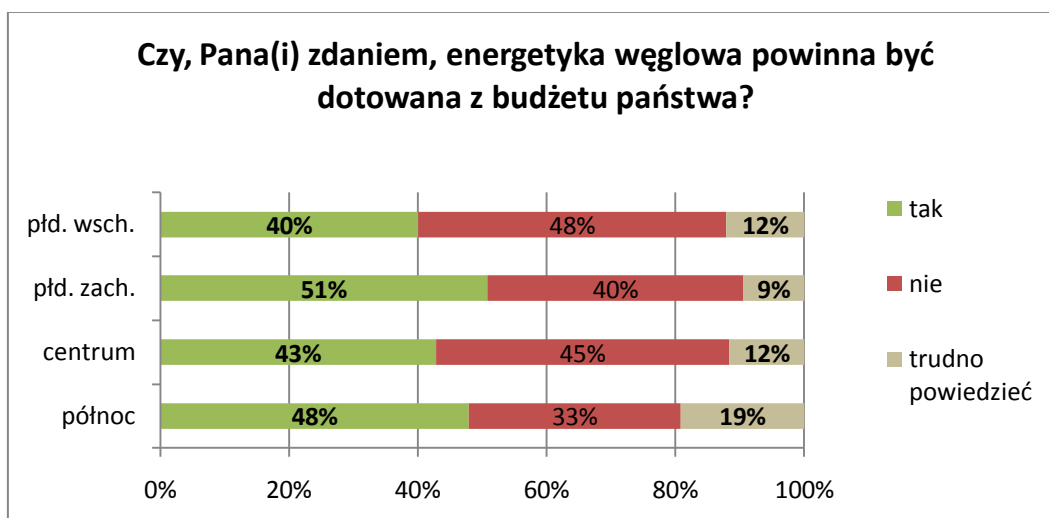
Interesująco wygląda zestawienie poparcia dla dotowania poszczególnych rodzajów energetyki z **wykształceniem respondentów**. Analiza danych pokazuje bowiem, iż **im wyższe wykształcenie, tym większe poparcie dla dotowania energetyki odnawialnej** – popiera ją zdecydowana większość osób z wyższym wykształceniem (91%), natomiast wśród osób z wykształceniem podstawowym jest ono niższe (71%), choć trzeba podkreślić, że i tak bardzo wysokie. Spore różnice występują też w przypadku propozycji dotowania z budżetu państwa bardziej **tradycyjnej energetyki** – **im wyższe wykształcenie respondentów, tym poparcie to jest mniejsze**: w przypadku energetyki gazowej dotacje popiera tylko połowa respondentów z wykształceniem wyższym i blisko $\frac{2}{3}$ respondentów z wykształceniem podstawowym. Jeszcze wyraźniej widać to na przykładzie energetyki węglowej, za dotowaniem której opowiada się nieco ponad $\frac{1}{3}$ respondentów z wyższym wykształceniem i połowa respondentów z podstawowym.

Wykres 12 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Wymienię teraz kilka rodzajów działalności związanej z rozwojem energetyki. Dla każdego z nich proszę powiedzieć, czy powinien być, Pan(i) zdaniem, dotowany z budżetu państwa. Odpowiedzi z uwzględnieniem wykształcenia respondentów.*

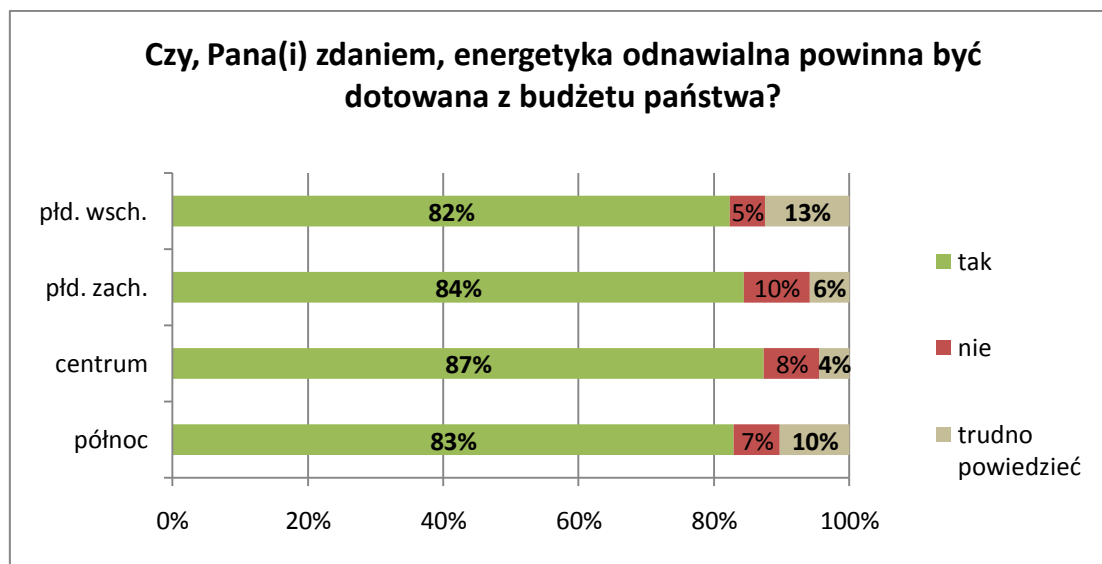
Warto również podkreślić, iż badani z najniższym wykształceniem – częściej niż osoby lepiej wykształcone – nie potrafili określić swojego stanowiska w kwestii wspierania przez rząd konkretnego rodzaju energetyki (odpowiedź „trudno powiedzieć/nie wiem”). Największa różnica w wyborze tej kategorii odpowiedzi między respondentami o różnym poziomie wykształcenia pojawiła się w przypadku pytania o dotowanie energii odnawialnej – odpowiedź „trudno powiedzieć/nie wiem” wybrało 20% badanych z wykształceniem podstawowym i tylko 2% respondentów z wykształceniem wyższym. Może to świadczyć o tym, że niewiedza na temat tego rodzaju energii jest w tej grupie największa.

Różnice w poparciu dla dotacji określonego rodzaju energetyki zależą też od **miejsca zamieszkania respondentów**. **Poparcie dla dotowania z budżetu energetyki węglowej jest największe na Południowym Zachodzie (51%), najmniejsze zaś na Południowym Wschodzie (40%),** w województwach: lubelskim, małopolskim, podkarpackim oraz świętokrzyskim. Równie duże poparcie jest na Północy kraju, przy czym co piąty respondent z tego regionu nie potrafił zająć jednoznacznego stanowiska w tej kwestii.

Wykres 13 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy, Pan(i) zdaniem, energetyka węglowa powinna być dotowana z budżetu państwa.* Odpowiedzi z uwzględnieniem regionu Polski.

Z kolei poparcie dla dotowania energetyki odnawialnej jest w zasadzie bardzo podobne w każdej części Polski. Warto natomiast zauważyć, że na Północy i na Południowym Wschodzie największy odsetek respondentów nie miał zdania na ten temat.

Wykres 14 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy, Pan(i) zdaniem, energetyka odnawialna powinna być dotowana z budżetu państwa.* Odpowiedzi z uwzględnieniem regionu Polski.

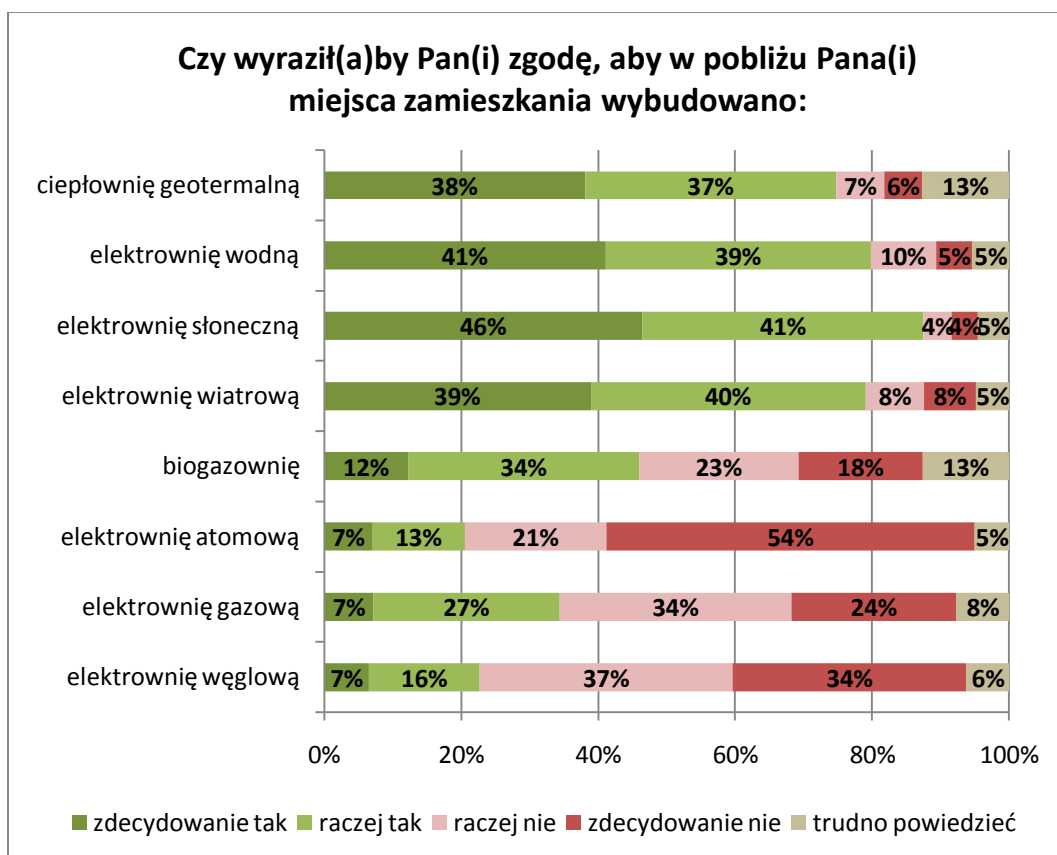
ZGODA NA BUDOWĘ ELEKTROWNI W POBLIŻU MIEJSCA ZAMIESZKANIA

W ankiecie zapytano badanych, czy wyraziliby zgodę na to, aby w pobliżu ich miejsca zamieszkania wybudowano określony rodzaj elektrowni.

Największe obawy Polaków budzą elektrownie atomowe – $\frac{3}{4}$ respondentów jest przeciwna temu, aby w ich okolicy powstała tego typu elektrownia, z czego ponad połowa ankietowanych jest temu zdecydowanie przeciwna. **Respondenci sprzeciwiają się również mocno budowie elektrowni węglowej** – 71% nie zgadza się na taką inwestycję w swojej okolicy, z czego $\frac{1}{3}$ jest jej zdecydowanie przeciwna. Sprzeciw, aczkolwiek nieco mniejszy – budzi też **budowa elektrowni gazowej**. Ponad połowa ankietowanych (58%) jest temu przeciwna, z czego co czwarty pytany opowiada się zdecydowanie na „nie”.

Badani bez większych obaw zgodziliby się natomiast na te elektrownie, które w potocznej opinii, są bezpieczne i „przyjazne” środowisku oraz ludziom. **Najmniej lęków budzą elektrownie słoneczne** – 87% respondentów zgodziłoby się na taką inwestycję, z czego niemal co drugi badany jest zdecydowanie na „tak”. Na kolejnym miejscu, jeśli chodzi o zgodę na budowę w pobliżu miejsca zamieszkania – niemalże *ex equo* – znalazły się elektrownie wodne i wiatrowe – większość Polaków (odpowiednio 80% i 79%) nie ma nic przeciwko takim elektrowniom, a spora część zdecydowanie opowiada się za ich budową (odpowiednio 40% i 39%).

Na ciepłownię geotermalną zgodziłoby się $\frac{3}{4}$ badanych, a nieco ponad $\frac{1}{3}$ jest zdecydowanie pozytywnie nastawiona do takiego pomysłu. Natomiast opinie Polaków na temat budowy biogazowni są bardzo podzielone – 41% jest na „nie”, a 36% jest na „tak”. Ta sprzeczność może wynikać z konotacji semantycznych samej nazwy „biogazownia” oraz niewiedzy, co dokładnie kryje się pod tą nazwą. Przedrostek „bio” może kojarzyć się respondentom z elektrownią bezpieczną środowisku, natomiast druga część wyrazu, czyli „gazownia”, może wywoływać skojarzenia z tradycyjną elektrownią gazową, a więc inwestycją, która jest uznawana za mniej „przyjazną”, w związku z czym budzi ona większą nieufność Polaków.

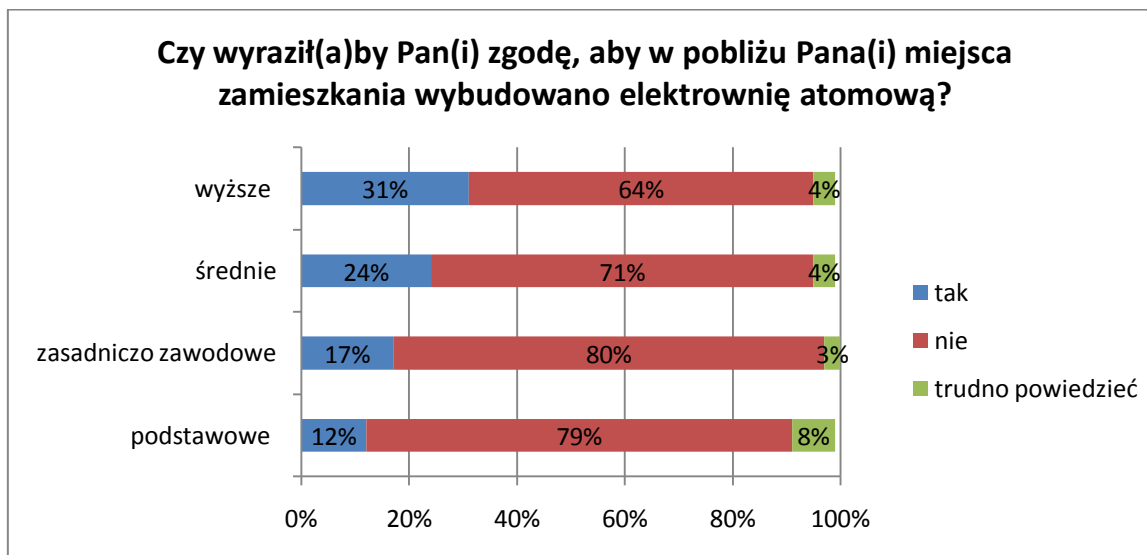

Wykres 15 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy wyraził(a)by Pan(i) zgodę, aby w pobliżu Pana(i) miejsca zamieszkania wybudowano? Proszę ustosunkować się do każdego rodzaju elektrowni.*

Największy sprzeciw wśród respondentów wywołuje budowa elektrowni jądrowej oraz węglowej – odsetek odpowiedzi oznaczających brak zgody jest tu zdecydowanie największy, przy czym, stosunek ten zależy od wielu czynników.

Zmiennymi najbardziej różnicującymi poparcie dla budowy elektrowni atomowej są **wiek, płeć, wykształcenie** oraz **wielkość miejsca zamieszkania** badanych. **Najchętniej na budowę elektrowni jądrowej w swojej okolicy zgodziłyby się osoby młode (18-34 lata)** – blisko ¼ z nich nie miałyby nic przeciwko takiej budowie. Z kolei **odsetek poparcia dla takiej budowy wśród osób najstarszych (65+) jest najmniejszy** i wynosi 13%. Jeśli weźmiemy pod uwagę **wykształcenie** respondentów, widać, iż **największe poparcie dla budowy elektrowni atomowej wyrażają osoby z wyższym wykształceniem** – na taką budowę zgodziłyby się niemal co trzeci badany z tej grupy (31%), **najmniejsze zaś osoby z wykształceniem**

podstawowym – poparły ją co dziesiąty respondent w tej kategorii (12%). Ponadto, osoby najstąbiej wykształcone najczęściej też wyrażają brak opinii na ten temat.

Wykres 16 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy wyraził(a)by Pan(i) zgodę, aby w pobliżu Pana(i) miejsca zamieszkania wybudowano? Proszę ustosunkować się do każdego rodzaju elektrowni. Odpowiedzi z uwzględnieniem wykształcenia respondentów.*

W przypadku elektrowni węglowej najwięcej przeciwników jest wśród osób lepiej wykształconych (72% versus 64% badanych z wykształceniem podstawowym). Związek między poziomem wykształcenia respondentów a poparciem dla określonych rodzajów elektrowni występuje w przypadku elektrowni słonecznej, biogazowni, elektrowni geotermalnej oraz wiatrowej – im wyższe wykształcenie respondentów, tym akceptacja ta jest wyższa, przy czym największe różnice występują w przypadku zgody na budowę elektrowni geotermalnej i biogazowni. Budowę elektrowni geotermalnej popiera 89% osób z wyższym wykształceniem i 64% osób z wykształceniem podstawowym. Budowę biogazowni popiera 59% osób z wyższym wykształceniem i 36% ankietowanych z wykształceniem podstawowym. Na budowę elektrowni jądrowej chętniej zgodziliby się **mieszkańcy największych miast** (28% versus 15% mieszkańcy wsi), natomiast na wsiach jest najwięcej przeciwników takiej inwestycji (80%). Mieszkańcy dużych miast wyrażają większe poparcie dla tego typu inwestycji, gdyż prawdopodobnie zdają sobie sprawę, iż są małe szanse na wybudowanie elektrowni w ich najbliższym sąsiedztwie, z kolei dla mieszkańców wsi wizja takiej inwestycji w ich okolicy wydaje się bardziej realna.

Zgoda na budowę określonej elektrowni zależy też od **płci** respondentów. **Mężczyźni generalnie chętniej zgadzają się na budowę wymienionych rodzajów elektrowni** (jedynie w przypadku odpowiedzi na pytanie o budowę elektrowni węglowej nie ma znaczenia płeć badanych). Warto zauważyć, że kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni przyznają, iż nie mają zdania w tej kwestii. Może to wynikać z faktu, że kwestie związane z energetyką nie są powszechnie uznawane za „domenę” kobiet, a zatem mają one większą odwagę, aby przyznawać się do swojej nie wiedzy w tym zakresie. Z kolei część mężczyzn może uważać, iż przyznanie się do braku zdania mogłoby zostać odebrane jako brak wiedzy, dlatego też prawdopodobnie wolą nie ujawniać takich opinii. Dokładne dane na ten temat przedstawia poniżej tabela.

RODZAJ ELEKTROWNI	ZGODA NA BUDOWĘ W NAJBLIŻSZEJ OKOLICY RESPONDENTA			
	KOBIETY		MĘŻCZYŹNI	
	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ
ELEKTROWNIA JĄDROWA	11%	7%	31%	4%
ELEKTROWNIA GAZOWA	28%	10%	41%	5%
BIOGAZOWNIA	38%	17%	55%	8%
ELEKTROWNIA WIATROWA	74%	7%	84%	3%
ELEKTROWNIA SŁONECZNA	82%	7%	93%	2%
ELEKTROWNIA WODNA	75%	8%	85%	3%
ELEKTROWNIA GEOTERMALNA	67%	16%	83%	9%
ELEKTROWNIA WĘGLOWA	23%	9%	23%	3%

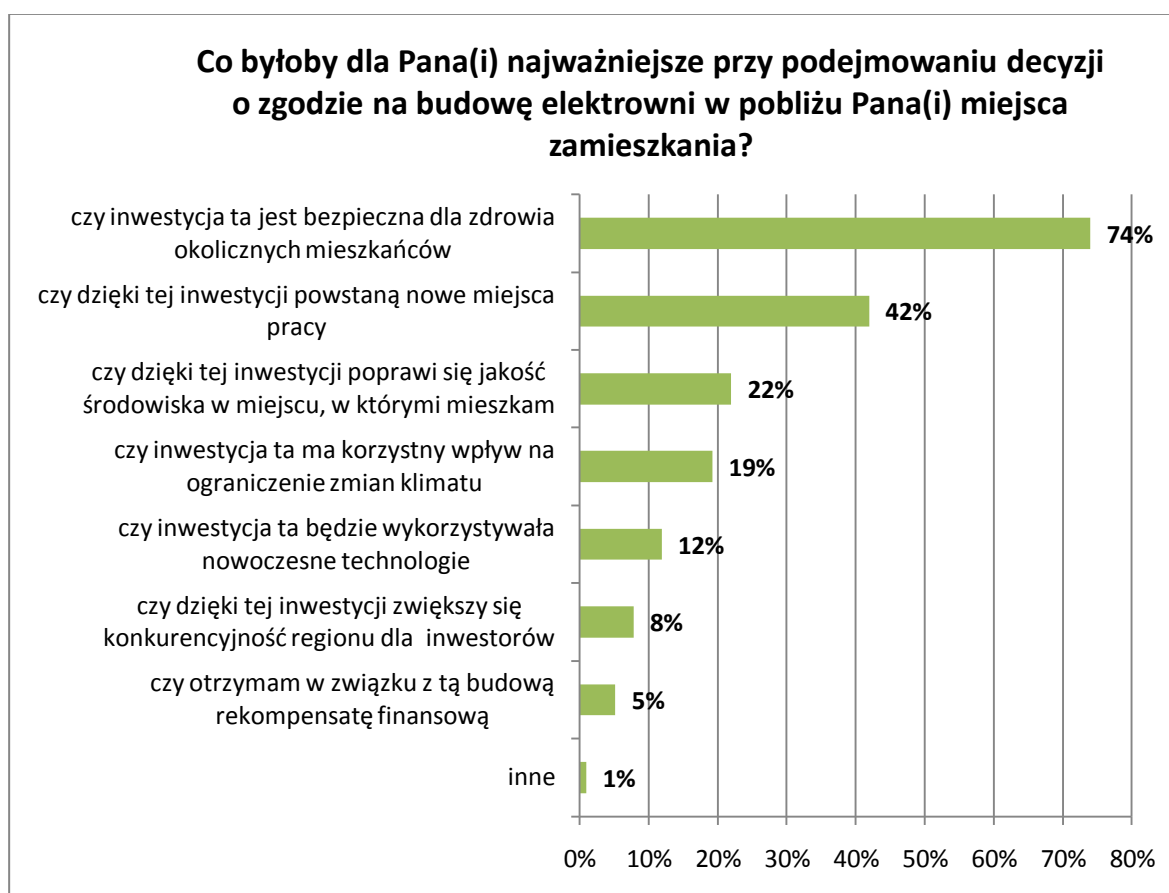
Tabela 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy wyraził(a)by Pan(i) zgodę, aby w pobliżu Pana(i) miejsca zamieszkania wybudowano?* Odpowiedzi wyrażające poparcie oraz brak zdania, z uwzględnieniem płci respondentów.

CZYNNIKI BRANE POD UWAGĘ PRZY PODEJMOWANIU DECYZJI O ZGODZIE NA BUDOWĘ ELEKTROWNI

Najważniejsze czynniki brane pod uwagę przez respondentów to:

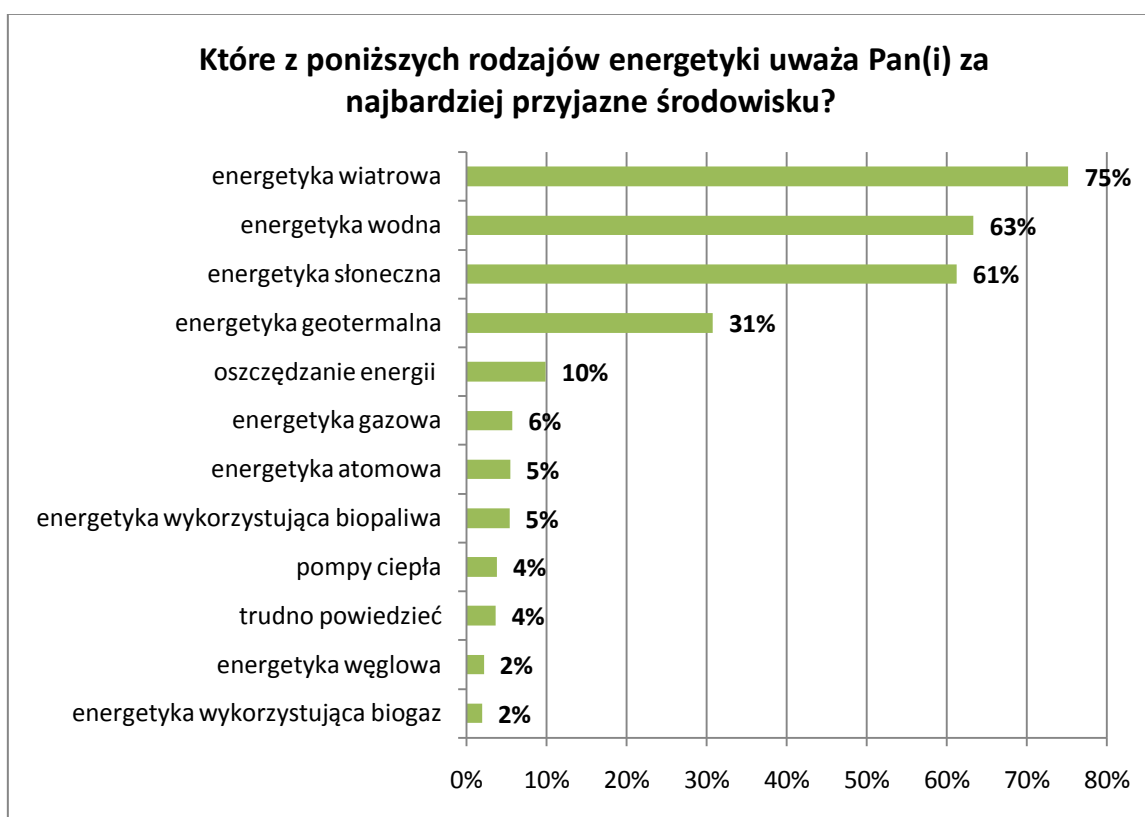
Jak wynika z badania, najważniejszą kwestią, którą respondenci braliby pod uwagę podejmując decyzję dotyczącą wybudowania jakiegokolwiek elektrowni w pobliżu ich miejsca za mieszkania jest kwestia jej **bezpieczeństwa dla zdrowia okolicznych mieszkańców** – zwróciło na to uwagę **blisko ¾ badanych**. Obawa o zdrowie swoje i swoich najbliższych jest więc w tym przypadku priorytetem. Z drugiej jednak strony, widać, iż Polacy mają również pragmatyczny stosunek do tego typu inwestycji i gdyby mieli się zgodzić na budowę elektrowni, braliby też pod uwagę to, **czy dzięki tej inwestycji powstaną nowe miejsca pracy** – **42%**. Kalkulując ewentualne ryzyko patrzyliby też na korzyści, jakie mogą mieć z tej inwestycji. Warto podkreślić, że dla co piątego, ankietowanego ważne jest też to, **czy dzięki tej inwestycji poprawi się jakość środowiska, w którym mieszka**. Prawie tyle samo badanych zwróciło uwagę na to, **czy planowana inwestycja będzie miała korzystny wpływ na ograniczenie zmian klimatu**, zaś dla co dziesiątego badanego ważne jest również **wykorzystywanie w elektrowni nowoczesnych technologii**.

Wykres 17 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Co byłoby dla Pana(i) najważniejsze przy podejmowaniu decyzji o zgodzie na budowę elektrowni w pobliżu Pana(i) miejsca zamieszkania? Proszę wskazać 2 najważniejsze dla Pana/Pani czynniki.*

OPINIE POLAKÓW NA TEMAT ENERGII PRZYJAZNEJ ŚRODOWISKU

Z badania wynika, iż respondenci za najbardziej przyjazną środowisku uznali **energetykę wiatrową** – taką opinię wyraziło $\frac{3}{4}$ respondentów. **Blisko $\frac{2}{3}$ ankieterowanych za przyjazną środowisku uznało energetykę wodną**, a **61% badanych** zadeklarowało, że najbardziej przyjazna jest według nich **energetyka słoneczna**. Warto podkreślić, iż niecała $\frac{1}{3}$ badanych uważa za przyjazną energetykę geotermalną. Natomiast mało przyjazna, w opinii badanych, jest energetyka wykorzystująca biogaz, biopaliwa oraz pompy ciepłe. Jako również „nieprzyjazne” środowisku zostały uznane też: tradycyjna energetyka węglowa, energetyka gazowa oraz energetyka atomowa.

Wykres 18 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Które z poniższych rodzajów energetyki uważa Pan(i) za najbardziej przyjazne środowisku (proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi)?*

Zestawienie w analizach opinii dotyczących przyjaznych rodzajów energetyki ze zgodą na budowę określonej elektrowni w pobliżu miejsca zamieszkania respondenta pokazuje dużą spójność poglądów respondentów w tej kwestii. Spośród tych badanych, którzy uznali, że energetyka wiatrowa jest przyjazna, zdecydowana większość (88%) zgodziłaby się, aby w pobliżu miejsca ich zamieszkania wybudowana została elektrownia wiatrowa. Podobny odsetek ankietowanych (87%), którzy uznali za przyjazną środowisku energetykę wodną, zgodziłaby się na budowę w swojej okolicy elektrowni wodnej. Równie wysoki (89%) jest odsetek respondentów, którzy zgodziliby się na budowę elektrowni słonecznej. Nieco niższy odsetek „spójności” poglądów, ale również bardzo wysoki, wystąpił w przypadku energii atomowej – 83% spośród tych, którzy uznali ją za przyjazną środowisku zgodziłaby się na budowę elektrowni atomowej w pobliżu miejsca zamieszkania.

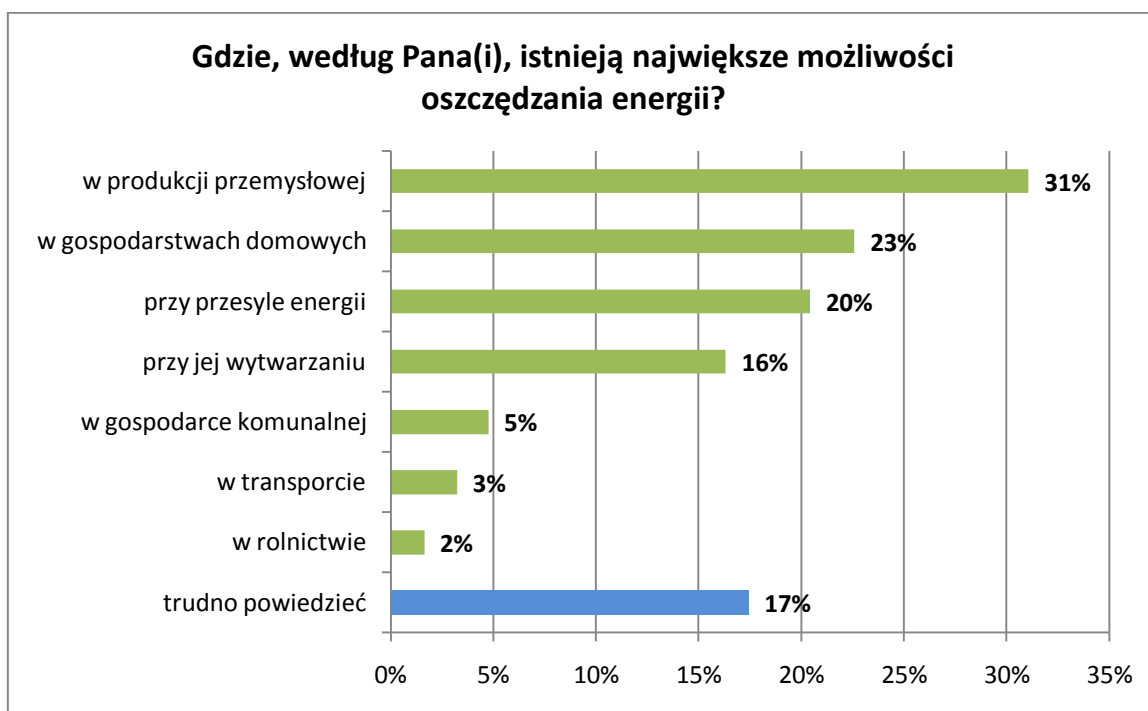
Wyniki te pokazują, iż respondenci są konsekwentni w swoich poglądach, a w podejmowaniu decyzji o budowie elektrowni kierują się przede wszystkim tym czy inwestycja jest przyjazna środowisku.

OSZCZĘDZANIE ENERGII

OPINIE POLAKÓW NA TEMAT MOŻLIWOŚCI OSZCZĘDZANIA ENERGII

W ankiecie respondenci zostali również zapytani, gdzie w ich opinii, istnieją największe możliwości oszczędzania energii.

Skala możliwych oszczędności wydaje się respondentom największa w obszarze **produkcji przemysłowej** – opinię taką wyraził prawie co trzeci ankietowany. Z kolei niemal ¼ badanych jest zdania, iż największe oszczędności energii istnieją **w gospodarstwach domowych**. Co piąty respondent uważa, że największe oszczędności energii można poczynić przy jej przesyśle, zaś 16% ankietowanych, że przy jej wytwarzaniu.

Wykres 19 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Gdzie, według Pana/i, istnieją największe możliwości oszczędzania energii? Proszę wybrać jedną odpowiedź.*

Trzeba także podkreślić, iż respondenci na drugim miejscu wskazali działania podejmowane w gospodarstwie domowym. Przekonanie, że to właśnie w tym obszarze kryją się znaczące możliwości oszczędzania energii jest o tyle ważne, gdyż może motywować respondentów do podejmowania konkretnych działań w tym kierunku. Wierzą oni bowiem, że ich codzienne decyzje mogą przełożyć się na konkretne oszczędności, a tym samym, częściej skłonni są je podejmować.

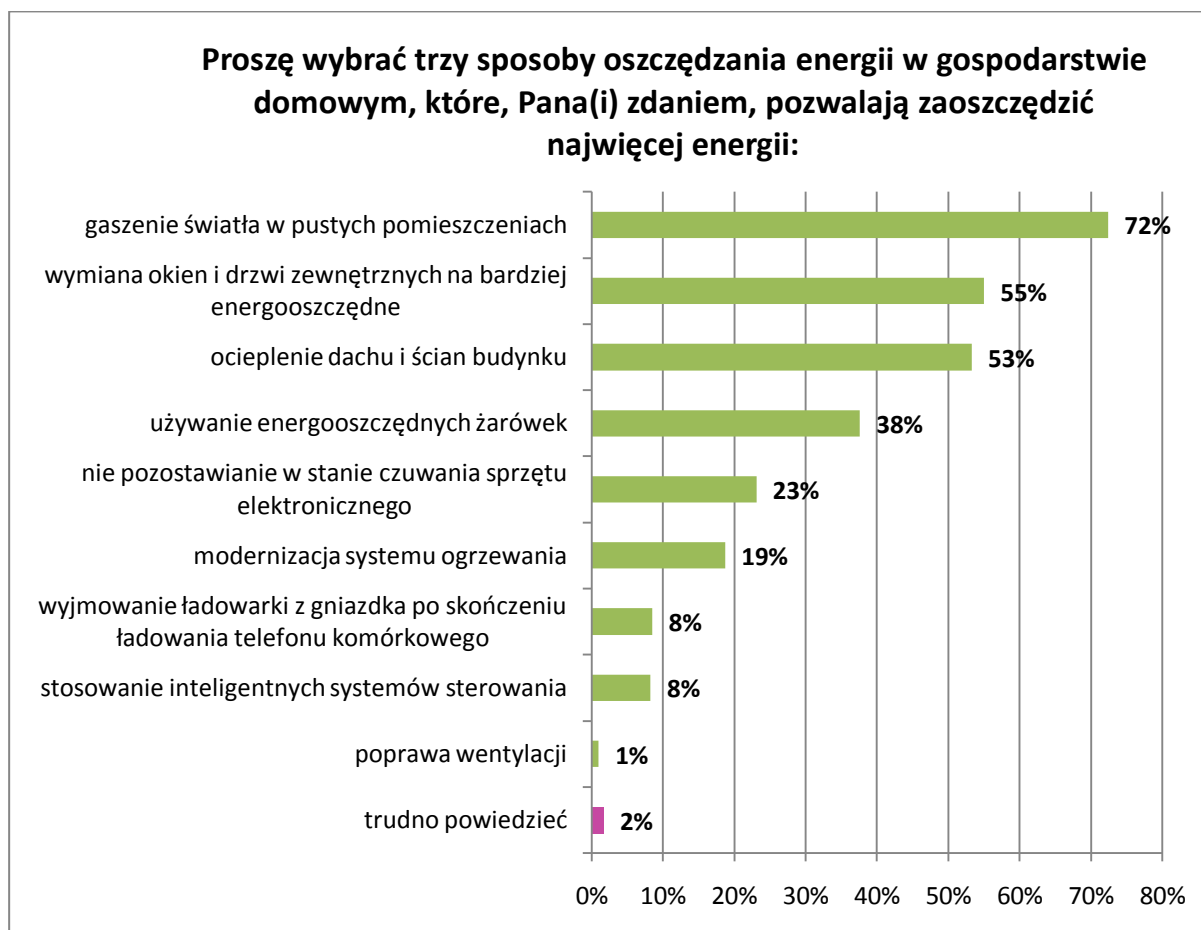
Warto przy tym pytaniu zwrócić uwagę na **częstość wybierania kategorii odpowiedzi „trudno powiedzieć”** – blisko co piąty badany nie ma w tej kwestii zdania, a więc pewnie także i wiedzy na ten temat.

Kategorię "trudno powiedzieć" wybierali częściej:

- **Kobiety (69%)**
- **Mieszkańcy wsi (52%)**
- **Osoby z wykształceniem podstawowym (41%)**
- **Osoby w wieku 65+ (38%)**
- **Mieszkańcy regionów: Południowy-wschód (32%) oraz Centrum (28%)**

OSZCZĘDZANIE ENERGII W GOSPODARSTWIE DOMOWYM

Respondenci zostali zapytani w ankiecie również o to, gdzie w gospodarstwie domowym, można, ich zdaniem, zaoszczędzić najwięcej energii.

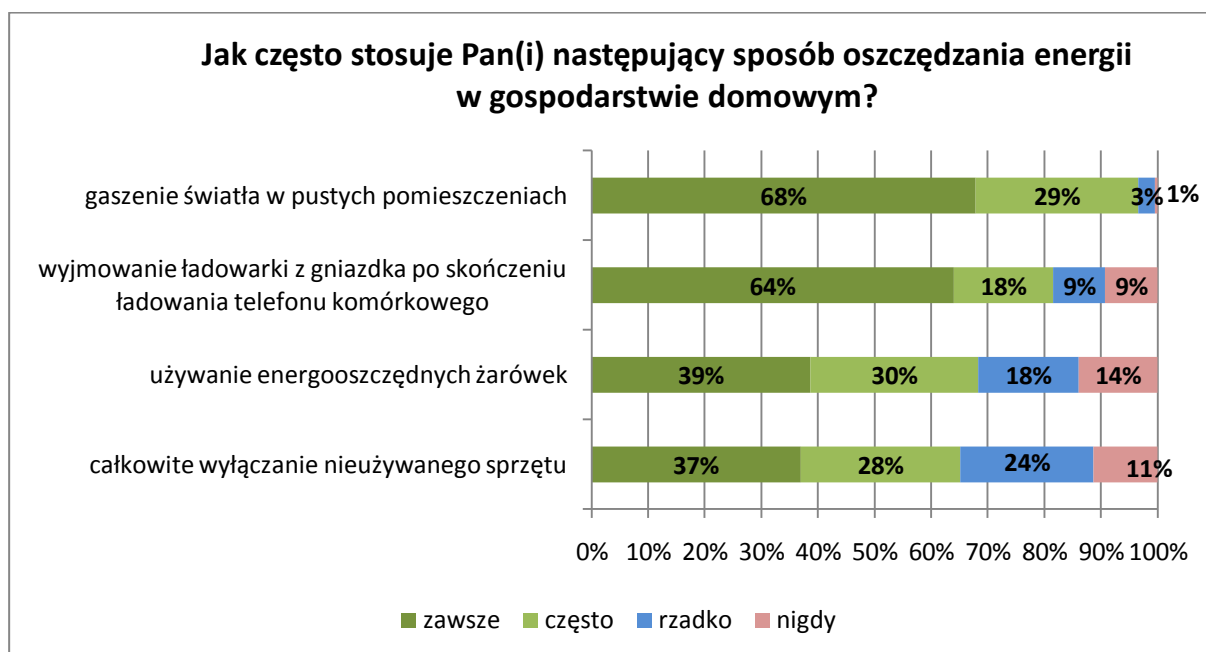

Wykres 20 Rozkład odpowiedzi na pytanie: Proszę wybrać trzy sposoby oszczędzania energii w gospodarstwie domowym, które Pana(i) zdaniem, pozwalają zaoszczędzić najwięcej energii.

Warto porównać opinię na temat możliwości oszczędzania energii w gospodarstwie domowym z codzienną praktyką Polaków w tym zakresie. Okazuje się, iż **gaszenie światła** w pustych pomieszczeniach – uznane za najlepszy sposób oszczędzania energii w domu, **praktykują prawie wszyscy badani (99%), przy czym 2/3 robi to zawsze, zaś 29% przyznało, iż robi to często**. Widać tu oczywistą spójność między wyznawaną opinią a codzienną praktyką – respondenci robią w to, co ich zdaniem przyniesie im największe oszczędności. Równie dużo osób (91%) **wyjmuje ładowarkę** po zakończeniu ładowania telefonu, przy czym prawie 2/3 robi to zawsze, a prawie 1/5 często. **Zdecydowana większość badanych (87%) deklaruje**

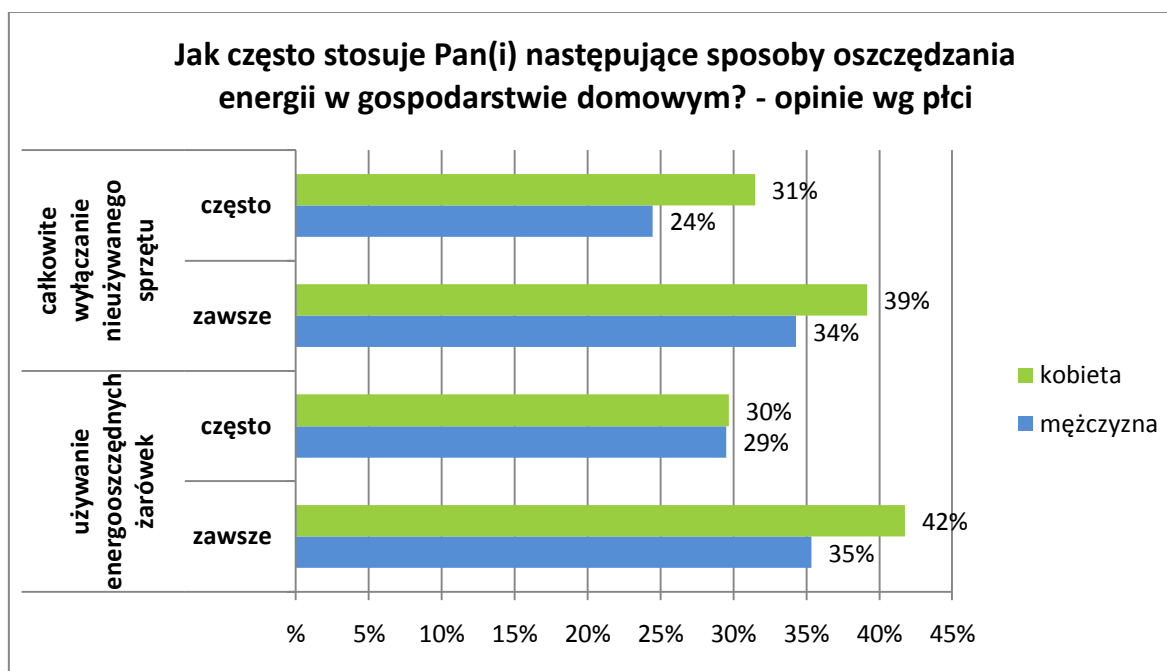
używanie żarówek energooszczędnych, przy czym to działanie jest już mniej systematyczne niż dwa poprzednie: 30% badanych wybrało odpowiedź „często”, a 18% „rzadko”.

89% badanych **wyłącza nieużywany sprzęt**, jednak co czwarta osoba robi to rzadko. Nieco mniejsza aktywność badanych odnośnie wyłączania sprzętu może wynikać z faktu, iż ważniejsza jest w tym momencie dla respondentów wygoda, niż ewentualne oszczędności energii, które uważane są raczej za niewielkie (jedynie ¼ badanych uznała, że wyłączanie sprzętu pozwala zaoszczędzić dużo energii).

Wykres 21 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Jak często stosuje Pan(i) następujący sposób oszczędzania energii w gospodarstwie domowym?*

Płeć stanowi zmienną różnicującą deklaracje respondentów odnośnie takich czynności jak niepozostawianie sprzętu w stanie czuwania i używanie energooszczędnych żarówek – **kobiety częściej niż mężczyźni wybierają odpowiedzi „zawsze” i „często”**. Może to wynikać z faktu, że zwykle to one kontrolują domowy budżet, a powyższe działania traktują jako źródło finansowych oszczędności dla całego gospodarstwa domowego.

Wykres 22 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Jak często stosuje Pan(i) następujący sposób oszczędzania energii w gospodarstwie domowym?* Odpowiedzi z uwzględnieniem płci respondentów.

Jeżeli porównamy sposoby oszczędzania energii w gospodarstwie domowym z **wiek** respondentów, widać wyraźnie, że **najrzadziej działania pro oszczędnościowe podejmują osoby najmłodsze (18-24 lata), a najaktywniejsze w tym zakresie są osoby najstarsze (grupa 65+)**. I tak np. gaszenie światła w pustych pomieszczeniach „zawsze” deklaruje połowa ankietowanych w wieku 18-24 lata i 85% osób powyżej 65 roku życia. Podobnie duże różnice występują również w przypadku wyłączenia nieużywanego sprzętu – „zawsze” robi tak co piąta badana osoba w wieku 18-24 lata i ponad połowa (55%) respondentów w kategorii wiekowej 65+. Można zauważyć, że odsetek respondentów wybierających odpowiedź „zawsze” rośnie w każdej kolejnej grupie wiekowej. Zależność ta daje się zaobserwować także w grupach o podobnej sytuacji materialnej, czyli wiek wpływa na oszczędzanie niezależnie od dochodu. Prawdopodobnie starsze osoby mają bardziej zakorzenione nawyki związane z oszczędzaniem, co przekłada się na ich codzienne zachowania.

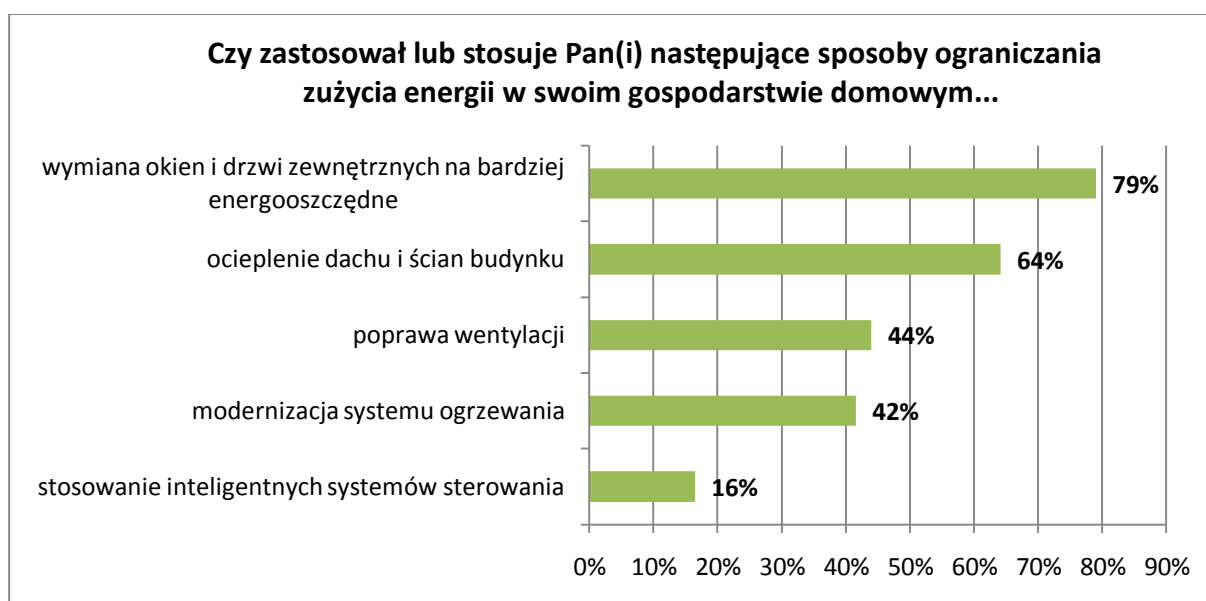
Jeżeli zestawimy takie działania jak wyłączenie nieużywanego sprzętu i gaszenie światła z **sytuacja finansowa** respondentów widać wyraźnie, iż osoby, które określają swoją sytuację materialną jako złą zdecydowanie częściej wskazują wymienione działania niż respondenci będący w dobrej sytuacji materialnej (np. **nieużywany sprzęt zawsze lub często wyłączają**

niecała 1/3 respondentów w dobrej sytuacji i finansowej i ponad połowa (55%) osób mniej zamożnych; gaszenie światła „zawsze” deklaruje 3/4 osób w złej sytuacji materialnej i 61% osób w dobrej sytuacji finansowej. Dzieje się tak zapewne dlatego, że kwota, jaką można zaoszczędzić wykonując powyższe czynności ma relatywnie większą wartość dla osób mniej zarabiających niż dla osób zamożnych.

Tymczasem używanie energooszczędnych żarówek – a więc sposobu oszczędzania energii wiążącego się z koniecznością zakupu wielokrotnie droższego produktu niż „zwykła” żarówka – jest dla wielu osób gorzej zarabiających powodem rezygnacji z takiego działania, choć i tak należy podkreślić, że osoby gorzej zarabiające też często deklarują ich stosowanie („zawsze” lub „często” używa ich 3/4 osób w dobrej sytuacji finansowej *versus* 58% gorzej sytuowanych).

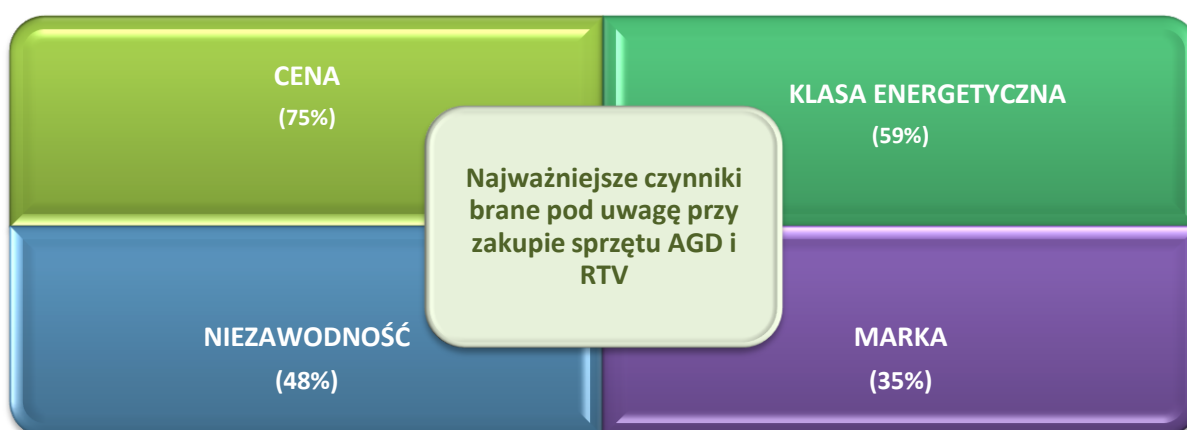
Jeśli przyjrzymy się temu, **jakie zmiany wprowadzili respondenci w swoim gospodarstwie domowym, aby ograniczyć zużycie energii**, widać wyraźnie, iż bardzo duża część osób zdecydowała się na konkretne rozwiązania w tym obszarze. Zdecydowana większość respondentów **(79%) wymieniła okna i drzwi na bardziej energooszczędne, a blisko 2/3 badanych zdecydowało się na ocieplenie dachu i ścian budynku**. W przypadku tego drugiego rozwiązania jedynie osoby posiadające własne domy mogły same zdecydować się na tego typu modernizację, natomiast osoby mieszkające w blokach nie mają realnego wpływu na wprowadzane zmiany – mogły one jedynie zadeklarować, iż mieszkają w budynku, w którym takie rozwiązania zostały zastosowane¹⁸. Spora część pytanych **(44%) zadeklarowała poprawę wentylacji w swoim domu**, a prawie taki sam odsetek zainwestował w **modernizację systemu ogrzewania (42%)**. Zastosowanie inteligentnych systemów sterowania zadeklarowało natomiast 16% badanych.

¹⁸ Nie można jednak jednoznacznie stwierdzić, jaki odsetek respondentów mieszka w mieszkaniach (w blokach), a jaki w domach jednorodzinnych, gdyż tego typu pytanie nie pojawiło się w metryczce do kwestionariusza ankiety.

Wykres 23 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy zastosował lub stosuje Pan(i) następujące sposoby ograniczania zużycia energii w swoim gospodarstwie domowym? Jeżeli tak, proszę zaznaczyć które.*

CZYNNIKI BRANE PRZEZ RESPONDENTÓW POD UWAGĘ PRZY ZAKUPIE SPRZĘTU AGD I RTV

Analizując czynniki, które respondenci biorą pod uwagę przy zakupie sprzętu AGD i RTV¹⁹ widać wyraźnie, iż dla większości badanych największe znaczenie ma przede wszystkim **cena**

¹⁹ Pytanie brzmiało: *Co przede wszystkim bierze Pan(i) pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o zakupie sprzętu AGD i RTV? Proszę wskazać nie więcej niż trzy główne motywy swoich zakupów*

produktu. Jednak już na drugim miejscu znalazła się jego **klasa energetyczna**, co pokazuje, iż Polacy zwracają uwagę również na kwestie efektywności energetycznej używanego sprzętu. Świadomość wagi tego czynnika stopniowo wzrasta, co być może wynika z faktu, iż informacje na temat klasy energetycznej produktów pojawiają się obecnie częściej (np. w reklamach sprzętu AGD) niż jeszcze kilka lat temu. Zestawienie tych wyników z wynikami badania „Eurobarometr”²⁰ pokazuje, że Polacy nie różnią się pod tym względem od innych Europejczyków. Połowa badanych Polaków (51%) zapytana o to, czy efektywność energetyczna ma wpływ na ich zakupy sprzętu AGD odpowiedziała, że wpływa to na ich wybór w bardzo dużym stopniu, zaś jedynie 16% ankietowanych przyznało, iż nie ma to dla nich żadnego znaczenia²¹.

Dla blisko połowy badanych istotna przy zakupie jest również **niezawodność oraz trwałość produktu**, zaś ponad 1/3 badanych bierze pod uwagę **markę sprzętu**. Kwestie związane z **wyglądem i wzornictwem** są ważne dla niemal co piątego ankietowanego, a część osób kieruje się przy zakupie również **opinią najbliższych** (rodziny i znajomych). Tylko nieliczni zwracają uwagę natomiast na to, czy sprzęt został **wyprodukowany w sposób przyjazny dla środowiska**, zaś jeszcze mniejszy odsetek zwraca uwagę na ewentualną **możliwość recyklingu**.

Warto porównać odpowiedzi na to pytanie w ostatnich trzech latach. Widać, iż motywów zakupu sprzętu w gruncie rzeczy niewiele się zmieniają, choć należy odnotować pewne różnice. Niezmiennie ważne dla respondentów pozostają takie kwestie jak cena oraz niezawodność produktu, widać natomiast zmianę w wyborze kategorii związanej z oszczędnością energii. W stosunku do ostatniego roku nastąpił wzrost o 22%. Jednakże, jeśli założymy, że w 2008 i 2009 wybierając odp. „oznakowanie jako bezpieczny dla środowiska”²² respondenci mieli na myśli klasę energetyczną produktu różnice nie są już tak duże, chociaż warto zauważyć spadek odsetka takich odpowiedzi w 2009 i obecnie powrót do stanu sprzed dwóch lat. Nieco mniej osób zadeklarowało w 2010 r. branie pod uwagę marki produktu – różnica w stosunku do 2009 r. wyniosła 15%. Nie zmienia się natomiast kwestia podejścia do

²⁰ Attitudes on issues related to EU Energy Policy. Analytical report. Flash Eurobarometer no. 206a – The Gallup Organization, 2007.

²¹ por. ibidem, s. 36. Pytanie brzmiało: *Does energy efficiency influence your decision when you buy household appliances?* Średnia odpowiedzi dla 27 krajów UE w kategorii „very much” wyniosła 48%.

²² W 2010 nie było już takiej kategorii odp.

możliwości recyklingu sprzętu oraz przyjaznych dla środowiska warunków produkcji sprzętu. Do brania pod uwagę tych czynników przyznali się jedynie nieliczni respondenci. Szczegółowe zestawienie danych z ostatnich trzech lat znajduje się w poniższej tabeli.

KRYTERIA WYBORU SPRZĘTU AGD I RTV	2008 ²³	2009 ²⁴	2010
CENA	70%	77%	75%
MARKA	45%	50%	35%
NIEZAWODNOŚĆ	50%	48%	48%
WYGLĄD/WZORNICTWO	19%	20%	18%
OSZCZĘDNOŚCIĄ ENERGII (I EWENTUALNIE WODY)	43%	37%	59% ²⁵
OPINIA INNYCH - ZNAJOMYCH, RODZINY	15%	13%	16%
OZNAKOWANIE JAKO BEZPIECZNY DLA ŚRODOWISKA	15%	5%	B. D ²⁶
MIEJSCE PRODUKCJI	8%	3%	5%
PRZYJAZNE ŚRODOWISKU WARUNKI PRODUKCJI	6%	3%	6%
MOŻLIWOŚĆ RECYKLINGU	5%	1%	3%
REKLAMA	2%	2%	B. D ²⁷

W przypadku tego pytania widać wyraźnie, iż na pierwszy plan wysuwają się bezpośrednie korzyści dla konsumenta – a więc cena oraz oszczędność energii podczas użytkowania sprzętu. Niewiele osób, kupując nowy sprzęt, rozpatruje swój zakup pod kątem tego, na ile jest on przyjazny dla środowiska. Wybór klasy energetycznej produktu wydaje się być raczej

²³ W 2008 pytanie brzmiało: *Czym kieruje się Pan(i) przy podejmowaniu decyzji o zakupie produktów przemysłowych (np. AGD, RTV)? Proszę wskazać nie więcej niż trzy najważniejsze motywy.*

²⁴ W roku 2009 pytanie brzmiało jak w roku 2008.

²⁵ W 2010 ta kategoria odpowiedzi nosiła nieco inną nazwę „oznakowanie klasy /klasę energetyczną produktu”

²⁶ w 2010 r. nie było w ankiecie takiej kategorii odpowiedzi.

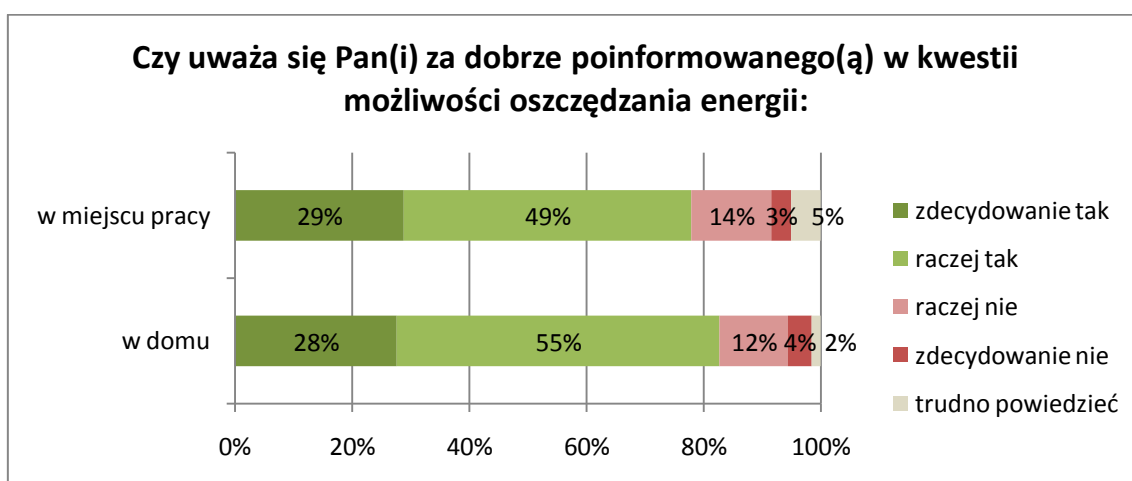
²⁷ j.w.

kwęstię pragmatyzmu niż wskaźnikiem świadomości ekologicznej konsumentów i często sprowadza się to raczej do kalkulacji związanych z możliwością zmniejszenia opłat za energię niż faktyczną troską o środowisko.

Mamy tu więc do czynienia raczej z motywacją ekonomiczną aniżeli proekologiczną, co dodatkowo może wynikać ze wzrostu cen energii, jaki nastąpił w ostatnim czasie.

POCZUCIE POINFORMOWANIA NA TEMAT MOŻLIWOŚCI OSZCZĘDZANIA ENERGII

Jeśli chodzi o poczucie poinformowania Polaków na temat możliwości oszczędzania energii w domu, to **zdecydowana większość badanych (83%) czuje się poinformowana na ten temat**, z czego ponad połowa ankietowanych odpowiedziała, że czuje się bardzo dobrze poinformowana. Jedynie **16% respondentów przyznało, iż brakuje im takich informacji**. Podobnie wygląda kwestia poczucia poinformowania na temat możliwości oszczędzania energii w miejscu pracy. Wyniki są tu prawie identyczne jak w poprzednim pytaniu. Warto natomiast podkreślić, iż najmniej poinformowani czują się w tym zakresie pracownicy administracyjno-biurowi oraz średni personel i technicy – odsetek wskazań potwierdzających ich słabsze poinformowanie wynosi tu odpowiednio 26% i 28%, a np. wśród kadry kierowniczej i specjalistów jest on ponad połowę niższy (12%).

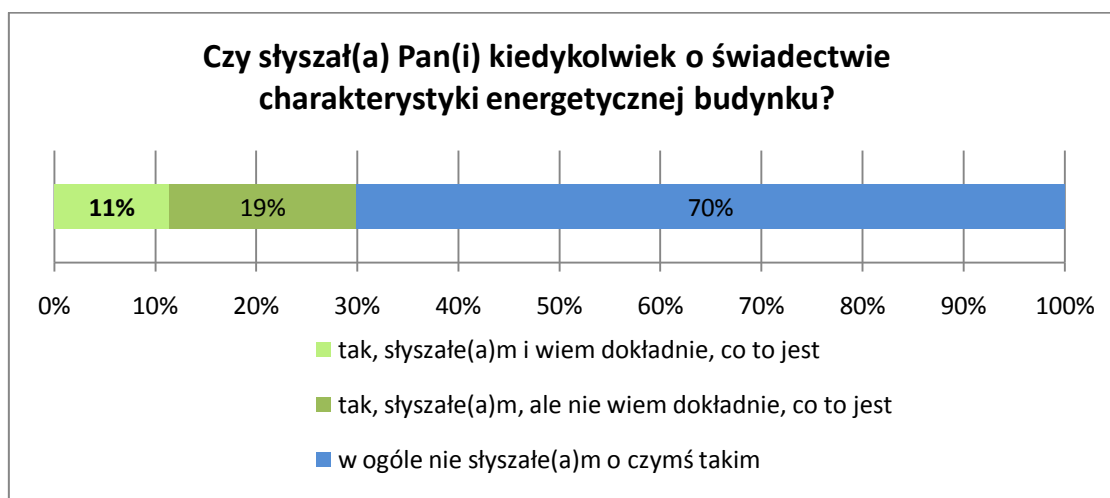
Wykres 24 Zestawienie rozkładów odpowiedzi na 2 pytania: *Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii możliwości oszczędzania energii w domu?* oraz *Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii możliwości oszczędzania energii w miejscu pracy?*

Widać ponadto różnice w poczuciu poinformowania w zależności od **wieku** respondentów – **im starsza osoba, tym czuje się bardziej poinformowana na temat możliwości oszczędzania energii w domu**. Wśród respondentów w wieku 45-64 lata za bardzo dobrze poinformowanych uważa się co trzeci ankietowany, natomiast w kategorii osób najmłodszych (18-24%) bardzo dobrze poinformowany czuje się 16% respondentów. W przypadku innych kategorii „metryczkowych” nie zaobserwowano znaczących różnic w odpowiedziach badanych.

ŚWIADECTWO CHARAKTERYSTYKI ENERGETYCZNEJ BUDYNKU

Jak wynika z badania, świadectwo charakterystyki energetycznej budynku²⁸ to pojęcie obce większości Polaków. **70% ankietowanych twierdzi, że w ogóle nie słyszało o takim pojęciu**.

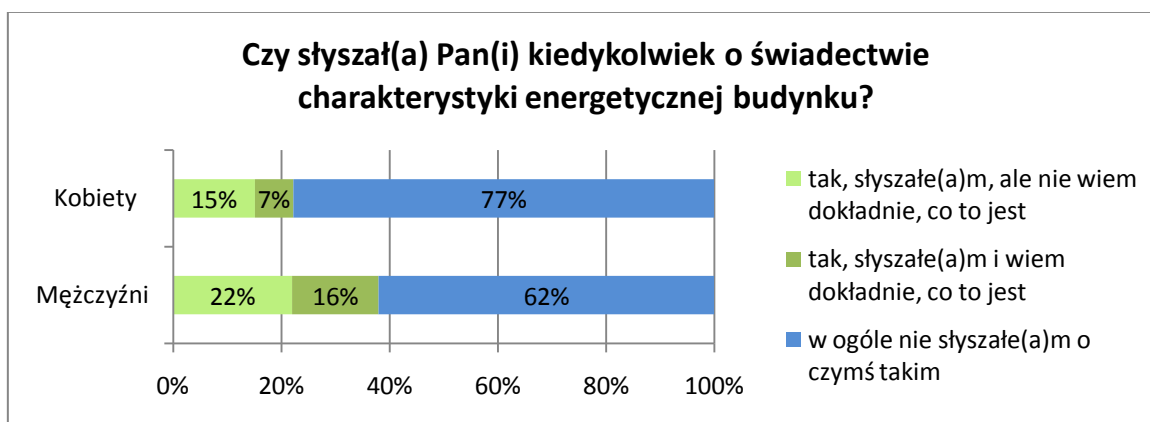
Co **piąty badany zetknął się z takim terminem, jednak nie wie dokładnie, co on oznacza**. Jedynie co dziesiąta pytana osoba deklaruje, że jest to pojęcie dobrze jej znane.

Wykres 25 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy słyszał(a) Pan(i) kiedykolwiek o świadectwie charakterystyki energetycznej budynku?*

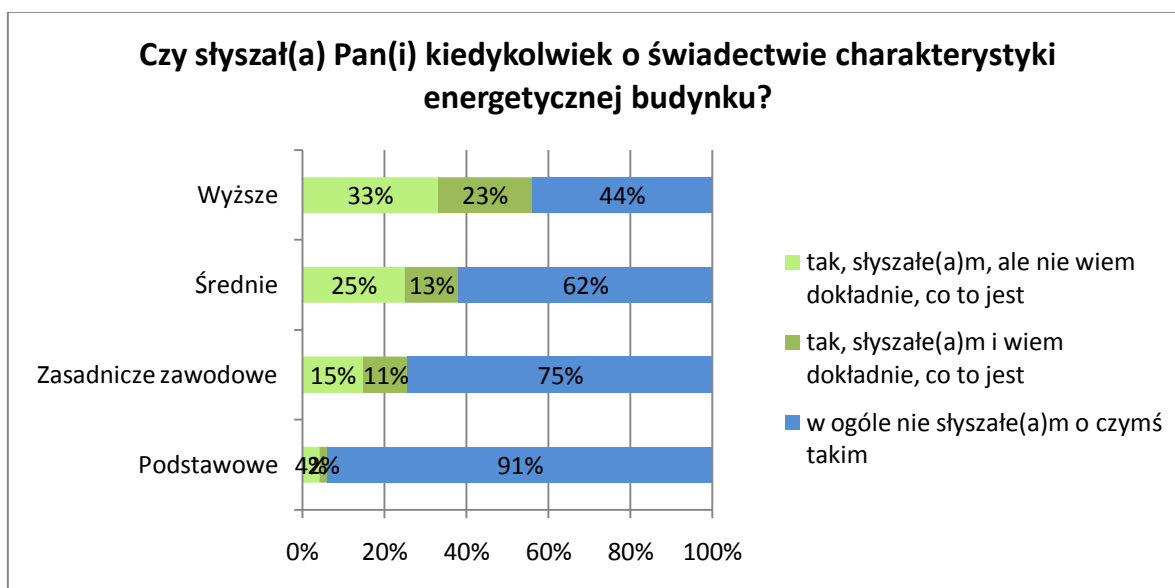
Większą wiedzę na ten temat mają **mężczyźni – 38% słyszało o takim świadectwie (versus 22% kobiet, przy czym 16% mężczyzn uważa, że wie dokładnie, czym ono jest (versus 7% kobiet)**).

²⁸ Jest to dokument, który określa wielkość zapotrzebowania na energię niezbędną do zaspokojenia potrzeb związanych z użytkowaniem budynku lub lokalu, czyli energii na potrzeby ogrzewania, przygotowania ciepłej wody, wentylacji i klimatyzacji, a w przypadku budynków użyteczności publicznej również oświetlenia.

Wykres 26 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy słyssał(a) Pan(i) kiedykolwiek o świadectwie charakterystyki energetycznej budynku?* Odpowiedzi z uwzględnieniem płci respondentów.

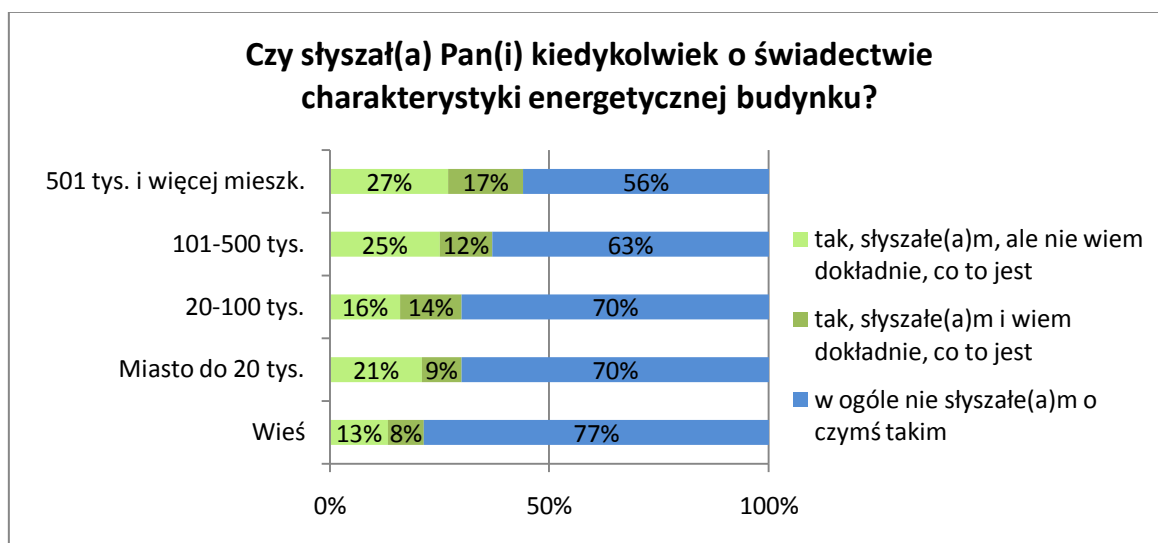
Wiedza respondentów na ten temat wzrasta wraz z poziomem wykształcenia. W grupie osób z wyższym wykształceniem ponad połowa (55%) słyssała o takim świadectwie, w tym blisko co czwarta (23%) wie dokładnie, co to jest, podczas gdy wśród osób z wykształceniem podstawowym wiedza ta jest zdecydowanie mniejsza – o świadectwie słyssało tylko 6% respondentów, przy czym jedynie 2% wie dokładnie, co to jest, a zdecydowana większość ankietowanych w ogóle nie zetknęła się z takim pojęciem (*versus* 44% wśród osób z wyższym wykształceniem).

Wykres 27 Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy słyssał(a) Pan(i) kiedykolwiek o świadectwie charakterystyki energetycznej budynku? Odpowiedzi z uwzględnieniem wykształcenia respondentów.

Poza tym, **największą wiedzę na ten temat mają osoby w wieku 35-44 lata** (słyssało o tym 41% ankietowanych), **najmniejszą zaś osoby najstarsze, powyżej 65 lat**, w tej grupie 12% słyssało o świadectwie, przy czym jedynie 4% ma pełną wiedzę na ten temat (*versus* 15% w grupie 35-44 lata). **Większość osób młodych w wieku 18-24 lata (78%) w ogóle nie słyssało o świadectwie i podobnie jak osoby najstarsze – ma bardzo małą wiedzę na ten temat – jedynie co dwudziesta osoba zadeklarowała, iż wie dokładnie, czym jest świadectwo charakterystyki energetycznej budynku.**

Z pojęciem świadectwa energetycznego najbardziej zaznajomieni są mieszkańcy **dużych aglomeracji**: na wsi nie słyssało o nim ponad ¾ badanych (77%), a w miastach powyżej 501 tys. mieszkańców, nie wiedział o tym co drugi ankietowany (56%). **W największych miastach najwięcej osób zadeklarowało pełną wiedzę na ten temat (17%), zaś na wsiach odsetek wskazań wyniósł 8%.**

Wykres 28 Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy słyshał(a) Pan(i) kiedykolwiek o świadectwie charakterystyki energetycznej budynku? Odpowiedzi z uwzględnieniem miejsca zamieszkania respondentów.

Niewielka wiedza na temat świadectwa energetycznego budynków może wynikać ze stosunkowo krótkiego okresu obowiązywania ustawy²⁹, która nakłada taki obowiązek (ustawa weszła w życie 1 stycznia 2009 r.). Poza tym, posiadanie takiego świadectwa jest wymagane wówczas, gdy ktoś chce sprzedać dom lub mieszkanie, wynająć je lub też, gdy przeprowadzi modernizację, której koszt przekroczy jedną czwartą wartości odtworzeniowej budynku (kosztów budowy). Tylko część respondentów mogła znaleźć się bezpośrednio w jednej z powyższych sytuacji. Natomiast wciąż brakuje szerokiej kampanii informacyjnej dotyczącej tego certyfikatu i korzyści z nim związanych.

²⁹ Ustawa z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy - Prawo budowlane (Dz.U Nr 191, poz. 1373). Art. 5 ust. 3 ww. ustawy mówi, iż dla każdego budynku oddawanego do użytkowania oraz budynku podlegającego zbyciu lub wynajmowi powinna być ustalona, w formie świadectwa, jego charakterystyka energetyczna, określająca wielkość energii wyrażoną w kWh/m²/rok niezbędnej do zaspokojenia różnych potrzeb związanych z użytkowaniem budynku.

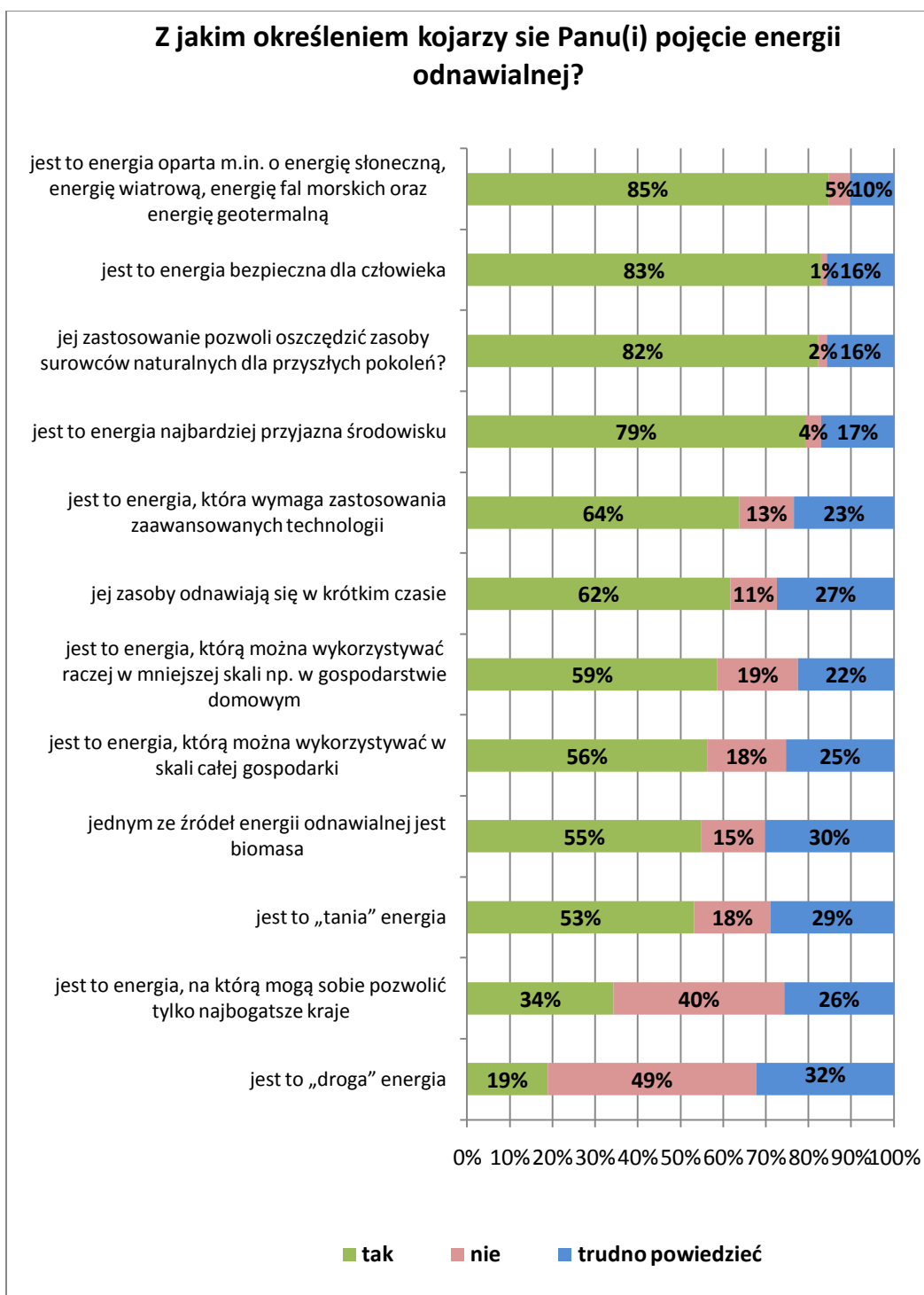
ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Odrębny blok pytań w ankiecie dotyczył zagadnień związanych z odnawialnymi źródłami energii (OZE).

SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z ODNAWIALNYMI ŹRÓDŁAMI ENERGII

Generalnie można stwierdzić, iż pojęcie energia odnawialna pozytywnie budzi pozytywne skojarzenia. Zdecydowanie najczęściej kojarzy się ono Polakom **z energią słoneczną, wiatrową, energią fal morskich oraz energią geotermalną** – taką odpowiedź wybrało 85% respondentów. Prawie tyle samo osób (83%) kojarzy je z **energią bezpieczną dla człowieka** i uważa, że **jej zastosowanie pozwoli oszczędzić zasoby surowców naturalnych dla przyszłych pokoleń (82%)**. Energia odnawialna w opinii ankietowanych to **najbardziej przyjazny środowisku rodzaj energii – taką opinię wyraziło aż 79% pytanych**. Blisko $\frac{2}{3}$ pytanych twierdzi z kolei, iż wymaga ona zastosowania zaawansowanych technologii, a podobny odsetek uważa, iż jej zasoby odnawiają się w krótkim czasie.

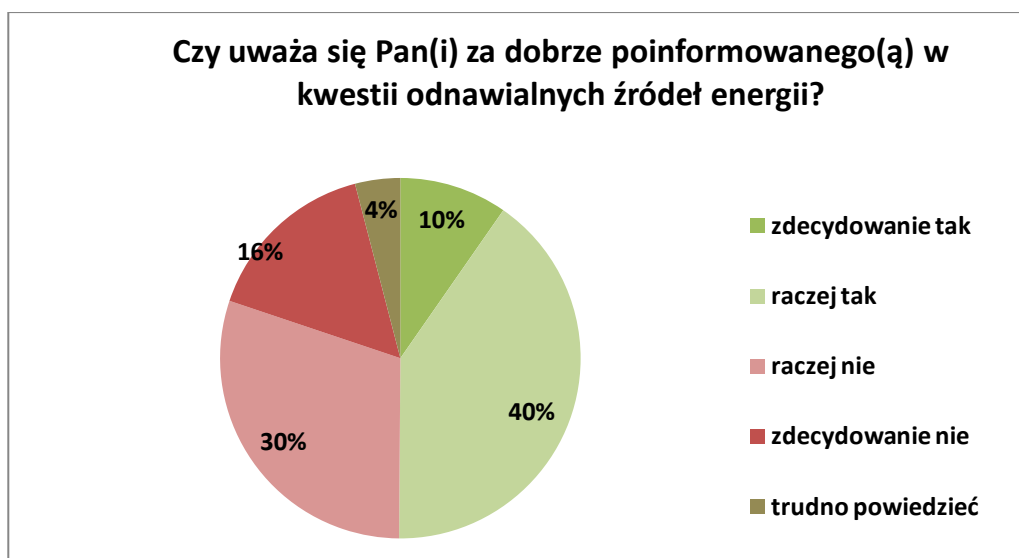
Warto zauważyć, że w przypadku takich kwestii jak: skala wykorzystywania odnawialnych źródeł energii (gospodarstwo domowe, cała gospodarka), biomasa jako źródło OZE czy koszty wykorzystywania OZE respondenci już nie są tacy zgodni w opiniach. Co więcej, duży odsetek badanych dla tych kategorii wybierał również odpowiedź „trudno powiedzieć”, co może świadczyć o niskim poziomie świadomości tych osób odnośnie możliwości zastosowania OZE i ewentualnych kosztach z tym związanych.

Wykres 29 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Z jakimi określeniami kojarzy się Panu/Pani pojęcie energii odnawialna? Proszę ustosunkować się do każdego z poniższych stwierdzeń.*

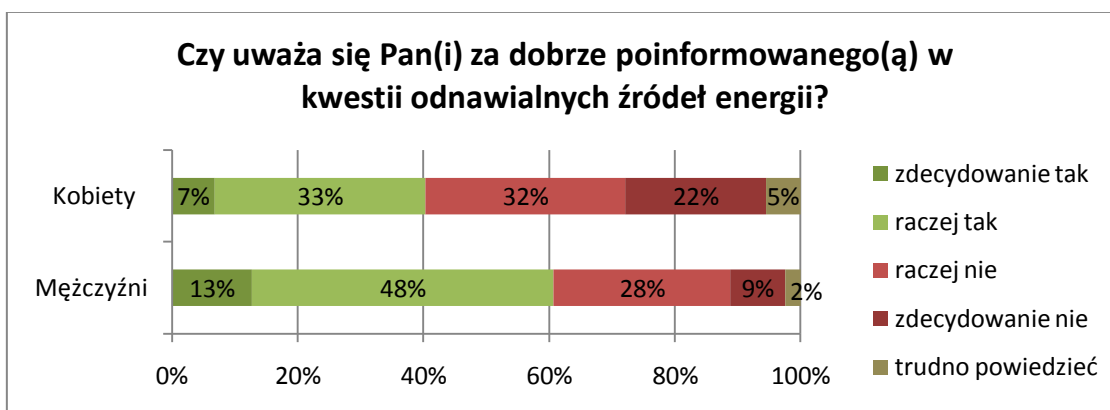
POCZUCIE POINFORMOWANIA NA TEMAT ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII

Jak wynika z przeprowadzonego badania, prawie połowa badanych nie czuje się dobrze poinformowana na temat OZE, przy czym 16% uznało, że zdecydowanie brakuje im takich informacji.

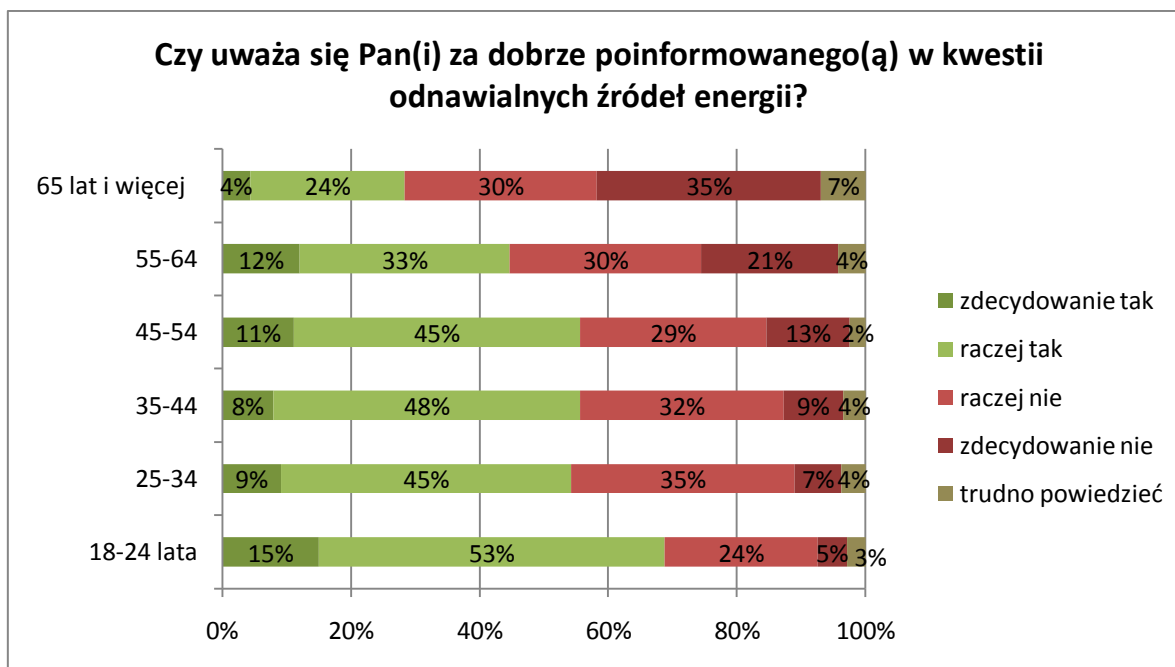
Wykres 30 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii odnawialnych źródeł energii?*

Wyniki badania pokazują, iż po pierwsze, **kobiety czują się gorzej poinformowane niż mężczyźni** – ponad połowa z nich nie czuje się poinformowana, podczas gdy wśród mężczyzn odpowiedziało tak 37% badanych.

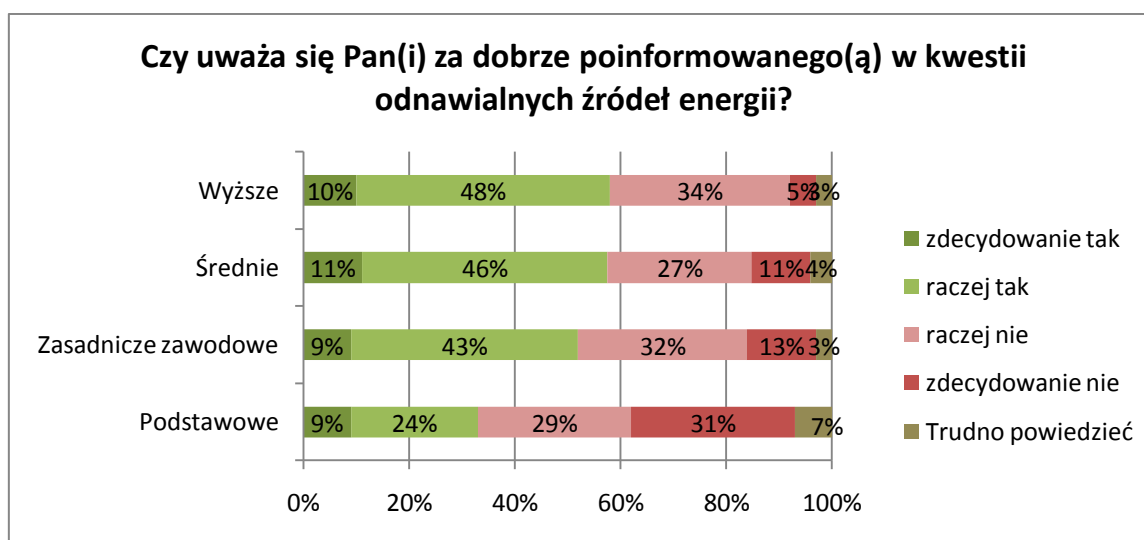
Wykres 31 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii odnawialnych źródeł energii?* Odpowiedzi z uwzględnieniem płci respondentów.

Po drugie, widać też, że **osoby najstarsze, powyżej 65 lat, deklarują najmniejszą wiedzę na temat OZE** – blisko $\frac{2}{3}$ nie czuje się poinformowana w tym zakresie. Z kolei **osoby najmłodsze (18-24 lata) uważają się za najlepiej poinformowane** - 29% odpowiedziało, że nie ma wiedzy w tej dziedzinie, natomiast ponad $\frac{2}{3}$ uznało (68%), iż jest dobrze poinformowana.

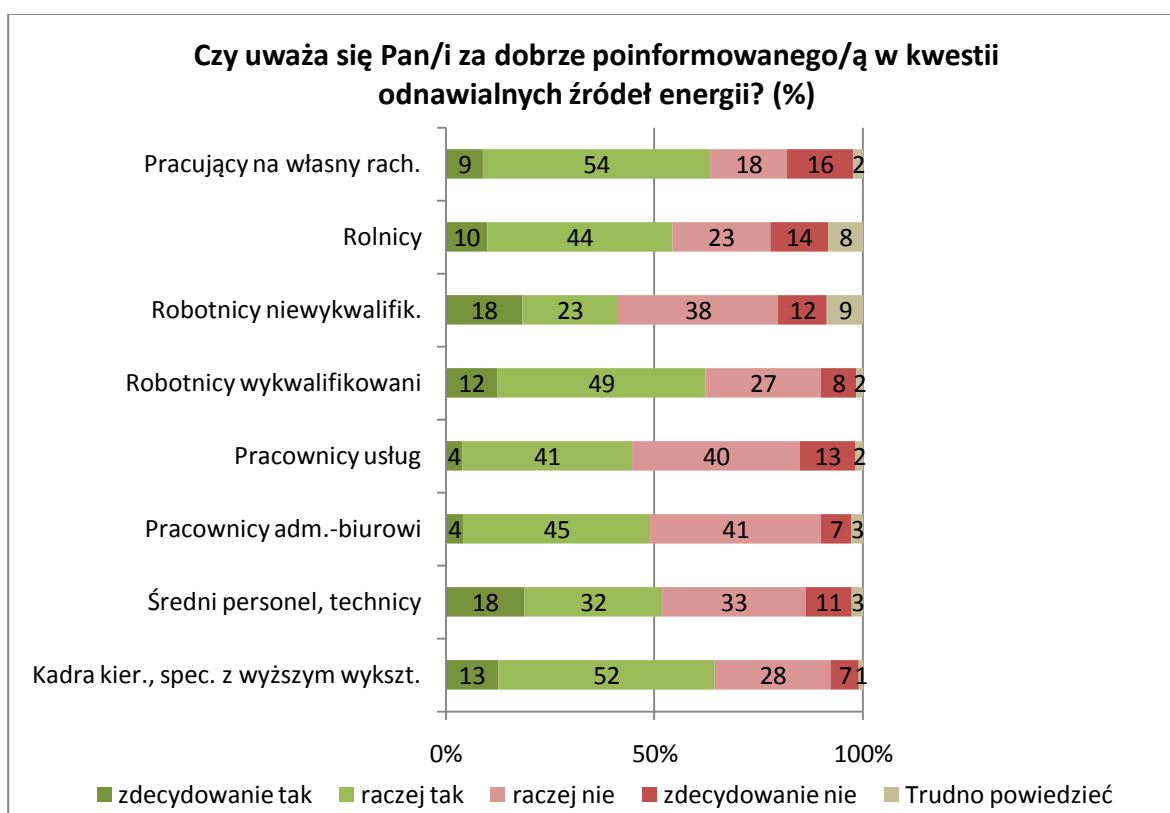
Wykres 32 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii odnawialnych źródeł energii?* Odpowiedzi z uwzględnieniem wieku respondentów.

Po trzecie, **poczucie poinformowania na temat energii odnawialnej zależy od poziomu wykształcenia** – jest wyraźnie wyższe w grupach respondentów, którzy legitymują się wykształceniem wyższym niż podstawowe. Wśród osób z wykształceniem podstawowym jedynie $\frac{1}{3}$ czuje się poinformowana, podczas gdy w innych kategoriach wykształcenia odsetek ten wyniósł ponad 50%.

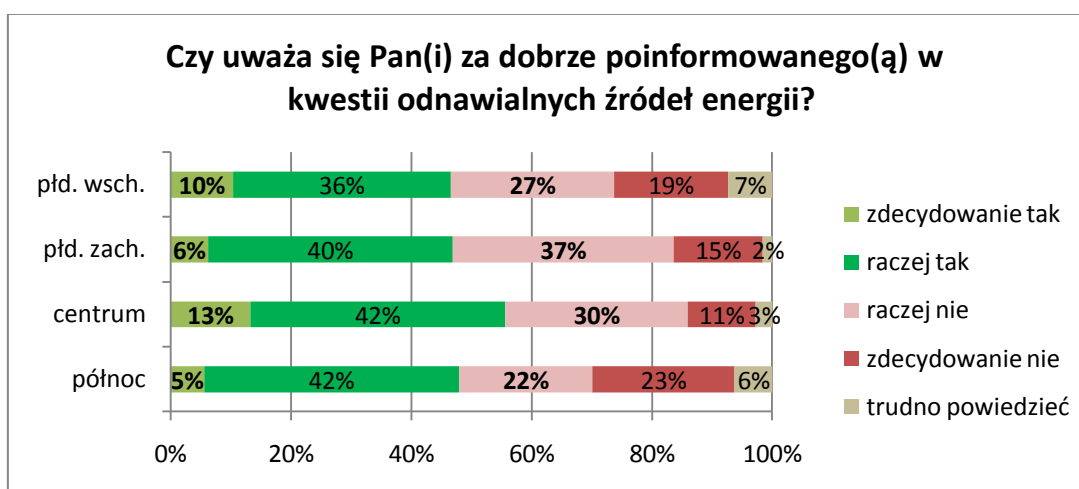
Wykres 33 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii odnawialnych źródeł energii?* Odpowiedzi z uwzględnieniem poziomu wykształcenia respondentów.

Jeśli dodatkowo zestawimy odpowiedzi na to pytanie z **grupą społeczno-zawodową** respondentów, to widać, iż **bardziej poinformowani w kwestii czują się przedstawiciele kadry kierowniczej oraz osoby pracujące na własny rachunek, najmniej kompetentni czują się natomiast robotnicy niewykwalifikowani**, co dokładnie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 34 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(q) w kwestii odnawialnych źródeł energii?* Odpowiedzi z uwzględnieniem grupy społeczno-zawodowej respondentów.

Poczucie poinformowania respondentów nie różni się zasadniczo, jeśli uwzględnimy w analizach **region** zamieszkania respondentów, chociaż nieco lepiej poinformowani czują się mieszkańcy Centrum (55% *versus* ok. 46% mieszkańcy pozostałych regionów kraju).

Wykres 35 Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii odnawialnych źródeł energii?* Odpowiedzi z uwzględnieniem regionu.

Podsumowując, możemy powiedzieć, iż:

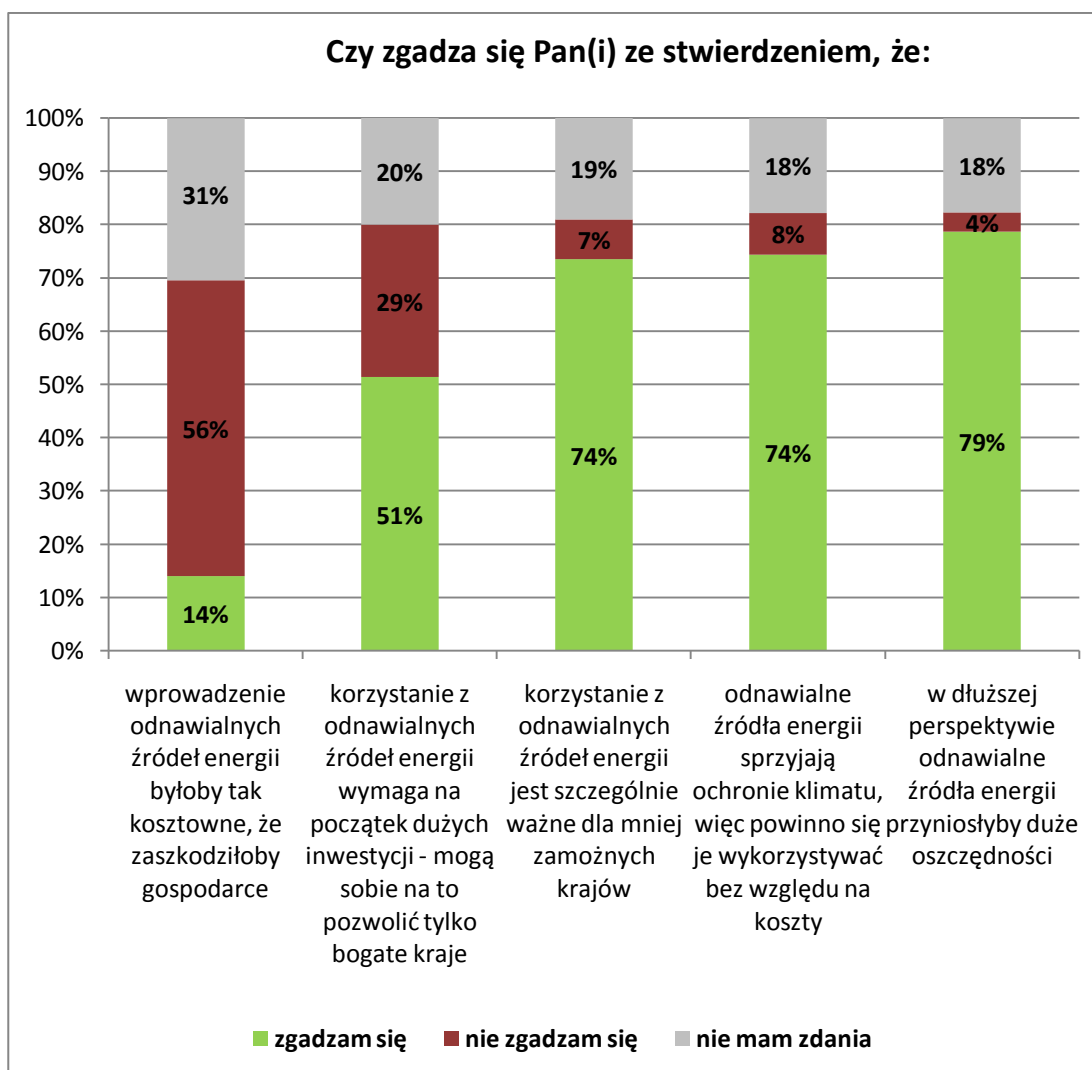
Najlepiej poinformowani na temat odnawialnych źródeł energii czują się:

- mężczyźni (61% czuje się poinformowana vs 40% kobiet);
- osoby młode (68% w grupie 18-24 lata vs 28% w grupie 65+);
- osoby z wyższym wykształceniem (58% vs 34% z wykształceniem podstawowym).

Odpowiedzi respondentów na kolejne pytanie wskazują na pozytywny stosunek Polaków do OZE – widzą duże korzyści z ich stosowania tj. oszczędności oraz ochronę klimatu. Co druga osoba wyraziła opinię, iż korzystanie z energii odnawialnej wymaga początkowo dużych inwestycji, a więc może ograniczać powszechność jej stosowania. Jednak większość badanych (79%) zwraca uwagę na fakt, iż w dłuższej perspektywie jej wykorzystanie byłoby opłacalne, a poniesione nakłady zwróciłyby się. Jedynie 14% respondentów powiedziało, że koszty związane z wprowadzeniem odnawialnych źródeł energii byłyby tak duże, że mogłyby zaszkodzić gospodarce. Respondenci widzą zatem, raczej zalety energii odnawialnej, zarówno dla środowiska, jak i dla swojego portfela, obawiają się jednak, iż jej wprowadzanie

wymaga zaawansowanych technologii, które mogą być barierą w jej stosowaniu na większą skalę.

W przypadku tego pytania, należy zwrócić szczególną uwagę na bardzo duży odsetek osób, które zdania wybierały odpowiedź „nie mam zdania”, co najprawdopodobniej wynika z ich braku wiedzy na ten temat.

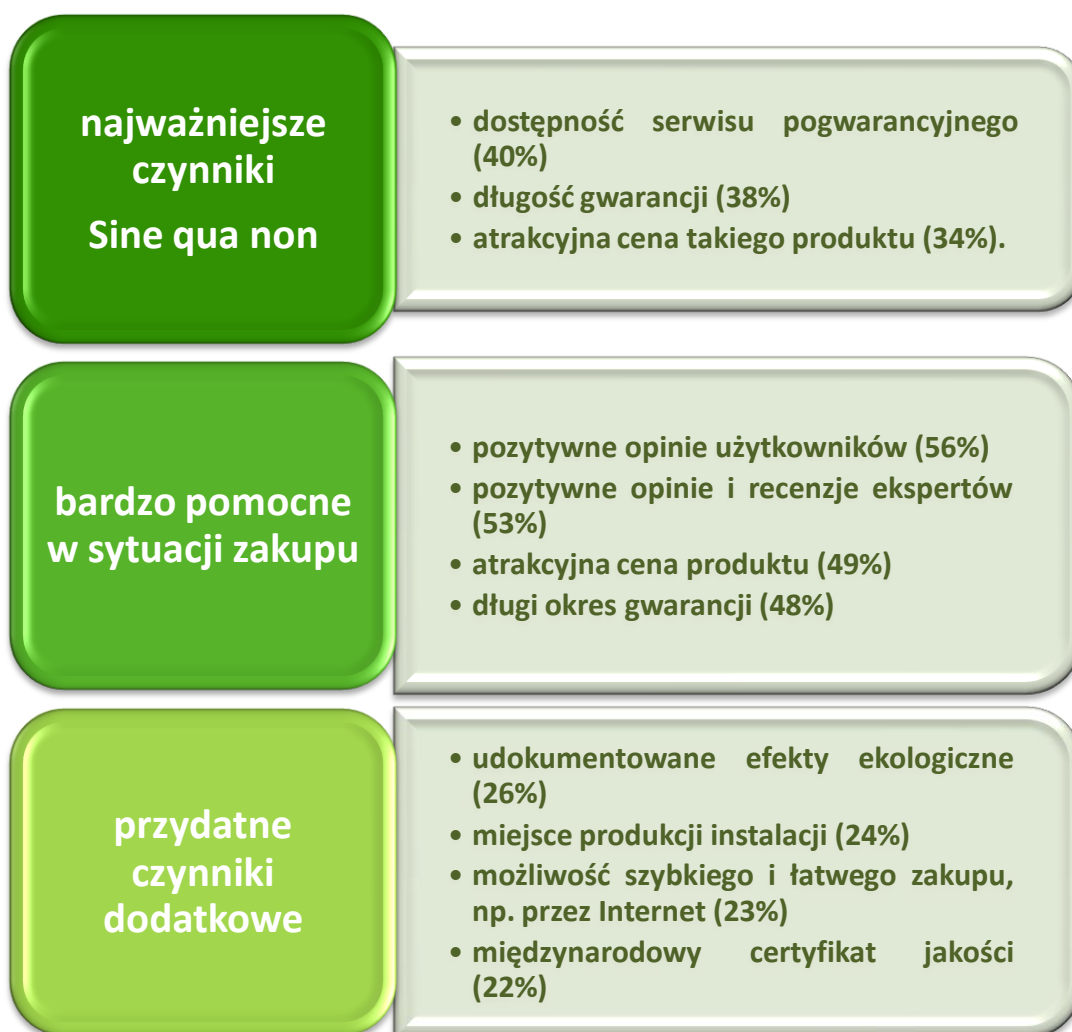

Wykres 36 Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem, że... ? Proszę ustosunkować się do każdej z poniższych opinii.

W ankiecie zapytano respondentów także o to, jakie **trzy kryteria** wpłynęłyby na ich ewentualną decyzję o zakupie instalacji odnawialnego źródła energii (kolektora, pompy ciepła, wiatraka, itp.). I choć spora część respondentów nie planuje być może na razie takich

inwestycji, warto przyjrzeć się temu, co miałyby wpływ na ich ewentualną decyzję odnośnie takiego zakupu.

Czynniki te zostały przedstawione na poniższym schemacie.

GRUPY „PROEKOLOGICZNE” – PROFILE RESPONDENTÓW

Wzorem badań dotyczących Świadomości ekologicznej Polaków z ubiegłych lat³⁰ wyodrębnione zostały grupy respondentów, które charakteryzuje wyższe niż przeciętne „uwrażliwienie” na kwestie związane z ochroną środowiska przyrodniczego.

Ze względu na wielość wątków poruszanych w ankiecie zdefiniowano 3 takie grupy:

GRUPA „EKO-IDEOWCÓW”

W skład grupy "Eko-Ideowców" weszli respondenci, którzy jednocześnie³¹:

- ✓ wskazali zanieczyszczenie środowiska jako jedno z najgroźniejszych zagrożeń dla Polski i Polaków;
- ✓ uznali, iż warto chronić środowisko przyrodnicze, gdyż przyroda jest wartością samą w sobie;

³⁰ Tzw. grupa „proekologiczna” wyodrębniana była także we wcześniejszych badaniach dotyczących świadomości ekologicznej Polaków, jednak ze względu na znaczne zmiany zestawu pytań w kwestionariuszu (i tym samym kryteriów wyboru członków grupy) żadna z nowych grup nie może być porównywana do tej z poprzednich badań.

³¹ Osoby zaliczone do tej grupy jednocześnie odpowiedziały w opisany sposób na następujące pytania kwestionariusza: pyt. nr 1, 2 oraz 5.

- ✓ opowiadają się za rozwojem w Polsce w niedalekiej przyszłości energetyki opartej na surowcach i źródłach odnawialnych lub oszczędzaniu energii.

Można zatem założyć, że osoby, które zaliczają się do tej grupy są szczególnie wrażliwe na kwestie ochrony środowiska przyrodniczego.

Udział tej grupy w badanej populacji wyniósł 4%.

Grupa „Eko-ideowców” cechuje:

większy niż wśród pozostałych respondentów udział osób z wyższym wykształceniem (27% versus 15%), a mniejszy z wykształceniem podstawowym (15% versus 25%)

Warto również zauważyć, że jedynie 44% badanych z grupy „proekologicznej” stanowią osoby zaliczające się jednocześnie do grupy „oszczędzającej energię”³².

Jednak nie można tych wyników uogólniać na całą populację ze względu na małą istotność statystyczną tych różnic.

GRUPA „OSZCZĘDZAJĄCA ENERGIĘ”

W skład grupy „oszczędzającej energię” weszli respondenci, którzy jednocześnie³³:

- ✓ deklarują, że „zawsze” lub „często” gaszą światło w pustych pomieszczeniach;
- ✓ deklarują, że „zawsze” lub „często” używają energooszczędnych żarówek;
- ✓ deklarują, że „zawsze” lub „często” całkowicie wyłączają nieużywany sprzęt elektryczny i elektroniczny;
- ✓ przy zakupie sprzętu AGD i RTV zwracają szczególną uwagę na oznakowanie klasy energetycznej produktu (wybierając klasę A+ lub B).

Grupa ta stanowi 28% wszystkich respondentów³⁴.

³² Szczegółowy opis grup grupy „oszczędzającej energię” znajduje się w dalszej części raportu.

³³ Osoby zaliczone do tej grupy jednocześnie odpowiedziały w opisany sposób na następujące pytania kwestionariusza: pyt. nr 12 i 14.

Grupę „oszczędzającą energię” cechuje:

większy niż w przypadku pozostałych respondentów udział kobiet (62% w grupie "oszczędzającej energię" *versus* 48% wśród pozostałych respondentów)

większy niż wśród pozostałych respondentów udział osób w wieku 45-64 lata (44% *versus* 31%) i mniejszy udział osób w wieku 18-24 lata (5% *versus* 16%)

mniejszy niż wśród pozostałych respondentów udział mieszkańców terenów wiejskich (31% *versus* 41%)

GRUPA „ZWOLENNIKÓW OZE”

W skład grupy „zwolenników OZE” weszli respondenci, którzy jednocześnie³⁵:

- ✓ uważają, że w Polsce w niedalekiej przyszłości powinna być rozwijana energetyka surowców i źródeł odnawialnych;
- ✓ opowiadają się za dotowaniem z budżetu państwa energetyki odnawialnej (np. wodna, wiatrowa, słoneczna, biomas, geotermia);
- ✓ zdecydowanie zgadzają się ze stwierdzeniem, że odnawialne źródła energii sprzyjają ochronie klimatu, więc powinno się je wykorzystywać bez względu na koszty.

Osoby, które zaliczają się do tej grupy można zatem określić jako zdecydowanych zwolenników rozwoju odnawialnych źródeł energii w Polsce. **Ich udział w badanej populacji wynosi 43%.**

³⁴ We wcześniejszych badaniach taka kategoria nie została w ogóle wyodrębniona, więc nie jest możliwe porównywanie ewentualnych zmian w tym zakresie.

³⁵ Osoby zaliczone do tej grupy jednocześnie odpowiedziały w opisany sposób na następujące pytania kwestionariusza: pyt. nr 5, 6 i 20.

Grupe „zwolenników OZE” cechuje:

niższy niż wśród pozostałych respondentów udział osób z wykształceniem podstawowym (17% *versus* 31%)

większy niż wśród pozostałych respondentów udział osób zamieszkujących w Centrum kraju (42% *versus* 32%), a nieco mniejszy udział osób z regionów Północ (12% *vs.* 17%) i Południowy Wschód (20% *vs.* 25%)

większy niż wśród pozostałych respondentów udział osób do 44 roku życia (55% *vs.* 40%)

WNIOSKI

OCHRONA ŚRODOWISKA

- W porównaniu z 2008 rokiem spadła liczba Polaków, którzy postrzegają zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego jako ważne zagrożenie cywilizacyjne. Zwiększyło się natomiast poczucie zagrożenia związane z klęskami żywiołowymi.
- Zdaniem Polaków, środowisko przyrodnicze warto chronić przede wszystkim w trosce o zdrowie własne, najbliższych oraz przyszłych pokoleń. Co czwarty Polak prezentuje autoteliczny stosunek do przyrody - są to głównie osoby z wyższym wykształceniem, mieszkańcy dużych miast. Taka postawa jest jednak rzadsza niż jeszcze dwa lata temu.
- Największy wpływ na poprawę stanu środowiska w naszym kraju mają – zdaniem respondentów – przede wszystkim działania polskiego rządu. Polacy mają również stosunkowo dużą świadomość roli swoich codziennych zachowań, co może świadczyć o poczuciu ich indywidualnej odpowiedzialności za środowisko. Władze lokalne nie są postrzegane przez badanych jako ważny aktor w kształtowaniu polityki ochrony środowiska. Wydaje się zatem, że samorządy powinny zwrócić większą uwagę na te kwestie i bardziej promować swoje działania w zakresie ochrony środowiska.

ENERGETYKA I ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

- Badanie ujawniło, iż Polacy opowiadają się za rozwojem energetyki przyjaznej środowisku. Ponad połowa badanych chciałaby, aby w ciągu najbliższych 20 lat w Polsce rozwijano politykę surowców i źródeł odnawialnych, a 85% badanych popiera dotowanie energetyki odnawialnej z budżetu państwa. Warto zauważyć, że akceptacja dla OZE w Polsce wzrasta. Najwięksi zwolennicy rozwoju energetyki opartej o OZE w Polsce to: osoby z wyższym wykształceniem, w wieku 35-44 lata, mieszkańcy terenów wiejskich, w grupie osób pracujących osoby pracujące jako robotnicy wykwalifikowani, a w grupie osób niepracujących - gospodynie domowe.
- Część respondentów (16%) chciałaby również rozwoju w Polsce polityki energetycznej opartej na energii jądrowej. To drugi, po energetyce odnawialnej (jednak pozostający daleko za nią w tyle) rodzaj energetyki cieszący się poparciem Polaków. Do największych zwolenników energetyki jądrowej zaliczają się: mężczyźni, osoby z wyższym wykształceniem, osoby pracujące na kierowniczych stanowiskach lub prowadzące własną działalność gospodarczą, osoby młode (25-34 lata), a także mieszkańcy największych miast.
- Badani są pozytywnie nastawieni do budowy elektrowni, które w potocznej opinii, są bezpieczne i „przyjazne” środowisku oraz ludziom. Najmniej lęków budzą elektrownie słoneczne. Na kolejnym miejscu, jeśli chodzi o zgodę na budowę w pobliżu miejsca zamieszkania – niemalże *ex equo* – znalazły się elektrownie wodne i wiatrowe. Natomiast tylko 7% Polaków jest gotowych mieszkać przy elektrowni jądrowej. Polacy w podejmowaniu decyzji o zgodzie na taką inwestycję kierowaliby się przede wszystkim tym, czy jest ona przyjazna środowisku, a tym samym bezpieczna dla zdrowia ich i ich najbliższych.
- Respondenci odczuwają spory deficyt informacji na temat odnawialnych źródeł energii. Prawie połowa badanych nie czuje się dobrze poinformowana na temat OZE, przy czym 16% uznało, że zdecydowanie brakuje im takich informacji. Najlepiej poinformowani czują się: mężczyźni, osoby młode, osoby z wyższym wykształceniem.

**Działania edukacyjne dotyczące OZE należałoby kierować przede
wszystkim do:**

Osób starszych powyżej 54 roku życia.

Kobiet

Osób z wykształceniem podstawowym

Mieszkańców Regionów Północ i Południowy Wschód Polski

OSZCZĘDZANIE ENERGII

- Głównym sposobem oszczędzania energii w gospodarstwach domowych jest najczęściej gaszenie światła w pustych pomieszczeniach (prawie 70% badanych robi to zawsze), rzadszą praktyką jest natomiast stosowanie energooszczędnych żarówek czy niepozostawianie sprzętu elektronicznego w stanie czuwania (do regularnego wykonywania każdej z tych czynności przyznało się nieco mniej niż 40% badanych).
- Najbardziej działania mające oszczędzać energię podejmują osoby najmłodsze (18-24 lata), a najaktywniejsze w tym zakresie są osoby najstarsze (grupa 65+).
- Respondenci kupując sprzęt AGD i RTV kierują się przede wszystkim jego ceną, choć biorą pod uwagę także takie czynniki jak jego trwałość oraz efektywność energetyczną. Jednak dla zdecydowanej większości takie kwestie jak możliwość recyklingu oraz przyjazne środowisku warunki produkcji nie mają żadnego znaczenia. Widać zatem, iż podejmując decyzje w tych kwestiach patrzą głównie na bezpośrednie korzyści, jakie mają z zakupu – a więc cenę oraz oszczędność energii podczas użytkowania sprzętu. Wzrost odestka osób, które deklarują branie pod uwagę klasy energetycznej produktu wynika raczej z pragmatyzmu konsumentów niż ze wzrostu ich świadomości ekologicznej i sprowadza się raczej do kalkulacji związanych z możliwością zmniejszenia opłat za energię.
- Polacy czują się zasadniczo dobrze poinformowani na temat możliwości oszczędzania energii zarówno w swoim gospodarstwie domowym, jak i miejscu pracy. Posiadanie najmniejszej wiedzy w tej dziedzinie deklarują ludzie młodzi, w wieku 18-24 lata, najbardziej poinformowani czują się natomiast osoby najstarsze. Jeśli chodzi o wiedzę na temat możliwości oszczędzania energii w miejscu pracy najgorzej poinformowani czują się pracownicy biurowi.

Działania edukacyjne związane z oszczędzaniem energii należałoby kierować przede wszystkim do tych grup, które zadeklarowały najmniejszą wiedzę na temat możliwości oszczędzania energii, a więc w szczególności do:

Mężczyzn

Mieszkańców terenów wiejskich

Osób młodych w wieku 18-24 lata

Pracowników biurowych

(jest to grupa, która potencjalnie może mieć duży wpływ na oszczędności energii w swoich miejscach pracy)

Ponadto, warto w kampaniach promocyjnych zwracać uwagę na to, jak dużą skalę oszczędności energii przynosi czy też może przynieść oszczędzanie energii w gospodarstwie domowym.

ANEKS

Kwestionariusz ankiety

Ekran: q7. start

2010/44 Listopad 2010

Dzień dobry, nazywam się i jestem z Centrum Badania Opinii Społecznej. Prowadzimy badania ankietowe na różne tematy. Naszych rozmówców losujemy z ogólnopolskiego spisu ludności PESEL. Odpowiedzi na pytania ankiety są objęte całkowitą tajemnicą i będą wykorzystane jedynie w postaci zbiorczych zestawień. Jeśli będzie miał(a) Pan(i) jakiegokolwiek kłopoty z udzieleniem odpowiedzi na któreś z pytań, na przykład: trudno będzie Panu(i) zdecydować się na wybór którejs z możliwych odpowiedzi, nie będzie Pan(i) wiedział(a) jak odpowiadać bądź też z jakichś względów będzie Pan(i) wolał(a) nie odpowiadać na dane pytanie, bardzo proszę, aby powiedział(a) mi Pan(i) o tym.

q7 (button)

Ekran: q9. M2. Jakie ma Pan(i) wykształcenie? Proszę podać najwyższy osiągnięty przez Pa...

M2. Jakie ma Pan(i) wykształcenie? Proszę podać najwyższy osiągnięty przez Pana(ią) poziom wykształcenia.

q9 (single)

- 1. Nieukończone podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego
- 2. Podstawowe
- 3. Gimnazjalne
- 4. Zasadnicze zawodowe (także SPR)
- 5. Średnie ogólnokształcące bez matury
- 6. Średnie ogólnokształcące z maturą
- 7. Średnie zawodowe bez matury
- 8. Średnie zawodowe z maturą (technikum, liceum zawodowe lub techniczne)
- 9. Pomaturalne lub policealne
- 10. Wyższe z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty
- 11. Wyższe z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym
- 12. Wyższe ze stopniem naukowym doktora lub wyższym

Ekran: q10. M4. Czy obecnie pracuje Pan(i) zarobkowo (na etacie, we własnym zakładzie lub...

M4. Czy obecnie pracuje Pan(i) zarobkowo (na etacie, we własnym zakładzie lub gospodarstwie albo bierze Pan(i) prace zlecone), niezależnie od tego, czy jest to Pana(i) główne źródło utrzymania?

q10 (single)

- 1. 1) Tak, w pełnym wymiarze czasu
- 2. 2) Tak, w niepełnym wymiarze czasu
- 3. 3) Tak, dorywczo
- 4. 4) Nie

Ekran: q11. M5. Czy obecnie pracuje Pan(i):%kr%

M5. Czy obecnie pracuje Pan(i):%kr%

q11 (single)

- 1. 1) w instytucji, urzędzie lub zakładzie całkowicie państwowym, samorządowym lub publicznym (także w jednoosobowej spółce Skarbu Państwa)
- 2. 2) w spółce z udziałem właścicieli prywatnych (polskich lub zagranicznych) i państwa
- 3. 3) w zakładzie (spółce) całkowicie prywatnym poza rolnictwem lub w spółdzielni (dotyczy także właścicieli lub współwłaścicieli oraz pracujących indywidualnie na własny rachunek)
- 4. 4) w prywatnym gospodarstwie rolnym

**Ekran: q12. M6. Do której z wymienionych na tej karcie grup zaliczył(a)by się Pan(i) ze
w...**

**M6. Do której z wymienionych na tej karcie grup zaliczył(a)by się Pan(i) ze względu na
swoją obecną sytuację?%kr%**

UTRZYMUJĄCY SIĘ Z PRACY

q12 (single)

- 1. 01) Dyrektorzy, prezesi i kadra kierownicza przedsiębiorstw, instytucji oraz administracji państwowej i samorządowej
- 2. 02) Zawody twórcze i specjaliści z wyższym wykształceniem, inżynierowie, lekarze, prawnicy, nauczyciele;
- 3. 03) Technicy i inny średni personel, pielęgniarki, podoficerowie, policjanci
- 4. 04) Pracownicy administracyjno-biurowi, sekretarki, pracownicy poczty, recepcjoniści, telefoniści
- 5. 05) Pracownicy sklepów, punktów usługowych, pracownicy usług osobistych, konduktorzy, opiekunki dziecięce, pracownicy ochrony, kierowcy
- 6. 06) Robotnicy wykwalifikowani i brygadziści zatrudnieni poza rolnictwem i leśnictwem
- 7. 07) Pracownicy wykonujący prace proste zatrudnieni poza rolnictwem i leśnictwem; sprzątaczkę, dozorcę, robotnicy pomocniczy
- 8. 08) Robotnicy najemni i brygadziści zatrudnieni w rolnictwie i leśnictwie, rybacy
- 9. 09) Rolnicy indywidualni i pomagający im członkowie rodzin
- 10. 10) Właściciele i współwłaściciele prywatnych firm, zakładów, sklepów, punktów sprzedaży oraz agencji i inne osoby prowadzące działalność gospodarczą poza rolnictwem
- 11. 11) Uczniowie, studenci
- 12. 12) Renciści
- 13. 13) Emeryci
- 14. 14) Bezrobotni
- 15. 15) Zajmujący się domem, gospodynie domowe

() 16. 16) Niepracujący z innych powodów

UTRZYMUJĄCY SIĘ Z INNYCH ŹRÓDEŁ

Ekran: q16. M10. Z ilu osób, łącznie z Panem(ią), składa się Pana(i) gospodarstwo domowe?

M10. Z ilu osób, łącznie z Panem(ią), składa się Pana(i) gospodarstwo domowe?

q16 (number)

{ 123; Ilość miejsc przed przecinkiem: 2; Ilość miejsc po przecinku: 0 }

Ekran: q75. Z1. Rozwój cywilizacji niesie ze sobą wiele negatywnych zjawisk i zagrożeń. K...

Z1. Rozwój cywilizacji niesie ze sobą wiele negatywnych zjawisk i zagrożeń. Które z wymienionych zjawisk uznał(a)by Pan(i) za najgroźniejsze dla Polski i Polaków? Proszę wskazać nie więcej niż trzy zagrożenia.

q75 (multi)

- 1. Alkoholizm,
- 2. Narkomania
- 3. Choroby cywilizacyjne (rak, AIDS)
- 4. Katastrofy naturalne (powódź, susze, huragany)
- 5. Katastrofy komunikacyjne
- 6. Awarie elektrowni atomowych
- 7. Konflikty zbrojne
- 8. Kryzys ekonomiczny
- 9. Przemoc
- 10. Terroryzm
- 11. Wyczerpywanie się zasobów naturalnych
- 12. Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego
- 97. %otpu%
- 98. %oo%

Ekran: q76. Z2. Jakie są, Pana(i) zdaniem, najważniejsze powody, dla których warto chronić...

Z2. Jakie są, Pana(i) zdaniem, najważniejsze powody, dla których warto chronić środowisko przyrodnicze? Proszę wskazać nie więcej niż dwa powody.

q76 (multi)

- 1. Troska o zdrowie własne i rodziny
- 2. Troska o przyszłe pokolenia
- 3. Wyczerpywanie się surowców naturalnych
- 4. Przyroda jest wartością samą w sobie
- 5. Dbając o środowisko oszczędzamy pieniądze
- 6. Inne powody – jakie?
- 7. Ochrona środowiska jest zbędna
- 97. %otpu%
- 98. %oo%

Ekran: q77. Z2. I. Inne powody – jakie?

Z2. I. Inne powody – jakie?

q77 (text)

(_) { PRZYCISK} 1. DALEJ>>

dalej

Ekran: q79. Z3. Co, Pana(i) zdaniem, ma największy wpływ na poprawę stanu środowiska w na...

Z3. Co, Pana(i) zdaniem, ma największy wpływ na poprawę stanu środowiska w naszym kraju? Proszę wybrać nie więcej niż dwa najważniejsze czynniki.

q79 (multi)

- 1. większy nacisk polskiego rządu na sprawy ochrony środowiska
- 2. zaostrzenie przepisów prawnych w zakresie ochrony środowiska
- 3. skuteczniejsze egzekwowanie istniejącego prawa
- 4. poprawa sytuacji finansowej państwa
- 5. aktywność władz lokalnych w dziedzinie ochrony środowiska
- 6. zachowania zwykłych ludzi
- 7. zachowania przedsiębiorców
- 8. polityka Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska
- 9. innego inne – jakie?
- 97. %tpu%
- 98. %oo%

Ekran: q80. Z3_I. Innego inne – jakie?

Z3_I. Innego inne – jakie?

q80 (text)

{ TEKST; Liczba znaków: 600}

dalej

Ekran: q82. Z4. Jaka, Pana(i) zdaniem, gospodarcza działalność człowieka przyczynia się n...

Z4. Jaka, Pana(i) zdaniem, gospodarcza działalność człowieka przyczynia się najbardziej do zmian klimatycznych? Proszę wskazać nie więcej niż dwa rodzaje działalności.

q82 (multi)

- 1. Budownictwo
- 2. Energetyka
- 3. Przemysł
- 4. Rolnictwo
- 5. Transport
- 6. Wielkoobszarowe wycinanie lasów
- 7. Turystyka
- 8. Inny rodzaj działalności
- 97. %tpu%
- 98. %oo%

Ekran: q83. Z5. Jaki, Pana(i) zdaniem, rodzaj polityki energetycznej powinien być rozwija...

Z5. Jaki, Pana(i) zdaniem, rodzaj polityki energetycznej powinien być rozwijany w Polsce w niedalekiej przyszłości (w perspektywie 20 lat)?

q83 (single)

- 2. węgla kamiennego i brunatnego
- 3. energii jądrowej
- 4. ropy naftowej i gazu ziemnego
- 5. surowców i źródeł odnawialnych (takich, jak: wiatr, woda, promienie słoneczne, biomasa, geotermia)
- 6. oszczędzania energii
- 7. %tpu%
- 8. %oo%

Z dominującym wykorzystaniem:

Ekran: q84. Z6. Wymienię teraz kilka rodzajów działalności związanej z rozwojem energetyk...

Z6. Wymienię teraz kilka rodzajów działalności związanej z rozwojem energetyki. Dla każdego z nich proszę powiedzieć, czy powinien być, Pana(i) zdaniem, dotowany z budżetu państwa.

Z6. Wymienię teraz kilka rodzajów działalności związanej z rozwojem energetyki. Dla każdego z nich proszę powiedzieć, czy powinien być, Pana(i) zdaniem, dotowany z budżetu państwa.

q84 (sub question)

1. energetyka węglowa	☐ 1. Tak
2. energetyka gazowa	☐ 2. Nie
3. energetyka odnawialna (np. wodna, wiatrowa, słoneczna, biomas, geotermia)	☐ 7. %tpu%
4. oszczędzanie energii	☐ 8. %oo%

Ekran: q85. Z7. Czy wyraził/a/by Pan(i) zgodę, aby w pobliżu Pana(i) miejsca zamieszkania...

Z7. Czy wyraził/a/by Pan(i) zgodę, aby w pobliżu Pana(i) miejsca zamieszkania wybudowano %od% Proszę ustosunkować się do każdego rodzaju elektrowni.

Z7. Czy wyraził/a/by Pan(i) zgodę, aby w pobliżu Pana(i) miejsca zamieszkania wybudowano? Proszę ustosunkować się do każdego rodzaju elektrowni.

q85 (sub question)

1. Elektrownię węglową	☐ 1. Zdecydowanie tak
2. Elektrownię gazową	☐ 2. Raczej tak
3. Elektrownię atomową	☐ 3. Raczej nie
4. Biogazownię	☐ 4. Zdecydowanie nie
5. Elektrownię wiatrową	☐ 7. %tpu%
6. Elektrownię słoneczną	☐ 8. %oo%
7. Elektrownię wodną	
8. Ciepłownię geotermalną	

Ekran: q86. Z8. Co byłoby dla Pana(i) najważniejsze przy podejmowaniu decyzji o zgodzie n...

Z8. Co byłoby dla Pana(i) najważniejsze przy podejmowaniu decyzji o zgodzie na budowę elektrowni w pobliżu Pana(i) miejsca zamieszkania? Proszę wskazać 2 najważniejsze dla Pana/Pani czynniki.

q86 (multi)

- 1. Czy inwestycja ta ma korzystny wpływ na ograniczenie zmian klimatu
- 2. Czy inwestycja ta jest bezpieczna dla zdrowia okolicznych mieszkańców
- 3. Czy dzięki tej inwestycji powstaną nowe miejsca pracy
- 4. Czy dzięki tej inwestycji poprawi się jakość środowiska w miejscu, w którym mieszkam
- 5. Czy inwestycja ta będzie wykorzystywała nowoczesne technologie
- 6. Czy dzięki tej inwestycji zwiększy się konkurencyjność mojego regionu dla nowych inwestorów
- 7. Czy otrzymam w związku z tą budową rekompensatę finansową
- 8. Inne – jakie?
- 98. %00%

Ekran: q87. Z8_I. Inne – jakie?

Z8_I. Inne – jakie?

q87 (text)

dalej

Ekran: q89. Z9. Które z poniższych rodzajów energetyki uważa Pan(i) za najbardziej przyja...

Z9. Które z poniższych rodzajów energetyki uważa Pan(i) za najbardziej przyjazne środowisku? Proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi.

q89 (multi)

- 1. energetyka węglowa
- 2. energetyka gazowa
- 3. energetyka wiatrowa
- 4. energetyka wodna
- 5. energetyka geotermalna
- 6. energetyka wykorzystująca biopaliwa
- 7. energetyka wykorzystująca biogaz
- 8. oszczędzanie energii (poprawa efektywność energetycznej)
- 9. energetyka słoneczna
- 10. energetyka atomowa
- 11. pompy ciepła
- 97. %tpu%
- 98. %00%

Ekran: q90. Z10. Gdzie, według Pana/i, istnieją największe możliwości oszczędzania energii?

Z10. Gdzie, według Pana/i, istnieją największe możliwości oszczędzania energii?

q90 (single)

- 1. Przy jej wytwarzaniu
- 2. Przy przesyłaniu energii
- 3. W produkcji przemysłowej
- 4. W transporcie
- 5. W gospodarce komunalnej
- 6. W gospodarstwach domowych
- 7. W rolnictwie
- 97. %tpu%
- 98. %oo%

Ekran: q91. Z11. Odczytam sposoby oszczędzania energii w gospodarstwie domowym.
Proszę wy...

**Z11. Odczytam sposoby oszczędzania energii w gospodarstwie domowym. Proszę
wybrać trzy z nich, które, Pana(i) zdaniem, pozwalają zaoszczędzić najwięcej energii:**

q91 (multi)

- 1. Gaszenie światła w pustych pomieszczeniach
- 2. Wymiana okien i drzwi zewnętrznych na bardziej energooszczędne
- 3. Ocieplenie dachu i ścian budynku
- 4. Używanie energooszczędnych żarówek
- 5. Całkowite wyłączenie nieużywanego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (nie pozostawianie w stanie czuwania)
- 6. Stosowanie inteligentnych systemów sterowania (czujniki pogodowe, automatyczne sterowanie światłem itp.)
- 7. Modernizacja systemu ogrzewania
- 8. Poprawa wentylacji
- 9. Wyjmowanie ładowarki z gniazdka po skończeniu ładowania telefonu komórkowego
- 97. %tpu%
- 98. %oo%

Ekran: q92. Z12. Wymienię jeszcze teraz sposoby oszczędzania energii w gospodarstwie
domo...

**Z12. Wymienię jeszcze teraz sposoby oszczędzania energii w gospodarstwie domowym.
Dla każdego proszę powiedzieć jak często go Pan(i) stosuje.**

**Z12. Wymienię jeszcze teraz sposoby oszczędzania energii w gospodarstwie domowym.
Dla każdego proszę powiedzieć jak często go Pan(i) stosuje.**

q92 (sub question)

1. Gaszenie światła w pustych pomieszczeniach	☐ 1. Zawsze
2. Używanie energooszczędnych żarówek	☐ 2. Często
3. Całkowite wyłączenie nieużywanego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (nie pozostawianie w stanie czuwania)	☐ 3. Rzadko
4. Wyjmowanie ładowarki z gniazdka po skończeniu ładowania telefonu komórkowego	☐ 4. Nigdy
	☐ 8. %oo%

Ekran: q93. Z13. Czy zastosował lub stosuje Pan(i) następujące sposoby ograniczania zużyc...

Z13. Czy zastosował(a) lub stosuje Pan(i) następujące sposoby ograniczania zużycia energii w swoim gospodarstwie domowym?

Z13. Czy zastosował lub stosuje Pan(i) następujące sposoby ograniczania zużycia energii w swoim gospodarstwie domowym? Jeżeli tak, proszę zaznaczyć które.

q93 (sub question)

1. Wymiana okien i drzwi zewnętrznych na bardziej energooszczędne	☐	1. Tak
2. Ocieplenie dachu i ścian budynku	☐	2. Nie
3. Stosowanie inteligentnych systemów sterowania (czujniki pogodowe, automatyczne sterowanie światłem itp.)	☐	8. %00%
4. Modernizacja systemu ogrzewania		
5. Poprawa wentylacji		

Ekran: q94. Z14. Co przede wszystkim bierze Pan(i) pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o ...

Z14. Co przede wszystkim bierze Pan(i) pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o zakupie sprzętu AGD i RTV? Proszę wskazać nie więcej niż trzy główne motywy swoich zakupów:

q94 (multi)

☐	1. wygląd produktu i jego wzornictwo
☐	2. cenę produktu
☐	3. niezawodność oraz trwałość produktu
☐	4. markę producenta
☐	5. oznakowanie klasy energetycznej produktu (np. A , B)
☐	6. przyjazne środowisku warunki produkcji sprzętu
☐	7. opinię znajomych, rodziny
☐	8. miejsce produkcji (w tym kraj pochodzenia)
☐	9. możliwość recyklingu
☐	10. inne – jakie?
☐	97. %0tpu%
☐	98. %000%

Ekran: q95. Z15_10. Inne – jakie?

Z15_10. Inne – jakie?

q95 (text)

{ TEKST; Liczba znaków: 600 }

Skrypt bezwarunkowy:

if q94 = 10 then ask; else skip; end;

q96 (button)

{ PRZYCISK } 1. DALEJ>>

Skrypt bezwarunkowy:

if q94 = 10 then ask; else skip; end;

dalej

Ekran: q97. Z15. Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii
możliwości o...

**Z15. Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii możliwości
oszczędzania energii w domu?**

q97 (single)

- 1. zdecydowanie tak
- 2. raczej tak
- 3. raczej nie
- 4. zdecydowanie nie
- 7. %otpu%
- 8. %ooo%

Ekran: q98. Z16. Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii
możliwości o...

**Z16. Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii możliwości oszczędzania
energii w miejscu pracy?**

q98 (single)

- 1. zdecydowanie tak
- 2. raczej tak
- 3. raczej nie
- 4. zdecydowanie nie
- 7. %otpu%
- 8. %ooo%

Ekran: q99. Z17. Czy słyszał(a) Pan(i) kiedykolwiek o świadectwie charakterystyki
energetycznej...

**Z17. Czy słyszał(a) Pan(i) kiedykolwiek o świadectwie charakterystyki energetycznej
budynku?**

q99 (single)

- 1. tak, słyszałem, ale nie wiem dokładnie, co to jest
- 2. tak, słyszałem i wiem dokładnie, co to jest
- 3. w ogóle nie słyszałem o czymś takim
- 8. %ooo%

Ekran: q100. Z18. Z jakimi określeniami kojarzy się Panu/Pani pojęcie energii
odnawialna? ...

**Z18. Z jakimi określeniami kojarzy się Panu(i) pojęcie - energia odnawialna? Proszę
ustosunkować się do każdego z poniższych stwierdzeń:**

**Z18. Z jakimi określeniami kojarzy się Panu/Pani pojęcie - energia odnawialna? Proszę
ustosunkować się do każdego z poniższych stwierdzeń:**

q100 (sub question)

- 1. jest to energia oparta m. in. o energię słoneczną, energię wiatrową, energię fal morskich oraz energię geotermalną 1. Tak

2. jednym ze źródeł energii odnawialnej jest biomasa 2. Nie
3. jej zasoby odnawiają się w krótkim czasie 7. %tpu%
4. jest to energia najbardziej przyjazna środowisku 8. %oo%
5. jest to „tania” energia
6. jest to „droga” energia
7. jest to energia, która wymaga zastosowania zaawansowanych technologii
8. jest to energia, na którą mogą sobie pozwolić tylko najbogatsze kraje
9. jest to energia, którą można wykorzystywać w skali całej gospodarki
10. jest to energia, którą można wykorzystywać raczej w mniejszej skali np. w gospodarstwie domowym
11. jej zastosowanie pozwoli oszczędzić zasoby surowców naturalnych dla przyszłych pokoleń
12. jest to energia bezpieczna dla człowieka

Ekran: q101. Z19. Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii odnawialnych...

Z19. Czy uważa się Pan(i) za dobrze poinformowanego(a) w kwestii odnawialnych źródeł energii?

q101 (single)

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
7. %tpu%
8. %oo%

Ekran: q102. Z20. Od pewnego czasu toczą się dyskusje na temat możliwości wykorzystywania ...

Z20. Od pewnego czasu toczą się dyskusje na temat możliwości wykorzystywania w Polsce odnawialnych źródeł energii, takich jak wiatr, woda, biomasa czy słońce. Proszę ustosunkować się do poniższych opinii.

Z20. Od pewnego czasu toczą się dyskusje na temat możliwości wykorzystywania w Polsce odnawialnych źródeł energii, takich jak wiatr, woda, biomasa czy słońce. Proszę ustosunkować się do poniższych opinii.

q102 (sub question)

1. Biorąc pod uwagę aktualny wzrost cen energii, w dłuższej perspektywie odnawialne źródła energii przyniosłyby duże oszczędności. 1. Zdecydowanie się zgadzam
2. Korzystanie z odnawialnych źródeł energii (słonecznej, wiatrowej czy wodnej) jest 2. Raczej się zgadzam

szczególnie ważne dla mniej zamożnych krajów, bo jest to inwestycja w ich przyszły rozwój.

3. Korzystanie z odnawialnych źródeł energii wymaga na początek dużych inwestycji - mogą sobie na to pozwolić tylko bogate kraje. 3. Raczej się nie zgadzam

4. Odnawialne źródła energii sprzyjają ochronie klimatu, więc powinno się je wykorzystywać bez względu na koszty. 4. Zdecydowanie się nie zgadzam

5. Wprowadzenie odnawialnych źródeł energii byłoby tak kosztowne, że zaszkodziłoby gospodarce. 5. Nie mam zdania na ten temat

8. %00%

Ekran: q103. Z21. Gdyby miał(a) Pan(i) zakupić w miejscu swojego zamieszkania instalację o...

Z21. Gdyby miał(a) Pan(i) zakupić w miejscu swojego zamieszkania instalację odnawialnego źródła energii (kolektor, pompę ciepła, wiatrak itp.), to jakie kryteria wpłynęłyby na Pana/Pani decyzję o tym zakupie?

Z21. Gdyby miał(a) Pan(i) zakupić w miejscu swojego zamieszkania instalację odnawialnego źródła energii (kolektor, pompę ciepła, wiatrak itp.), to jakie kryteria wpłynęłyby na Pana/Pani decyzję o tym zakupie?

q103 (sub question)

1. Znaczące pozytywne i udokumentowane efekty ekologiczne	☐ 1. Bez tego elementu nie zdecydowałbym się na zakup
2. Atrakcyjna cena produktu	☐ 2. Bardzo pomaga mi to w podjęciu decyzji
3. Międzynarodowy certyfikat jakości	☐ 3. Przydatna opcja dodatkowa
4. Dostępny serwis pogwarancyjny	☐ 4. Nie wpływa to na decyzję o zakupie
5. Długi okres gwarancji	☐ 5. w ogóle nie biorę tego typu zakupu pod uwagę/nie wiem
6. Pozytywne opinie i recenzje ekspertów	☐ 6. %00%
7. Pozytywne opinie użytkowników	
8. Miejsce produkcji instalacji	
9. Możliwość szybkiego i łatwego zakupu / zamówienia np. przez internet	
10. Inne	

Ekran: q104. Z21_10. Inne jakie?

Z21_10. Inne jakie?

= 10-3 then ask; else skip; end;

dalej

Ekran: q107. M16. Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego...

**M16. Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego?
Czy są one:**

q107 (single)

- 1. 1) złe
- 2. 2) raczej złe
- 3. 3) ani dobre, ani złe
- 4. 4) raczej dobre
- 5. 5) dobre

Ekran: q108. M17. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(...)

M17. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:

q108 (single)

- 1. 1) pogorszą się
- 2. 2) raczej pogorszą się
- 3. 3) pozostaną bez zmian
- 4. 4) raczej poprawią się
- 5. 5) poprawią się

Ekran: q109. M14. Ile wynoszą PANA(I) MIESIĘCZNE DOCHODY NETTO (NA RĘKĘ)? Proszę wziąć pod...

M14. Ile wynoszą PANA(I) MIESIĘCZNE DOCHODY NETTO (NA RĘKĘ)? Proszę wziąć pod uwagę Pana(i) dochody z pracy głównej wraz z premiami, nagrodami, dodatkami, dochody z prac dodatkowych, także dorywczych, renty i emerytury, stypendia oraz inne dodatkowe dochody i obliczyć średnią za ostatnie 3 miesiące.

[ANKIETER: Udzieloną przez respondenta odpowiedź należy najpierw zakwalifikować wg. poniższych kategorii, a następnie - jeśli respondent podaje konkretną kwotę - wpisać ją w zielone pole na dole ekranu]

q109 (single)

- 1. Respondent podaje konkretną kwotę
- 2. Kwota powyżej 50001
- 3. Respondent deklaruje brak dochodów
- 4. Respondent nie potrafi określić dochodów
- 5. Respondent odmawia podania wysokości dochodów

ANKIETER: Poniżej wpisać podaną przez respondenta kwotę

q110 (number)

Ekran: q111. M14_2. A czy mógłby(mogłaby) Pan(i) podać przybliżone dochody? Proszę spojrzeć...

M14_2. A czy mógłby(mogłaby) Pan(i) podać przybliżone dochody? Proszę spojrzeć na ekran. Czy mógłby(mogłaby) Pan(i) wskazać, w którym przedziale mieszczą się PANA(I) MIESIĘCZNE DOCHODY NETTO (NA RĘKĘ)?%kr%

q111 (single)

- 1. Do 750 złotych
- 2. Od 751 do 1000 złotych
- 3. Od 1001 do 1450 złotych
- 4. Od 1451 do 2000 złotych
- 5. Powyżej 2000 złotych
- 7. %tput%
- 8. %oo%

Ekran: q112. M16. Ile wynoszą PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE DOCHODY NETTO (NA RĘKĘ) PRZYPADAJĄCE N...

M16. Ile wynoszą PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE DOCHODY NETTO (NA RĘKĘ) PRZYPADAJĄCE NA JEDNĄ OSOBĘ W PANA(I) GOSPODARSTWIE DOMOWYM? Proszę wziąć pod uwagę dochody z pracy głównej wraz z premiami, nagrodami, dodatkami, dochody z prac dodatkowych, także dorywczych, renty i emerytury, stypendia oraz inne dodatkowe dochody wszystkich członków Pana(i) gospodarstwa domowego i obliczyć średnią za ostatnie 3 miesiące.

[ANKIETER: Udzieloną przez respondenta odpowiedź należy najpierw zakwalifikować wg. poniższych kategorii, a następnie - jeśli respondent podaje konkretną kwotę - wpisać ją w zielone pole na dole ekranu]

q112 (single)

- 1. Respondent podaje konkretną kwotę
- 2. Kwota powyżej 50001
- 3. Respondent deklaruje brak dochodów
- 4. Respondent nie potrafi określić dochodów
- 5. Respondent odmawia podania wysokości dochodów

ANKIETER: Poniżej wpisać podaną przez respondenta kwotę

Ekran: q114. M16_2. A czy mógłby(mogłaby) Pan(i) podać przybliżone dochody? Proszę spojrzeć...

M16_2. A czy mógłby(mogłaby) Pan(i) podać przybliżone dochody? Proszę spojrzeć na ekran. Czy mógłby(mogłaby) Pan(i) wskazać, w którym przedziale mieszczą się PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE DOCHODY NETTO (NA RĘKĘ) PRZYPADAJĄCE NA JEDNĄ OSOBĘ W PANA(I) GOSPODARSTWIE DOMOWYM?%kr%

q114 (single)

- 1. Do 500 złotych
- 2. Od 501 do 750 złotych
- 3. Od 751 do 1000 złotych
- 4. Od 1001 do 1500 złotych
- 5. Powyżej 1500 złotych
- 7. %tput%
- 8. %oo%

Ekran: q127. Dziękuję Panu(i) bardzo za rozmowę i udzielenie odpowiedzi na pytania